LEIÐREGLUR UM ÁTAKSLEIÐSLU

novembur 2025

Arbeiðs- og brunaeftirlitið

Arbeiðs- og brunaeftirlitið
Óðinshædd 11
100 Tórshavn
Telefon: 66 44 00
Teldupost: arb@arb.fo
Heimasiða: www.arb.fo
Útgáva: 2 – November 2025

FORMÆLI

Fyrsta útgávan av "Leiðreglur um skipan og leiðslu á einum skaðastaði" fyri Føroyar kom í november 2020. Hetta var við heimild í tilbúgvingarlógini frá 2012, har heimild varð givin Landsstýrismanninum í tilbúgvingarmálum at seta í gildi hesar leiðreglur. Aðramáta hevur mann yvirskipað hildið seg til tær leiðreglur, ið eru lýstar í danska "Retningslinjer for indsatsledelse".

Hesar leiðreglur lýsa, hvussu eitt átak á landi skal skipast, og hvussu føroyska tilbúgvingin skal virka. Leiðreglurnar verða settar í gildi fyri at betra tvørfakliga samstarvið millum partarnar, ið hava ein leiklut í einum tilbúgvingarátaki og fyri at tryggja, at eitt átak verður skipað á best møguligan hátt.

Hóast hesar leiðreglur sum útgangsstøði lýsa samstarvið á taktiskum og operationellum stigi, verður stutt komið inn á samlaðu kreppustýringina í sambandi við stórar tilburðir

Leiðreglurnar verða javnan endurskoðaðar, soleiðis at tillagingar verða gjørdar av royndum og eftirmetingum, bæði í Føroyum og útlandinum. Viðmerkingar og uppskot til betringar kunnu sendast til: arb@arb.fo.

Henda útgávan av "Leiðreglur um átaksleiðslu" frá november 2025 kemur ístaðin fyri fyrstu útgávuna av leiðreglunum frá november í 2020.

Arbeiðs- og brunaeftirlitið

Innihaldsyvirlit

1 Yvirskipað viðurskifti 4
1.1 Alment 4
1.2 Grundreglur fyri tilbúgvingina í Føroyum 5
1.3 Samskipan og átaksleiðsla 7
2 Lýsing av eindunum í tilbúgvingini 9
2.1 Politiið 9
2.1.1 Alment 9
2.1.2 Politiøkini 9
2.1.3 Ríkispolitiið 10
2.2 Kommunala tilbúgvingin 11
2.2.1 Alment í sambandi við kommunala tilbúgvingina 11
2.2.2 Kommunala tilbúgvingin 12
2.2.3 Landstilbúgvingin í samband við tilburðir á landi 13
2.3 Heilsutilbúgvingin 14
2.3.1 Alment 14
2.3.2 Sjúkrahústilbúgvingin 15
2.3.3 Landslæknin 16
2.3.4 Heilsustýrið 16
2.4 Basing av dálking við vandamiklum evnum 17
2.4.1 Alment 17
2.4.2 Tann kommunala umhvørvisdeildin 18
2.4.3 Umhvørvismyndugleiki landsins 18
2.4.4 CBRNE – Serfrøðitilbúgving 18
2.5 Verjan 19
2.5.1 Alment 19
2.5.2 Hjálp til samfelagið 19
2.5.3 Hjálp til politiið 19
2.5.4 Lóðurruddingartilbúgvingin 20
2.6 Havumhvørvistilbúgvingin 20
2.7 Leiting og bjarging (SAR) 21
2.7.1 Alment 21
2.7.2 SAR-átøk 22
2.7.3 Aðrar bjargingaruppgávur 23
2.8 Eldur umborð á skipi til havs 23
2.9 Aðrir partar í tilbúgvingarhøpi 23
2.9.1 Aðrir myndugleikar 23
2.9.2 Privatar fyritøkur 24
2.9.3 Einstaklingar og sjálvboðin 25
2.10 Altjóða hjálp 26
2.10.1 Altjóða avtalur 26

2.10.2 Umbøn og samskipan 27
3 Fráboðan 29
3.1 Alment 29
3.2 Alarmsentralurin (1-1-2) 29
3.3 Vaktsentralar 29
4 Skipan av átøkum 30
4.1 Yvirskipað hugtøk 30
4.2 Átaksleiðslan 31
4.2.1 Vanligar uppgávur 31
4.2.2 Fyrsti fundur í átaksleiðsluni 33
4.2.3 Seinni fundir í átaksleiðsluni 33
4.2.4 Fyriskipanarstaður (KST) 34
4.3 Kreppusamskifti (og fjølmiðlar) 34
4.3.1 Endamál 34
4.3.2 Uppgávur 35
4.3.3 Ábyrgd og samskipan 35
4.3.4 Tilbúgvingarboð 36
4.4 Átakið hjá politinum 36
4.4.1 Samskipan av øllum átakinum 36
4.4.2 Aðrar uppgávur hjá politinum 37
4.5 Átakið hjá kommunalu tilbúgvingini 37
4.6 Átakið hjá Heilsutilbúgvingini 39
4.6.1 ML-HEILSA & ÁTL-HEILSA 39
4.6.2 Landslæknin 39
4.7 Samskifti 40
4.8 Dronur 40
4.9 Tyrlulendingarpláss 41
5 Stórir, torgreiddir og serligir tilburðir 42
5.1 Alment 42
5.2 Toymisarbeiði á átaksøkinum 42
5.2.1 Leiðsla hjá kommunalu tilbúgvingini í sambandi við stórar tilburðir 42
5.2.2 Leiðsla hjá heilsutilbúgvingini í sambandi við stórar tilburðir 44
5.3 Staðbundið og landsumfevnandi toymisarbeiði 46
5.3.1 Fyriskipanarstøðin (KSN) 47
5.3.2 Kommunala tilbúgvingin og/ella kommunala krepputoymið 48
5.3.3 Samskipan av heilsutilbúgvingini 48
5.3.4 Átaksráðið 49
5.4 Trygdartilburðir 49
5.4.1 Fyrsti fundur í átaksleiðsluni og støðumetingin um fyrivarni 50
5.4.2 Átaksøki 50
5.4.3 Átak í øki við vanda fyri at møta illgerðamanni 50
5.4.4 Ráðlegging 51
5.5 Stórur ófriður og mótmælisgongur 51

Fylgiskjøl 52
Fylgiskjal 1 - Yrkisorð 52
Fylgiskjal 2 - Lóggáva o.a. 58
Fylgiskjal 3 - Eyðmerkingarvestar 59
Fylgiskjal 4 - Tvørfakligt samskifti 61
Fylgiskjal 5 - Átaksøki – dagligir tilbu 62
Fylgiskjal 6 - Átaksøki: stórir tilburðir 63
Fylgiskjal 7 - Átaksøki við tveimum skaðastøðum 64
Fylgiskjal 8 - Yvirlit yvir virksemi, umfatað av kapitli 5 65
Fylgiskjal 9 - Yvirlit yvir tilbúgvingarøkini 67
Fylgiskjal 10 - Strikumynd – Oljubasing á sjónum 70
Fylgiskjal 11 - Kreppustýring í Føroyum 71

1 Yvirskipað viðurskifti

Leiðreglur um átaksleiðslu verða ásettar við heimild í § 20 í løgtingslóg nr. 61 frá 15. mai 2012 um tilbúgving, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 59 frá 29. mai 2024.

1.1 Alment

Í teimum førum, tá ið fólk eru í vanda ella eru komin til skaða, tá ið bráðfeingis vandi er fyri umhvørvinum, ella tá ið virðir verða oyðiløgd ella eru hótt, er neyðugt at seta í verk eitt átak við einum ella fleiri pørtum í tilbúgvingini. "Leiðreglur um átaksleiðslu" lýsir yvirskipaðu leiðsluviðurskiftini og grundreglurnar fyri samstarvi millum teir partar, ið hava ábyrgdina at loysa eina slíka uppgávu í sambandi við allar tilburðir, sama hvør tilburðurin er og hvussu ógvisligur hann er. "Leiðreglur um átaksleiðslu" er galdandi í sambandi við heilt vanligar tilburðir, og tá stórir og fløktari tilburðir koma fyri. Tá er lagt upp fyri - minni sannlíkum – tilætlaðum tilburðum, so sum bumbuspreingingum og tilburðum við skotvápnum.

Nógvir tilburðir eru, ið kunnu vera orsøk til, at neyðugt er at skipa eitt átak. Vanliga verða hesir tilburðir býttir í tveir bólkar. Náttúruelvdir tilburðir og mannaelvdir tilburðir. Talvan niðanfyri er ein roynd at vísa á, hvat slag av tilburðum talan kann vera um.

Náttúruelvdir tilburðir	
Veður- og náttúrufyribrigdi	Smittandi sjúka
• Ódnarveður • Stórkavi og nógv regn • Omanlop, skriðulop og áarlop	• Smittandi sjúkur og farsóttir • Húsdjórasjúkur og "soonosur" (felagsheit fyri smittusjúkur í og millum djór og menniskju)
Mannaelvdir tilburðir	
Vanlukkur (ótilætlaðir tilburðir)	Trygdarhóttanir (Tilætlaðir tilburðir)
• Vanlukkur við flutningsførum • Vanlukkur við vandamiklum evnum • Dálkingarvanlukkur á sjónum • Kjarnorkuvanlukkur	• Netálop • Yvirgangsálop

Talvan lýsir ikki út í æsir allar hugsaðar tilburðir, men er eitt yvirlit yvir 11 sannlíkar tilburðir, sum hava við sær, at neyðugt verður at seta í verk eitt skipað átak.

Hesar leiðreglur viðgera t.d. ikki vanlukkur við flutningsførum á sjógvi, telduálop, alheimsfarsøttir, húsdjórasjúkur og "zoonosur", men einans hvussu ein skaðatilburður á landi skal skipast. Tó verður mælt til, at hildið verður fast í tvørfakliga bygnaðinum í sambandi við allar tilburðir, ið krevja tvørfakligt samstarv. Víst verður til bygnaðin góðkendur av Føroya landsstýri tann 17. juni 2019 (sí fylgiskjal 11).

Málbólkurin í sambandi við hesar leiðreglur er serliga politiið, kommunala tilbúgvingin og heilsutilbúgvingin, men leiðreglurnar eru eisini galdandi fyri aðrar partar, sum á ein ella annan hátt eru ella kunnu gerast partur av samlaða átakinum.
Hesar leiðreglur nýta trý yvirskipað hugtøk: Átaksøki, skaðastað og vandaøki.

Átaksøkið

er alt økið, har samlaða tilbúgvingarátakið verður útint, og er avmarkað við ytri avbyrging (girðing). Skaðastaðið er økið ella staðið, har skaðin er hendur. Skaðastaðið verður avmarkað við innari avbyrging (girðing). Eitt vandaøki er partur av einum skaðastað, har ítøkiligur vandi er fyri fólk.

Aftrat hesum trimum lýstu økjunum kann eisini vera talan um eitt brotsgerðarstað, har politiið hevur ein týðandi leiklut og yvirskipaðu ábyrgdina. Brotsgerðarstaðið er vanliga nakað størri enn skaðastaðið og fevnir um øll øki, har sannlíkt er at finna slóðir, ið nýttar kunnu verða í kanningararbeiðinum. Politiið nýtir eisini hugtakið "átaksøki" í sambandi við serligar tilburðir, ið verða kallaðir trygdartilburðir.

Umframt samstarv á sjálvum átaksøkinum, lýsa leiðreglurnar eisini samstarvið millum kommunur og aðrar ábyrgdarar við økisábyrgd, og hvussu tilbúgvingin yvirskipað skal virka í "upplendinum". Aftrat hesum vera landstilbúgving og millumlanda avtalur lýstar. Í fylgiskjali 1 er eitt yvirlit yvir yrkisorð, sum verða brúkt av pørtunum í tilbúgvingini.

Aðalreglur fyri, hvussu hvør partur av tilbúgvingini loysir sínar egnu uppgávur, so sum framferðarhættir í einum átaki, og hvør átaksætlan skal nýtast, er ikki lýst í hesum leiðreglum. Hetta er best gjørt av hvørjum øki sær. Tilfar, ið lýsir framferðarhættir og átaksætlanir, er partur av útbúgvingini hjá myndugleikanum við økisábyrgdini og er sostatt tøkt har.

1.2 Grundreglur fyri tilbúgvingina í Føroyum

Smáir tilburðir, sum vanliga koma fyri, verða vanliga loystir av kommunalu tilbúgvingini, politinum og heilsutilbúgvingini. Tá ið størri, fløktari tilburðir koma fyri, er aloftast neyðugt við øðrum pørtum í átaksarbeiðnum. Hetta kann vera bjargingarfeløgini kring landið, tyrlutænastan, skipini hjá Vørn ella danska sjóverjan í Føroyum. Aftrat hesum hevur Føroya landsstýri samstarvsavtalu við danska tilbúgvingarstovnin um at veita sonevnda serfrøðingatilbúgving í sambandi við CBRNE- tilburðir.

Tá ið vandi er fyri at ein vanlukka ella stórskaði kann henda, skulu myndugleikarnir seta fyribyrgjandi átøk í verk. Um ein vanlukka ella stórskaði hendir, er tað uppgávan hjá avvarðandi myndugleika at handfara tilburðin og skjótast gjørligt tryggja, at virksemið, ið varð órógvað, kann fara í gongd aftur.

Longu undir ráðleggingini er umráðandi at geva heildini gætur og at hava í huga, at stórar vanlukkur ella stórtilburðir, í flest øllum førum, ikki kunnu loysast av einum einstøkum myndugleika.

Tilbúgving á øllum økjum byggir á yvirskipaðar grundreglur, sum eru galdandi í sambandi við ráðlegging, kreppustýring og við sjálvt átakið:

- **Grundreglan um økisábyrgd** merkir, at tann myndugleikin, ið hevur ábyrgd av ávísari uppgávu í gerandisdegnum, varðveitir ábyrgdina, tá ið stórir skaðar ella vanlukkur henda

- **Grundreglan um líkskap** merkir, at tær mannagongdir og tey ábyrgdarviðurskifti, ið vanliga galda, í størstan mun eisini eru galdandi í tilbúgvingarstøðum, soleiðis at tillagingar í bygnaðinum ikki gerast størri enn neyðugt

- **Grundreglan um nærleika** merkir, at tilbúgvingaruppgávurnar eiga at verða loystar so nær borgaranum sum gjørligt og á so lágum bygnaðarligum stigi sum til ber

- **Grundreglan um at gera skjótt av** merkir, at í støðum, har tað er ógreitt, hvat ið er hent, er best at byrja á einum ov høgum tilbúgvingarstigi, heldur enn at byrja á einum ov lágum. Aftrat tí skal ein vera til reiðar skjótt at broyta tilbúgvingarstig til eitt lægri stig fyri ikki at nýta óneyðuga orku og pening

- **Grundreglan um samstarv** merkir, at myndugleikar hava skyldu at samstarva og samskifta við aðrar myndugleikar og feløg um tilbúgving og tilbúgvingarátøk

Omanfyristandandi grundreglur vísa á skylduna hjá myndugleikum at gera skjótt av og taka ábyrgd í støðum, har tað krevst, at eitt tilbúgvingarátak verður sett í verk. Hetta merkir eisini, at myndugleikar skulu hava førleikar at víkja frá vanligum mannagongdum fyri at eitt átak munagott kann setast í verk.

Átaksleiðslan hevur førleika og skyldu til at víkja frá vanligum mannagongdum, tá serlig viðurskifti tala fyri tí. Tá ið vikið verður frá, er umráðandi, at boðað verður øllum pørtum av tilbúgvingini á øllum viðkomandi stigum frá hesum, *umvegis samskipandi myndugleikan.*

Hvør myndugleiki sær skal eisini halda seg til aðalreglurnar um, í góðari tíð, munadygt at raðfesta nýtsluna av tøkari útgerð og fólki.

Hvør myndugleiki sær hevur eisini ábyrgd av at samskipa saman við øðrum myndugleikum, ið hava økisábyrgd. Hetta er galdandi fyri tilburðir, ið kunnu raka samfelagsliga breitt, men er eisini galdandi í sambandi við meira sermerktar tilburðir fyri egið ábyrgdarøki. Skyldan at samskipa er galdandi, sama um ein myndugleiki/stovnur er undirskipaður, javnsettur ella yvirskipaður.

Handfaringin av stórum og torgreiddari tilburðum treytar, at hugsað verður gjølla um, hvussu ein myndugleiki skal bera seg at frá teirri løtu, tað verður ásannað, at ein tilburður, sum krevur yvirskipaða leiðslu og ein virknan leiklut frá myndugleikanum, hevur stungið seg upp ella er í umbúnað. Hetta merkir, at myndugleikarnir frammanundan skulu hava tikið grundleggjandi atlit at leiðslu, ábyrgdarbýti, ávaringarmannagongdum, kreppusamskifti, samskipan, rættinum at taka avgerðir í sambandi við stórar óvæntaðar útreiðslur, samstarvsavtalum o.ø.

Samstundis skulu myndugleikar og aðrir partar í tilbúgvingini gera sær greitt, hvussu nógv teir vænta at vera við í tvørgangandi samstarvi millum myndugleikar á operationellum og strategiskum stigi, og hvussu tað verður tryggjað, at orka er til tað. Kreppustýringarbygnaðurin skal endurspegla teir váðar, føroyska samfelagið stendur yvir fyri.

Alt eftir slag og støddd av tilburði kann handfaringin/stýringin røkjast á einum ella fleiri av niðanfyristandandi stigum. Stýringin skal vera á so lágum bygnaðarligum stigi sum til ber, vísandi til grundregluna um nærleika. Tað sama er galdandi í sambandi við fyribyrgjandi virksemi og ráðlegging.

Nógv bygnaðarlig stig eru at handfara tilburðirnar. Heitini á summum av tvørfakligu ráðunum bera somuleiðis donsk heiti. Orsøkin til tað er, at hesar leiðreglur væntandi eisini verða umsettar til danskt, so Ríkismyndugleikarnir hava eitt eintak á egnum máli og fyri at tryggja, at heitini á ymsu ráðunum verða nýtt í røttum samanhangi.

- Á sjálvum átaksøkinum – útinnandi stig
- Fyriskipanarstaðið – KST (tvørgangandi ráð undir leiðslu hjá politinum)
- Á operationellum stigi – stýrandi stig
    - Vaktsentralurin/vakttelefonin hjá kommunalu tilbúgvingini
    - Kommunala kreppuskipanin
    - Fyriskipanarstøðin – KSN (politiið)
    - Átaksráðið – tvørgangandi ráð undir leiðslu av politinum
    - Vaktsentralurin á Landssjúkrahúsinum (LS), sum er felags sentralur fyri alt Sjúkrahúsverkið
    - Kreppuskipanin hjá øðrum myndugleikum

- Á strategiskum stigi – ráðandi stigi
    - Strategisk ráð sambært kreppusamskipanini hjá myndugleikum við økisábyrgd
    - Kreppuráðið – tvørfakligt ráð undir leiðslu av Arbeiðs- og Brunaeftirlitinum
    - Tilbúgvingarráðið – tvørfakligt ráðgevandi ráð undir leiðslu av Arbeiðs- og Brunaeftirlitinum

- Føroya landsstýri

1.3 Samskipan og átaksleiðsla

Tá ið fleiri partar í tilbúgvingini eru saman um eitt átak, er neyðugt við samskipan. Samskipan í hesum samanhangi merkir, at teir partar, ið eru um eitt átak, skulu í felag loysa eitt felags og yvirskipað mál, sum semja er um. Samstundis skal vera lagt upp fyri ábyrgdini og uppgávunum hjá hvørjum øki sær. Partarnir skulu viðurkenna, at teir eru bundnir av hvør øðrum fyri at loysa eina uppgávu. Tað merkir, at partarnir mugu

gera avtalur og tillagingar sínámillum, eisini um hvussu tvístøður kunnu loysast. Tað er samskipandi leiðslan, ið hevur ábyrgdina av at tryggja sær, at tað hendir.
Yvirskipaði leiðslubygnaðurin hevur trý stig:

1. Strategiskt stig
2. Operationelt stig
3. Taktiskt stig

Í parti 2.1.2 verður leiðslubygnaðurin omanfyri útgreinaður og lýstur.

Umframt kunnleika til egintilbúgving, er tað umráðandi, at partarnir í tilbúgvingini hava neyðugan kunnleika um aðrar tilbúgvingareindir, ið hava ein leiklut í tilbúgvingini, so sum uppgávur, ábyrgd og hvør útgerð og hvat fólk er tøkt.

Fyri at sleppa undan misskiljingum skulu partarnir í tilbúgvingini áhaldandi kunna hvør annan og verða greiðir sínámillum, um støðan broytist, og um tað er nakað, sum vekur ans ella undran. Partarnir skulu laga seg eftir hvør øðrum, góðtaka neyðsemjur og góðtaka, at avgerðir verða tiknar í felag við aðrar partar, ið virka í tilbúgvingini.

2 Lýsing av eindunum í tilbúgvingini

2.1 Politiið

2.1.1 Alment

Ríkispolitiovastin hevur yvirskipaðu ábyrgdina av uppgávunum hjá politinum undir ábyrgd hjá danska løgmálaráðharranum. Ríkispolitiið virkar sum yvirskipað stýring fyri danskt politi, eisini politiið í Føroyum, meðan dagliga politiarbeiði sum útgangsstøði er í politiøkinum. Føroyar eru eitt politiøki, ið er býtt í trý landafrøðilig øki (miðøkið, norðurøkið og suðurøkið), undir leiðslu av Føroya Landfúta.

Sambært Tilbúgvingarlógini § 21 og Politilógini § 2 er tað politiið, ið samskipar tað samlaða átakið í sambandi við stórar tilburðir á landi, á vøtnum, í áum, og í praksis í havnum og tætt fram við landi, har serliga grunt er, har tað vanliga eru eindir frá landi, ið arbeiða á skaðastaðnum. Tað skilst eisini av Politilógini, at tað er uppgávan hjá politinum at fyribyrgja vanda fyri órógvi av lóg og landaskili, og vanda fyri trygdini hjá stakpersónum og almennu trygdini. Tað er somuleiðis uppgávan hjá politinum at fyribyrgja revsiverd viðurskifti, at steðga teimum og eftirkanna og ábyrgja revsiverd viðurskifti.

2.1.2 Politiøkini

Politiið í Føroyum undir Føroya landfúta er skipað í trý politiøki. Føroya landfúti hevur samskipandi leiklutin í sambandi við stórar tilburðir á landi. Politiið skal tryggja, at samlaða átakið á átaksøkinum og uttanfyri verður samskipað so væl sum til ber. Politiið skal eisini tryggja, at aðrar átakseindir kunnu arbeiða ótarnaðar. Samstundis hevur politiið ábyrgdina av kanningararbeiðinum í átaksøkinum.

Í sambandi við tilburðir, sum krevja átøk frá fleiri myndugleikum, er tað sum útgangsstøði politiið, ið ger av, nær samskipandi leiðsla verður sett í verk. Samskipandi leiðsla byrjar longu undir ráðleggingar- og fyrireikingarstiginum og er galdandi undir sjálvum átakinum og endar ikki, fyrr enn samlaða átakið er av, og samfelagið skal endurskipað seg eftir tilburðin.

Politiið hevur eisini samskipandi leiðsluna í sambandi við bjargingaruppgávur á vøtnum, í áum og í praksis í havnum og tætt fram við landi har serliga grunt er, tá ið t.d. ein bilur koyrir á sjógv, har politiið skal umbiðja viðkomandi eindir ið, sum útgangsstøði, arbeiða frá landi.

Og øvut, um talan er um eindir, ið natúrliga hava støði á sjógvi, er tað MRCC, ið hevur samskipandi leiklutin, sí part 2.7.

Leiðsluskipanin hjá politinum er býtt í trý leiðslustig:

1. Tað strategiska stigið (ráðandi stigið):

Ta strategisku ábyrgdina hevur ovasta leiðslan, ið hevur til endamáls at áseta yvirskipað og langtíðar stevnumið, herundir hvørji mál skulu røkkast og hvørji amboð og arbeiðshættir skulu nýtast fyri at røkka ásettu málunum.

Strategiska toymið hjá Føroya Landfúta - "Politidirektørens strategiske stab" (PD- stab). Strategiska toymið hjá Føroya Landfúta hevur strategisku ábyrgdina av átakinum, tá talan er um tilburðir, ið einans verða handfarnir av politinum. Toymið setur út í kortið eina yvirskipaða ætlan, sum skal taka avgerðir um nýtslu av fólki og útgerð og umstøðum sum heild við tí endamáli at náa teimum ásettu málunum vísandi til § 2 í Politilógini. Í hesum sambandi verður ein løgfrøðilig tilbúgving sett í verk og tikin upp á ráð.

Í sambandi við stórar tilburðir, ið krevja samskipan millum myndugleikar, kann Kreppuráðið eisini kallast saman á strategiskum stigi.

2. Tað operativa stigið (stýrandi stigið)

Operativu ábyrgdina hevur dagliga leiðslan hjá politinum. Í sambandi við stórar tilburðir verður hon skild frá dagliga rakstrinum og stýrd frá eini fyriskipanarstøð (KSN), vanliga á politistøðini í Tórshavn.

KSN – Fyriskipanarstøð

KSN skal leggja strategiina fyri operativ átøk, har m.a. samskifti, samskipan av átaksøkjum og skjalfestan verður tryggjað. KSN verður mannað ymiskt alt eftir, hvør tilburðurin er. Í stórum átøkum kann KSN mannast við fleiri átaksleiðarum, ið hava ábyrgd fyri hvør sínum átaki, men allir virka undir einum KSN-leiðara. Hetta skal tryggja góða samskipan og samskifti millum átaksøkini og fleiri politiaktiónir.

Átaksráðið

Tá ein tilburður er so stórur í vavi, at hann krevur eitt tvørfakligt átak, verður Átaksráðið kallað saman til at handfara tilburðin. Í Átaksráðnum verður átakið samskipað millum myndugleikarnar við økisábyrgd. Politiið hevur ábyrgdina av at kalla Átaksráðið saman, og at tilbúgvingarætlanir fyri samansetingina av Átaksráðnum í mun til sjálvan tilburðin verða gjørdar. Er ein tilburður á sjónum, er tað MRCC Tórshavn, ið hevur ábyrgdina av at kalla Átaksráðið saman. Átaksráðið vísir til Kreppuráðið.

3. Tað taktiska stigið (útinnandi stigið):

Átaksleiðslan hjá politinum (ÁTL-POLITI), ið er taktiski og samskipandi átaksleiðarin á sjálvum átaksøkinum, skipar KST (fyriskipanarstað) í samstarvi við hinar átaksleiðararnar. Við útgangsstøði í KST hevur átaksleiðarin hjá politinum (ÁTL-POLITI) samskipandi leiðsluna av øllum uppgávum í átakinum á ein slíkan hátt, at samlaða átakið í átaksøkinum fer fram so munadygt sum til ber. Uppgávurnar eru nærri lýstar í parti 4.4.

2.1.3 Ríkispolitiið

Rigspolitiets Strategiske Stab (RSS)
RSS er tað strategiska leiðslulagið hjá Ríkispolitinum. Í starvstoyminum er Ríkispolitisjefurin og onnur útvald av honum.

Nationalt Situations- og Operationscenter (NSIOC)
NSIOC er bæði tað nationala og internationala millumliðið, tá ið samskiftast skal við Ríkispolitiið. NSIOC hevur stýrandi, samskipandi og stuðlandi leiklutin í sambandinum við politiøkini – bæði í dagliga rakstrinum, og tá ein ella fleiri fráboðaðir og ófráboðaðir tilburðir eru, og skal tryggja, at Ríkispolitiið altíð er ført fyri at geva eina dagførda støðulýsing, bæði nationalt og internationalt.

NSIOC hevur ábyrgdina av at seta í verk kreppustýringarskipanina hjá Ríkispolitinum.

2.2 Kommunala tilbúgvingin

2.2.1 Alment í sambandi við kommunala tilbúgvingina

Sambært tilbúgvingarlógini § 8 er tað uppgávan hjá kommunalu tilbúgvingini at fyribyrgja, avmarka og bøta um skaðar á fólk, djór, umhvørvi, virði og ognir í sambandi við skaðatilburðir ella vanlukkur, herundir yvirgangi og hernaðarligum tilburði, ella tá ið hóttandi vandi er fyri hesum.

Tilbúgvingin er uppbygd í átaksstigum sum fylgjandi:

1. Átaksstig: Tann kommunala tilbúgvingin
2. Átaksstig: Grannahjálp (stuðul frá kommunalum grannatilbúgvingum)
3. Átaksstig: Hjálp frá landstilbúgvingini
4. Átaksstig: Altjóða hjálp

Tann kommunala tilbúgvingin setur í verk nøktandi átøk í sambandi við skaðatilburðir ella vanlukkur og hevur teknisku leiðsluna av átakinum á skaðastaðnum undir øllum átakinum. Hetta er t.d. galdandi fyri:

- eldsbruna
- óhapp við vandamiklum evnum
- spreinging
- skriðu-, skalva-, áar- og omanlop
- tá ið bygningar rapa
- ferðsluvanlukkur
- tilburðir við skipa- og bátaóhappum, tá ið førini liggja við bryggju
- hýsa neyðstøddum ella bráðfluttum fólki
- flogvanlukkur á landi
- at loysa fastkleimd fólk í ferðsluvanlukkum, flogvanlukkum, omanlopum o.ø.
- umhvørvisdálking, herundir eisini at basa olju- og øðrum vandamiklum evnum á landi, á vøtnum, í áum og í havnarløgum

Í sambandi við størri, drúgvar ella útgerðs- og mannskapskrevjandi tilburðir, ella tilburðir har serútgerð krevst, verða omanfyrinevndu átaksstig nýtt eftir áheitan frá tekniska átaksleiðaranum (ÁTL-BRAND) hjá kommunalu tilbúgvingini. Harumframt kann hesin heita á aðrar myndugleikar við tilbúgvingarábyrgd (økisábyrgd), ella onnur við ábyrgd av týðandi virksemi í samfelagnum.

Ein uppgáva, sum tó ikki er kommunal, er at leita eftir horvnum fólki. Hesa uppgávu eigur politiið á landi og Vørn á sjónum, samskipað av MRCC Tórshavn. Myndugleikarnir kunnu tó fáa hjálp frá øðrum myndugleikum í hesum sambandi.

2.2.2 Kommunala tilbúgvingin

Uppgávurnar hjá kommunalu tilbúgvingunum kunnu annaðhvørt fremjast av kommununi sjálvari ella fremjast av eini felags kommunalari tilbúgving. Tað er ábyrgdin hjá kommunustýrinum at tryggja og hava eftirlit við, at tilbúgvingarnar hjá kommununum eru fullgott skipaðar og útgjørdar.

Kommunalu tilbúgvingarnar eru skipaðar sum nevnt niðanfyri:

- 4 felagskommunalar tilbúgvingar undir ábyrgd av hvør sínari felags tilbúgvingarnevnd sett av kommununum
- 14 kommunalar tilbúgvingar undir ábyrgd av hvør sínari tilbúgvingarnevnd sett av kommununi, sambært tilbúgvingarlógini § 12

Uppgávurnar hjá teimum kommunalu tilbúgvingunum:

Kommunala tilbúgvingin skal vera før fyri at fyribyrgja og bøta um skaða á fólk, djór, umhvørvi og ognir í sambandi við skaðatilburðir ella vanlukkur, herundir yvirgang og hernaðarligar tilburðir.

Tær kommunalu tilbúgvingarnar skulu kunna klára átøk móti óhappum sum til dømis eldi, spreingingum, tá ið bygningar rapa, flogvanlukkur, skipsvanlukkur við kai, náttúruvanlukkur og óhapp, ið kunnu hava við sær útlát og spjaðing í umhvørvinum av vandamiklum evnum (CBRNE-tilburðir) á landi, á vøtnum, í áum og í havnum. Tær kommunalu tilbúgvingarnar skulu haraftrat eisini kunna gera eitt átak í sambandi við at loysa fastkleimd fólk í ferðsluvanlukkum.

Somuleiðis skal kommunala tilbúgvingin kunna taka ímóti, hýsa og í neyðugan mun kostarhalda bráðfluttum og fólki, sum, orsakað av neyðstøðu, eru komin illa fyri.

Bjargingaruppgávur á vøtnum, í mýrum, áum og havnum eru ein partur av uppgávunum hjá kommunalu tilbúgvingini.

Tekniskur leiðari av átakinum
Tekniska leiðslan av átaki á einum skaðastaði verður røkt av ÁTL-BRAND ella einum liðleiðara við nøktandi útbúgvingarligum førleikum.

Um tekniska leiðslan av átakinum verður framd av einum liðleiðara (LL-BRAND), skal hesin boðsenda ella kunna ÁTL-BRAND, tá ið hann metir, at tørvur er á hesum. ÁTL-BRAND er altíð partur av boðsending, um tørvur er á stuðli. Uppgávurnar hjá ÁTL-BRAND eru nærri lýstar í parti 4.5.

Tekniska leiðslan av átakinum skal boðsenda stuðli frá aðrari kommunalari tilbúgving ella frá landstilbúgvingini, um mett verður, at tørvur er á hesum vegna slag og vavi av vanlukku.

Danska tilbúgvingarstýrið "Styrelsen for samfundssikkerhed" (fyrr Beredskabsstyrelsen) hevur tilevnað serhefti við evninum "*Indsatsledelse på skadestedet*", har dentur verður lagdur á teknisku og taktisku viðurskiftini í sambandi við eldsbruna (sí fylgiskjal 2).

Í tilbúgvingarlógini, § 25 eru ásetingar, ið geva teknisku leiðsluni møguleika í sambandi við eitt átak, uttan rættarúrskurð at taka avgerð um at taka seg inn á privata ogn, um neyðugt, við at bróta niður bygningar ella taka burtur forðingar, ið mettar vera neyðugar til tess at steðga skaðanum.

Í lógini er ikki greinað, hvat metingarstig krevst fyri at gera seg inn á privata ogn. Tað er upp til teknisku leiðsluna í hvørjum einstøkum føri at gera eina meting og at taka avgerð um, hvussu eitt átak verður skipað. Tískil er tað sera umráðandi, at tekniski leiðarin altíð hevur í huga, at henda heimildin verður umsitin við virðing fyri privata ognarrættinum, lutfalsmeginregluni og minst møguligum inntrivum.

At taka ímóti, hýsing og kostarhald
Kommunala tilbúgvingin skal sambært § 8 í tilbúgvingarlógini vera før fyri at taka ímóti, hýsa og í neyðugan mun kostarhalda bráðfluttum fólki, sum vegna neyðstøðu eru komin illa fyri.

Bráðflutt skal skiljast sum persónar, har myndugleikin í sambandi við ein møguligan komandi tilburð ella í sambandi við ein stóran tilburð hevur tikið avgerð um at flyta fólk burtur frá einum øki (burturflutt øki) til annað øki (hýsingarøki). Hýsing av bráðfluttum verður skipað í tøttum samstarvi millum kommunalu tilbúgvingina og politiið, sum taka sær av hesi uppgávu.

Onnur neyðstødd eru at skilja sum persónar, ið hava hjálp fyri neyðini í meiri tilvildarligum og avbyrgdum umstøðum, har tey, orsakað av serliga tilburðinum, ikki kunnu náa ætlaða hýsingarstaðið og/ella ikki við egnari hjálp kunnu finna hýsing. Tað kunnu til dømis vera skipbrotin, ið eru fingin í land, ella ferðandi, sum eru forðað orsakað av vánaligum veðri.

Politiið kann í hesum førum heita á kommunalu tilbúgvingina um at hýsa og kostarhalda teimum neyðstøddu. Sambært tilbúgvingarlógini verður í hesum føri miðað eftir eini bráðfeingis og serliga stuttari hýsing, til tey neyðstøddu klára seg sjálv.

Um mett verður, at tey bráðfluttu og onnur neyðstødd hava brúk fyri kreppuhjálp (sálarliga 1. hjálp) í sambandi við tilburðin, kann politiið seta seg í samband við heilsuverkið fyri at aktivera sálarligu krepputilbúgvingina. Heilsuverkið kann síðani aktivera skipanina um at geva kreppuhjálp á hýsingarstaðnum.

2.2.3 Landstilbúgvingin í samband við tilburðir á landi

Landstilbúgvingin, sum til dømis umfatar skipini hjá Vørn, Landsverk, Strandferðsluna og bjargingarfeløgini, kann eftir áheitan veita hjálp til kommunalu tilbúgvingina og kann í summum førum veita serútgerð til at loysa eina uppgávu. Annars er samstarvsavtala gjørd við danska tilbúgvingarstýrið, Styrelsen for samfundssikkerhed, sum kann veita serútgerð og servand fólk til eina røð av tilburðum.

Bjargingarfeløgini kunnu verða biðin til eina røð av tilburðum, har kommunala tilbúgvingin hevur tørv á tí. Hetta kann vera í sambandi við stórar tilburðir, har tørvur er á fleiri fólkum til ymiskar uppgávur, til dømis í sambandi við skips- ella flogvanlukkur og í sambandi við ódnarveður ella stórar eldar. Landsverk hevur ábyrgd av at endurstovna rutur á landi og at halda landsvegir opnar, tá ið ódnarveður er, so tilbúgvingin sleppur til verka.

Skipini hjá Vørn kunnu nýtast til sløkking frá sjónum, og tyrlutænastan og skipini hjá Strandferðsluni kunnu nýtast til at flyta fólk og útgerð í eini neyðstøðu og Landsverk endurstovnar rutur á landi.

Bjargingarfeløgini og onnur sjálvboðin kunnu eisini veita hjálp til aðrar myndugleikar, ið hava økisábyrgd, og í sambandi við serlig átøk. Havast skal tó í huga, at talan er um sjálvboðið arbeiði. Sambært § 5 í tilbúgvingarlógini er tað hvør landsstýrismaður innan egið ábyrgdarøki, ið tekur avgerð um, hvørjar uppgávur bjargingarfeløg og onnur sjálvboðin kunnu røkja í landstilbúgvingini.

Bjargingarfeløgini eru staðsett kring meginpartin av landinum og kunnu boðsendast við stuttum skotbrái. Stuðul frá bjargingarfeløgunum skal boðsendast umvegis politiið. Bjargingarfeløgini hava til dømis servitan og útgerð innan fjallabjarging og dronuflúgving.

Um neyðugt er við sertilbúgving innan økini kjarnorku, geisling og handfaring av kemiskum evnum (CBRNE), kann henda tænasta veitast frá danska tilbúgvingarstýrinum, Beredskabsstyrelsen, ið hevur servand fólk til at loysa hesar uppgávur. Eisini ber til at biðja um Hazmat-tilbúgving gjøgnum danska tilbúgvingarstýrið. Um stuðul verður veittur úr Danmark, má væntast, at tað tekur nakað av tíð, áðrenn útgerð og fólk við servitan kunnu seta beinini á land í Føroyum.

Í tí føri, har tilbúgvingareindirnar fáa stuðul frá bjargingarfeløgunum, vísir eitt umboð (liðleiðari) fyri bjargingarfeløgini til átaksleiðaran, ið hevur ábyrgdina av umbidnu hjálpini. Hesi umboð verða sostatt bindilið millum átaksleiðsluna og stuðulseindirnar frá bjargingarfeløgunum.

2.3 Heilsutilbúgvingin

2.3.1 Alment

Heilsutilbúgvingin fevnir um sjúkrahústilbúgvingina, ta prehospitalu tilbúgvingina, heilivágstilbúgvingina og tilbúgvingina í primera heilsuøkinum. Tilbúgvingin á sjúkrahúsum og á tí prehospitala økinum hoyrir til Sjúkrahúsverkið. Bæði Sjúkrahúsverkið og kommunurnar hava uppgávur í mun til tilbúgving í primera Heilsuøkinum, meðan Apoteksverkið hevur uppgávur á heilivágsøkinum. Sálarliga krepputilbúgvingin er ein natúrligur og fakligur partur av heilsutilbúgvingini.

Heilsumálaráðið hevur evstu ábyrgd av heilsutilbúgvingini. Í sambandi við serligar hendingar tekur Sjúkrahúsverkið sær av landsumfatandi samskipanini av øllum heilsuátøkum og tekur avgerðir um, hvussu tiltøk skulu handfarast. Harumframt vegleiðir og ráðgevur Sjúkrahúsverkið kommunum um heilsutilbúgving. Í serligum umstøðum kann Sjúkrahúsverkið eisini veita ráðgeving í sambandi við sálarliga krepputilbúgving og áseta reglur fyri handfaring av smittandi sjúkum.

Tann prehospitala tilbúgvingin, herundir sjúkraflutningstænastan (ambulansa-tilbúgvingin), er ein týðandi partur av heilsutilbúgvingini. Sjúkraflutningstænastan er serfrøðin innan tað prehospitala økið og er hon eisini tann forlongdi armurin hjá Sjúkrahúsverkinum.

Tað prehospitala átakið fevnir um heilsufremjandi átøk til tann akut sjúka, løstaða ella føðandi kvinnuna, áðrenn komið verður til sjúkrahúsið. Endamálið við átakinum er at bjarga mannalívum, veita heilsubót, linna um pínu, veita umsorgan og skapa tryggleika.[1]

[1] Kunngerð nr. 9 frá 19. februar 2010 um skipan av sjúkrarflutningstænastuni, sum broytt við kunngerð nr. 138 frá 24 septembur 2020

Landslæknin varðar av einum parti av heilsutilbúgvingini. Landslæknin er stovnur undir danska Heilsumálaráðnum og er fakliga knýttur at Styrelsen for Patientsikkerhed. Uppgávurnar hjá Landslæknanum kunnu fevna um serligar støður, har hann veitir heilsufakliga ráðgeving til staðbundnar myndugleikar. Hetta kann t.d. vera í mun til fólk, sum eru útsett ella kunnu vera útsett fyri smittu ella óhappi (t.d. fólkabólkar ella einstaklingar í ávísum kreppustøðum ella borgarar í vanlukkustøðum), sí nærri undir 2.3.3 og 4.6.2.

Geislaverndin (SIS) er ein eind í danska Heilsustýrinum, ið hevur eina landsumfevnandi serfrøðiliga tilbúgving í sambandi við tilburðir við radioaktivum evnum. Um óhapp við slíkum evnum henda, veitir Landslæknin heilsufakliga ráðgeving við atliti at geislavernd í samráð við SIS og viðkomandi myndugleikar.

Center for Biosikring og Bioberedskab (CCB) hjá Statens Serums Institut er landsumfevnandi serfrøðilig tilbúgving við atliti at lívfrøðiligum evnum. Um óhapp við slíkum evnum henda, veitir Landslæknin heilsufakliga ráðgeving í samráð við CCB og viðkomandi myndugleikar.

2.3.2 Sjúkrahústilbúgvingin

Høvuðsuppgávan hjá Sjúkrahúsverkinum í sambandi við stórskaðar og kreppur er at tryggja, at Sjúkrahúsverkið hevur eina skipaða, samanhangandi og væl skipaða tilbúgving. Hetta verður serliga útint við hesum tiltøkum:

- At tryggja eina felags inngongd (atgongd) til heilsutilbúgvingina umvegis alarmsentralin (1-1-2). Felags vaktsentralur fyri tey trý sjúkrahúsini er staðsettur á Landssjúkrahúsinum
- At seta í verk heilsutilbúgvingina, herundir ta prehospitalu tilbúgvingina
- At senda út neyðugt tal av sjúkrabilum, bráðfeingisbilum, neyðsendartoymi og øðrum liðum, herundir heilsustarvsfólkum úr primeru heilsutænastuni í sambandi við prehospitala átakið
- At umsita triage, viðgerð og ráðgeving á staðnum
- At taka ímóti sjúkum/løstaðum sjúklingu
- At tryggja neyðuga hjálp frá øðrum prehospitalum eindum eftir tørvi
- At upplýsa og samskipa við kommunur í økinum
- At økja um kapasitetin á sjúkrahúsunum t.d. við at útskriva sjúklingar til tess at útvega pláss fyri fleiri sjúklingum
- At seta í gongd psykososialu krepputilbúgvingina. Sjúkrahúsverkið tekur sær av sjúklingum og avvarðandi, sum koma á sjúkrahúsini, meðan Heilsumálaráðið hevur ábyrgd fyri sálarligu krepputilbúgvingini, sum liggur uttanfyri Sjúkrahúsverkið, og hevur avtalu við veitara, sum røkir uppgávuna vegna Heilsumálaráðið

Sjúkraflutningstænastan (Ambulansutænastan) er knýtt at sjúkrahúsunum og hevur ábyrgd av operativari leiðslu av prehospitalu heilsuátøkunum. Starvsfólk frá Sjúkraflutningstænastuni, við fakligum førleikum í átaksleiðslu, kunnu eftir tørvi umboðað tænastuna í KSN hjá politinum og hava fasta umboðan í Átaksráðnum. Lækni og starvsfólk frá Sjúkraflutningstænastuni kunnu eisini, eftir ítøkiligari meting, gerast partur av øðrum tilbúgvingarbólkum, til dømis í sambandi við kommunalar kreppustøður ella aðrar stórar hendingar. Hetta kann verða á bæði operativum og strategiskum stigi.

Medisinski leiðarin hjá sjúkraflutningstænastuni (ML-HEILSA), skal verða starvsfólk við bestu prehospitalu førleikum. Hesin hevur tað hægstu heilsufakligu ábyrgdina fyri prehospitalu átøkunum á sjálvum skaðastaðnum.

Átaksleiðari fyri heilsuøkið (ÁTL-HEILSA) hevur yvirskipaðu ábyrgdina av operativu átøkunum innan heilsuøkið og arbeiðir í tøttum samstarvi við Landslæknanum, um hesin er boðsendur til átaksøkið.

ÁTL-HEILSA hevur eisini tætt samstarv við ÁTL-POLITI, ÁTL-BRAND og ML-HEILSA. Uppgávurnar hjá ÁTL-HEILSA og ML-HEILSA verða meiri nágreiniliga lýstar í parti 4.6.1.

2.3.3 Landslæknin

Landslæknin, sum er partur av Styrelsen for Patientsikkerhed, hevur vaktartilbúgving alt samdøgrið, og er hann fakliga knýttur at Styrelsen for Patientsikkerhed. Virksemið umfatar millum annað servitan um tilbúgving, og umhvørvismedisin.[2] Læknin er tøkur á telefon og kann – um gjørligt – møta á átaksøkinum, um tørvur er á tí. Havast má í huga, at hann kann hava eina langa flutningstíð, alt eftir hvar í landinum átakið er, og hvar landslæknin er staddur. Landslæknin situr í Epideminevndini og er somuleiðis "ad hoc" umboð í Átaksráðnum og Kreppuráðnum og kann tískil møta har eftir áheitan.

Landslækninveitir ríkismyndugleikum, landsmyndugleikum og kommunum ráðgeving í sambandi við heilsulig viðurskifti fyri fólkið yvirhøvur og í sambandi við tilbúgvingarátøk. Serstakliga í teimum førum, har ein fólkabólkur hevur verið fyri vandamiklum evnum, men ikki beinleiðis hevur nøkur eyðkenni, kann landslæknin ráðgeva átaksleiðsluni og Átaksráðnum og veita kunning til fólk um vandar og um, hvørji fyrivarni skulu takast. Hetta kann til dømis vera í sambandi við k[2]emikaliu- og gasslekar ella aðrar CBRNE-tilburðir, men kann eisini vera í samband við stórar og drúgvar eldsbrunar við heilsuskaðiligum royki.

Meðan tað prehospitala átakið við sjúkrabilum og átaksbilum røkir átakið fyri sjúk og løstað á skaðastaðnum, er tað uppgávan hjá Landslæknanum at ráðgeva og kunna átaksleiðsluna og aðrar myndugleikar um heilsuligar vandar og trygdartiltøk galdandi fyri teir persónar, ið eru útsettir á og við skaðastaðið, og fólk, ið búgva nærhendis.

Í tilbúgvingarviðurskiftum og átøkum samstarvar Landslæknin við ML-HEILSA, ÁTL-HEILSA, ÁTL-POLITI, ÁTL-BRAND og eisini við serfrøðina, um tað hevur týdning. Ítøkiligu uppgávurnar hjá Landslæknanum eru nærri lýstar í 4.6.2.

2.3.4 Heilsustýrið

Við illgruna um ella staðfesting av smittandi sjúku í einum átaksøki, skal ÁTL-HEILSA kunna Heilsustýrið um hetta. Tiltøk verða sett í verk eftir tørvi í samsvari við tilbúgvingarætlanina fyri farsóttir (Heilsustýrið). Heilsustýrið er umboðað í Farsóttarnevndini og skal eisini vegleiða Farsóttarnevdina í tann mun, tørvur er á tí.[3] Harumframt er Heilsustýrið eisini umboð í Átaksráðnum.

[2] Miljømedicin

[3] Anordning nr. 655 af 14. juni 2011 om ikrafttræden for Færøerne af lov om foranstaltninger mod smitsomme og andre overførbare sygdomme, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 59 frá 29. mai 2024.

2.4 Basing av dálking við vandamiklum evnum

2.4.1 Alment

Átøk í sambandi við bráðfeingis óhapp við vandamiklum evnum á landi, í vøtnum, áum og í havnum verða gjørd av kommunalu tilbúgvingini, sambært § 8 í tilbúgving arlógini og § 22 í havumhvørvislógini. Bráðfeingis óhapp við vandamiklum evnum kann til dømis vera:

- Leki við flótandi brennievni á/undir lendi og á vegi
- Óhapp við kemiskum evnum (føstum, flótandi ella luftbornum)
- Eldur í virksemi við umhvørvis- ella heilsuvandamiklari goymslu

Allir lekar ella útlát við vandamiklum evnum, har skaðar á fólk, umhvørvi ella virðir henda, ella vandi kann standast av hesum, verða mett sum bráðfeingis óhapp við vandamiklum evnum.

Bráðfeingis óhapp við vandamiklum evnum er soleiðis partur av tilburðum, sum verður eyðkendur sum ein CBRNE-tilburður. Ein CBRNE-tilburður skal skiljast sum tilburður við kemiskum (C), lívfrøðiligum (B), geislavirknum (R), kjarnorku (N) ella spreingikvæmum evnum (E), sum í eini ítøkiligari støðu er ein vandi.

Kommunala tilbúgvingin hevur ábyrgdina av bráðtíðarbilinum (akuttfasuni) av fyrsta-átakinum í sambandi við óhapp við vandamiklum evnum. Dálkarin hevur skyldu at basa dálkingini, við leiðbeining frá umhvørvisdeildini hjá kommununi, um kommunan hevur eina slíka. Kommunur, ið ikki hava nøktandi førleikar at taka støðu til, hvat gerast skal, kunnu leita sær ráð hjá Umhvørvisstovuni. Um dálking er á landsvegi, er tað Landsverk, sambært meginregluni um økisábyrgd, ið hevur ábyrgdina av at seta í verk arbeiðið at taka upp.

Bráðtíðarbilið (akuttfasan) er tað stigið eftir óhappið, har endamálið við átakinum er at steðga óhappinum og forða fyri at dálking og onnur skaðaárin breiða seg. Tað er ÁTL-BRAND, sum í møguligum samstarvi við Umhvørvisstovuna ella vegamyndugleikan, ið tekur avgerð um, nær bráðtíðarbilið sambært tilbúgvingarlógini er endað.

Um so er, at óhapp hevur við sær ella kann hava við sær beinleiðis vanda fyri heilsu og/ella árin á heilsustøðuna hjá beinleiðis ella óbeinleiðis raktum persónum í átaksøkinum (skaðastaðnum) ella í nánd av tí, kann landslæknin, ella í hansara fráveru, ein vakthavandi medisinskur serlækni, ráðgeva átaksleiðaranum um fyrivarni í sambandi við hesar persónar.

Eingin heimild er í tilbúgvingarlógini hjá kommunalu tilbúgvingini at krevja gjald fyri bráðfeingisátøk í sambandi við dálkandi evni. Í hvørjum einstøkum føri skal gerast ein meting, um heimild er fyri hesum í aðrari lóggávu, ella um vanligar endurgjaldsreglur kunnu gerast galdandi.

Sambært løgtingslóg um umhvørvisvernd, § 37, kann eftirlitsmyndugleikin, tá ið atgerðir eru bráðneyðugar fyri at forða álvarsamari dálking ella spjaðing av dálkingini, fremja atgerðirnar, ið eru neyðugar, uttan boð og fyri rokning hjá tí, ið hevur ábyrgdina. Útreiðslur vera bornar av avvarðandi ogn.

2.4.2 Tann kommunala umhvørvisdeildin

Tað er ymist, hvussu kommunurnar í Føroyum hava skipað seg við atliti at umhvørvismál. Størsta kommunan í landinum hevur eina umhvørvisdeild, men vanliga er hetta skipað undir teknisku deild hjá flestu kommununum í Føroyum.

Í sambandi við tilburðir við vandamiklum evnum er kommunala umhvørvisdeildin ella ábyrgdarpersónur við fakligari vitan um umhvørvismál kærkomin hjá tekniska átaksleiðaranum, tá talan er um ráðførslu. Tað kann til dømis vera ein meting av árininum av einum tilburði við vandamiklum evnum ella vitan um mongd av vandamiklum evnum í eini fyritøku. Kommunurnar hava møguleika at ráðføra seg við Umhvørvisstovuna og Arbeiðs- og Brunaeftirlitið. Eisini er møguligt hjá kommunalu tilbúgvingini at gera nýtslu av "Kemisk Beredskab", sum er vakttelefon hjá danska tilbúgvingarstýrinum "Styrelsen for samfundssikkerhed", sum Fiskimálaráðið hevur gjørt samstarvsavtalu við. "Kemisk Beredskab" kann, í eini kreppustøðu, veita leiðbeining um, hvussu vandamikil evni skulu handfarast og best verða bast (sí www.brs.dk).

2.4.3 Umhvørvismyndugleiki landsins

Sambært kapitli 5 í umhvørvislógini er Umhvørvisstovan eftirlitsmyndugleiki í sambandi við serliga dálkandi virksemi. Umhvørvisstovan hevur ikki vakttelefon, men kommunala tilbúgvingin kann í dagtímunum seta seg í samband við Umhvørvisstovuna í sambandi við tilburðir, har Umhvørvisstovan er eftirlitsmyndugleiki og hevur givið virkseminum eina umhvørvisgóðkenning ella átti at havt givið eina umhvørvisgóðkenning. Umhvørvisstovan hevur onga operativa deild, men virkar einans ráðgevandi og kann í avmarkaðan mun geva kommunalu tilbúgvingini kunning um virksemi og um slag og nøgdir av vandamiklum evnum í teimum førum, har Umhvørvisstovan hevur givið umhvørvisgóðkenning. Sí fylgiskjal 8 yvir virksemi, ið krevur umhvørvisgóðkenning.

2.4.4 CBRNE – Serfrøðitilbúgving

Eingin CBRNE serfrøðistilbúgving er tøk í Føroyum, ið kann koma kommununum til hjálpar í sambandi við serligar tilburðir, ið krevja serfrøði. Sambært viðmerkingunum til tilbúgvingarlógina verður mett, at tað ikki er rætt, at kommunurnar skulu hava ábyrgd av hesum heilt serligu tilbúgvingarøkjunum, so sum CBRNE tilbúgving. Tó mugu kommunurnar hava hesi atlit í huga í sambandi við tað virksemi, ið er í kommununi, og hava hesi serligu atlit við í síni váðameting, sbrt. § 13 og § 8. Hugsast kann tó, at kommunurnar kunnu røkja ávísar uppgávur í sambandi við smærri dálkingarvanlukkur við kemiskum evnum.

Fiskimálaráðið hevur samstarvsavtalu við danska tilbúgvingarstýrið "Beredskabsstyrelsen", ið kann senda slíka serfrøði til Føroyar, og sum kann veita ráðgeving.

CBRNE – Serfrøðitilbúgvingin í Danmark:

C: Kemisk Beredskab, Styrelsen for samfundssikkerhed
B: Center for Biosikring og Bioberedskab, Statens Serum Institut
R: Sundhedsstyrelsen, Strålebeskyttelse (SIS)
N: Nukleart Beredskab, Styrelsen for samfundssikkerhed
E: Forsvarets ammunitionsrydningstjeneste

Danska tilbúgvingarstýrið hevur gjørt eina leiðbeining, *"Retningslinjer for indsats ved CBRNE-hændelser",* ið lýsir hesi viðurskifti, sí fylgiskjal 2. Aftrat hevur norska stýrið fyri samfelagstrygd og tilbúgving gjørt eina handbók, "Farlige stoffer – CBRNE", ið lýsir, hvørji viðurskifti átaksleiðslan skal hava fyrilit fyri í bráðtíðarbilinum (akuttfasuni), sí somuleiðis fylgiskjal 2.

2.5 Verjan

2.5.1 Alment

Við støði í lóg um endamál, uppgávur, fyriskipan o.a. í verjuni, eru gjørdar neyvari ásetingar í tilbúgvingini hjá verjuni um hernaðarliga hjálp til sivilar myndugleikar.

Uppgávur hjá verjuni, knýttar at tí sivila, kunnu býtast í tvey:

1. Uppgávur, ið eru vanligur partur av dagliga rakstrinum hjá verjuni.
2. Uppgávur, ið líkjast hjálp til almennar myndugleikar ella sivila geiran alment. Hesar uppgávur verða loystar annaðhvørt sum vanlig hjálp til sivilar myndugleikar, her undir politinum, ella sum serstøk hjálp til politiið.

Til 1) Vanligu uppgávurnar hjá verjuni í Føroyum fevna um at hava umsjón av havleiðunum og yvirræðishevd. Sum partur av uppgávunum í Føroyum verða hesar uppgávur loystar sum stuðul til sivila samfelagið:

- Lóðurfyribeining
- Fiskiveiðieftirlit
- Stuðul til leiti- og bjargingartænastur
- Stuðul í sambandi við dálking á sjónum á landsábyrgdarøkinum

Til 2) Stuðulin hjá verjuni til sivila samfelagið t.d. sum hjálp til politiið, hjálp til sjúklingaflutning (MEDEVAC), hjálp til at basa dálking (olja og kemisk evni) á sjónum verða bara loystar sum hendinga uppgávur. Stuðulsuppgávurnar verða loystar, tá ið mett verður, at tað ikki darvar verjuni at loysa aðrar álagdar og bundnar uppgávur, og tá ið orka er tøk. Á øðrum økjum er verjan við lóg áløgd at loysa uppgávur fyri onnur stjórnarráð ella stýri.

2.5.2 Hjálp til samfelagið

Hjálp verður veitt sivilum myndugleikum við amboðum og/ella fólki hjá verjuni, og verður góðkenning frá Verjumálaráðnum vanliga ikki er kravd. Stuðulin verður bara veittur, um verjan hevur tøka orku, og stuðulin ikki gongur út yvir operativu uppgávuloysnirnar annars hjá verjuni. Stuðulin má ikki verða veittur í óneyðugari kapping við privat virksemi, og verður veittur eftir aðalregluni um, at myndugleikar, ið biðja um stuðulin, rinda útreiðslurnar. Sum dømi kann verða nevnt sjúklingaflutningur, lívgagnaflutningur, flutningur av amboðum til neyðstødd skip, loftvegisflutningur og skipsflutningur.

2.5.3 Hjálp til politiið

Politiið kann biðja verjuna um hjálp smb. kapittul 6a í politilógini. Uppgávurnar kunnu fevna um hjálp til politiið at fremja sín myndugleika við atliti at trygd, friði og skili ella sum fyribyrging og kanning av revsiverdum viðurskiftum.

Áheitan um hjálp kann bert verða sett fram, um egið tilfeingi hjá løgregluni ikki er nóg mikið ella eins hóskandi, sum tilfeingið hjá verjuni til at røkja viðkomandi uppgávu. Politiið ber fram ítøkiligar umbønir um hjálp umvegis Ríkispolitiið til "Forsvarskommandoen", sum tekur støðu til, um hjálpin kann verða veitt.

Hjálpin frá verjuni til politiið verður veitt undir leiðslu av politinum og eftir teimum reglum, sum eru galdandi fyri, at politiið røkir umrøddu uppgávur. Tey til eina og hvørja tíð galdandi teknisku, rakstrar- og trygdarreglurnar hjá verjuni eru annars galdandi, í tann mun hesar ikki stríða ímóti samsvarandi reglugerðum hjá politinum. Um uppgávurnar roknast at viðføra maktnýtslu frá verjuni, kann politiið lata verjuni politimyndugleika undir útinnanini av uppgávuni.

2.5.4 Lóðurruddingartilbúgvingin

Verjan stendur fyri lóðurruddingartilbúgvingini í Føroyum. Ruddingin er stuðul hjá politinum og fevnir um leiting, óvirkjan, flutning og at beina fyri lóðri og spreingievni. Lóðurruddingartilbúgvingin verður vanliga kallað EOD (Explosive Ordnance Disposal), sum er altjóða heitið fyri hetta virksemi.

Samband fæst við lóðurruddingartilbúgvingina við at seta seg í samband við politiið, sum setur seg í samband við Ingeniørregimentet í Skive, har vakthavandi/EOD tekur ímóti øllum umbønum um lóðurrudding og samskipar ta orku, verjan skal brúka til lóðurruddingar á sjógvi og landi, sama hvat slag og nøgd talan er um.

Lóðurruddingartilbúgvingin ræður yvir lóðurruddingarliði, sum altíð kann fara til verka eftir umbøn frá politinum, við amboðum at óvirkja og flyta bumbur og annað spreingievni, eisini bráðfeingis flutning av lívfrøðiligum og kemiskum evnum samskipað við hinar sertilbúgvingareindirnar.

Biðið verður um flogfars- ella tyrluflutning til Føroyar av politinum ígjøgnum Nationalt Situations- og Operationscenter (NSIOC) hjá Ríkispolitinum.
Við trygdartilburðum og øðrum torgreiddum tilburðum kann vakthavandi/EOD stuðla Fyriskipingarstøðini (KSN) ella Átaksráðnum við ráðgeving.

2.6 Havumhvørvistilbúgvingin

Havumhvørvisvernd er skipað við løgtingslóg nr. 59 frá 17. mai 2005 um verju av havumhvørvinum, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 91 frá 7. juni 2020. Kapitlarnir 14 og 15 í lógini eru um tilbúgvingina og fráboðanina í sambandi við dálking á sjónum.

Í lógini er allýst, at ábyrgdin av dálking á sjónum er tvíbýtt. Land og kommunur hava hvør sítt ábyrgdarøki.

Sambært § 22, stk. 2 er tað kommunustýrið (kommunala tilbúgvingin), ið hevur ábyrgd av at basa olju- og kemikaliudálking í havnum, herundir fram við bryggjum og havnarløgum og í bátahyljum.

Sambært § 22, stk. 3 er tað landið, ið hevur ábyrgd av at basa olju- og kemikaliudálking á sjónum og á strondini á økjum, ið ikki eru fevnd av stk. 2, tá ið dálkingin er komin av sjónum.

Hetta merkir, at tað er kommunan, ið hevur ábyrgd av at basa olju- og kemikaliudálking á sjónum og á strondini á økjum, ið ikki eru fevnd av stk. 2, tá ið dálkingin stavar frá landi.

Báðir partar hava ábyrgd av at gera tilbúgvingarætlanir á sínum økjum, ið skulu sendast til MRCC Tórshavn, ið er samskipandi myndugleikin fyri tilbúgving á sjónum.

Tey, sum verða varug við oljudálking á sjónum, skulu alt fyri eitt boða MRCC Tórshavn frá. MRCC Tórshavn boðar hareftir frá til ábyrgdarmyndugleikan, ið hevur uppgávuna at basa dálkingini. (VØRN yvirtók oljubasing á sjónum frá Landsverk í januar 2025).
Sí fylgiskjal 10 – Strikumynd, oljubasing á sjónum.

Útreiðslur í sambandi við at basa dálking á sjónum og á strondum skulu rindast av dálkaranum, men um dálkarin er ókendur, rinda ávikavist kommunan ella landið útreiðslurnar, alt eftir hvørjum ábyrgdarøki dálkingin stavar frá.

Tað er bert loyvi at brúka mekaniska basingarútgerð í Føroyum, men landsstýrismaðurin kann í serligum førum geva loyvi til at brúka kemiska basingarútgerð. Tað er Umhvørvisstovan, ið er myndugleikin, sum kann lata undantaksloyvi í mun til nýtslu av kemiskari basingarútgerð.

2.7 Leiting og bjarging (SAR)

2.7.1 Alment

MRCC Tórshavn varð stovnað í 2002 sum ein skipað leitingar- og bjargingarstøð. Endamálið er at tryggja, at átøk verða samskipað, og at hjálp kemur fram í sambandi við bjarging av neyðstøddum í føroyskum sjóøki sambært altjóða reglunum í IAMSAR (International Aeronautical and Maritime Search And Rescue) hondbókini, sum er útgivin av IMO og ICAO (International Maritime Organization og International Civil Aeronautical Organisation).

Fiskimálaráðið hevur yvirskipaða, samskipandi ábyrgdina av leiting og bjarging í føroyskum sjóøki og hevur ábyrgd av leiðslu og virksemi. Fiskimálaráðið hevur álagt Vørn at taka sær av dagligu leiðsluni av SAR tænastuni í Føroyum. Arbeiðið verður útint av Maritime Rescue Coordination Center Tórshavn (MRCC Tórshavn), ið er partur av Vørn. Vanliga virkisøkið hjá MRCC er havleiðin úr fjøruni og út á 200 fjórðingamarkið ella miðlinjuna millum lond.

MRCC Tórshavn hevur ábyrgdina av at seta í verk og samskipa á føroyskari havleið - SAR (Search and Rescue).

Atlantic Airways (Atlantic Helicopters) hevur eina avtalu við Landsstýrið (Fiskimálaráðið). Avtalan er galdandi og verður longd til nýggj avtala er gjørd.

Harumframt eru avtalur gjørdar við grannalondini, við Her Majesty's Coastguard-Maritime and Coast Guard Agency og JRCC Iceland um at veita hjálp í sambandi við ógvisligar neyðstøður. Eisini eru Føroyar partur av avtaluni um samstarv viðvíkjandi SAR hendingum í arktiska økinum, har millum annað samstarvið við JRCC støðirnar í Noreg er skipað.

Aðrar uppgávur hjá MRCC fata m.a. um at taka ímóti fráboðan um oljudálking á føroyskum havleiðum, sjúkraflutning við tyrlu, at avgreiða boð um yvirgang á føroyskum skipum (ISPS) og at gera og lýsa siglingarávaringar. Eisini liggur MAS (Maritime Assistance Services) hjá MRCC Tórshavn. Uppgávan er at vera bindilið millum skiparan á skipi, ið tørvar stuðul til eitthvørt, og onnur í maritima umhvørvinum.

Serligt í mun til flogfør í neyð og vanlukkur við flogførum

Loftrúmið yvir føroyska sjóøkinum (í loddrættari linju frá markinum) er tvíbýtt í EGPX FIR[4], ið liggur nakað sunnan fyri Føroyar og BIRD FIR. EGPX FIR er undir eftirliti av Scottish ACC[5], og BIRD FIR er undir eftirliti av Reykjavík ACC. Eitt "Area Control Center" hevur vanliga eftirlit við flogrutum og flogførum, ið flúgva í hægri luftløgum ímillum fráferð og lending.

Kemur eitt flogfar í neyð í EGPX FIR yvir føroyskum sjóøki, sendir Scottisch ACC boðini víðari til UK ARCC, ið er staðsett saman við National Maritime Operation Centre, ið síðan gevur boðini til MRCC Tórshavn.

Um eitt flogfar kemur í neyð í BIRD FIR yvir føroyskum sjóøki, sendir Reykjavík ACC boðini víðari til JRCC Reykjavík, ið sendir boðini víðari til MRCC Tórshavn.

Frá radiovitanum í Nólsoy (á knattstøðu 615729N 0063700W) í ein radius á 60 sjómíl og upp til 7500 fót verður loftrúmið kallað Vagar TIZ.[6] Vagar AFIS[7] veitir flúgvileiðbeiningar í Vagar TIZ.

Um eitt flogfar kemur í neyð innan fyri Vagar TIZ, er tað Vagar AFIS, ið sendir boð til JRCC Ísland, MRCC Tórshavn og politiið. Tað sama er galdandi, um eitt flogfar kemur í neyð innan fyri EGPX FIR og BIRD FIR og má trygdar-/neyðlenda í Føroyum.

2.7.2 SAR-átøk

MRCC Tórshavn hevur samskipandi leiðsluna, tá ið leiting og bjarging verður sett í verk í sambandi við at skip, havstøðir ella persónar eru í neyð í føroyskum sjóøki.

JRCC Ísland hevur samskipandi leiðsluna, tá ið flogfør koma í neyð í BIRD FIR (Flight Informaton Region). Í tí føri, at eitt flogfar neyðlendir ella dettur niður í føroyskum sjóøki, hevur MRCC Tórshavn samskipandi leiðsluna av átakinum í tøttum samstarvi við JRCC Ísland.

MRCC Tórshavn kann biðja um hjálp frá politinum, heilsutilbúgvingini, kommunalu tilbúgvingini og verjuni.

Um kommunala tilbúgvingin, politiið ella heilsutilbúgvingin verður sett inn í sambandi við eitt átak á sjónum, finnur MRCC Tórshavn í samstarvi við politiið vanliga flutningsmøguleikar til vanlukkustaðið. Hetta kann gerast loftvegis- og/ella sjóvegis.

Atlantic Helicopters hevur bjargingartyrlu, ið er til taks alt samdøgrið, árið runt, og er tøk til leiting, bjarging og sjúkraflutning.

Um ein vanlukka er tætt við land, kann MRCC Tórshavn ella JRCC Ísland lata leiðsluna av SAR átakinum til ein annan myndugleika á landi. Tað kann vera til politiið ella kommunalu tilbúgvingina.

[4] Flight Information Region
[5] Area Control Center
[6] Trafic Information Zone
[7] Aerodome Flight Information Service

2.7.3 Aðrar bjargingaruppgávur

Politiið hevur samskipandi leiðsluna í sambandi við leiting og bjarging á landi, á vøtnum, í áum og í praksis í havnarløgum og fram við landi, tá ið hetta vísir seg at vera skilabesta loysnin og eindirnar, ið verða nýttar til uppgávuna, eru natúrliga staðsettar á landi. Hetta má tó gerast í tøttum samstarvi við MRCC Tórshavn, ið sambært tilbúgvingarlógini hevur samskipandi leiðsluna av átøkum á sjónum. Politiið og MRCC Tórshavn hava gjørt avtalu sínámillum, sum lýsir markamótið millum samskipandi leiklutin.

Bjarging, framd á vøtnum, áum og havnarløgum er ein partur av kommunalu tilbúgvingini. Tí er alneyðugt, at hesar uppgávur eru lýstar í kommunalu váðametingini og at evnið er viðgjørt í kommunalu tilbúgvingarætlanini.

> Eingin formlig kavaratilbúgving er skipað enn. Umboð fyri kommunurnar hava, tá ið tilbúgvingarlógin var til viðgerðar, víst á ein tørv hesum viðvíkjandi, og í viðmerkingunum til lógina verður víst til, at *"tað verður ein uppgáva, saman við kommununum at finna útav, hvussu ein tílík kavaratilbúgving skal skipast."* [8]

Um tað harafturímóti er talan um at taka upp t.d. fólk, ið hava latið lív, er tað uppgávan hjá politinum, har politiið skal biðja um og gjalda fyri upptøkuna.

2.8 Eldur umborð á skipi til havs

Sum er, er eingin serlig sløkkitilbúgving í Føroyum, hvørs uppgáva er at basa eldi umborð á skipum, sum ikki liggja við bryggju. Meginreglan er, at tað er manningin, ið sløkkir eldin umborð. Um ikki ber til at sløkkja eldin, má manningin takast av skipinum, og sløkking setast í verk frá sjósíðuni.

2.9 Aðrir partar í tilbúgvingarhøpi

Í sambandi við tilburðir, ið vanliga krevja átak frá teimum vanligu átakseindunum, kunnu eisini aðrir myndugleikar, privatar fyritøkur og einstaklingar verða umbiðin.

2.9.1 Aðrir myndugleikar

Samferðslumyndugleikar kunnu takast við, tá ið vanlukkur henda við flutningsførum ella á/við flutningskervið. Landsverk hevur ábyrgdina av at halda landsvegirnar opnar.

"Havarikommissionen for Civil Luftfart og Jernbane" er óheftur stovnur, ið kannar vanlukkur og álvarsligar tilburðir á loftferðsluøkinum í Danmark, Grønlandi og Føroyum.

Fíggjarmálaráðið hevur ábyrgd av at samskipa tilbúgving fyri flutningsaktørar undir Fíggjarmálaráðnum, sum millum annað merkir, at Fíggjarmálaráðið ella stovnur undir Fíggjarmálaráðnum tekur lut í samskipandi kreppustýringini á operationellum og strategiskum stigi.

Strandfaraskip landsins hevur sambært løgtingslóg um fólka- og farmaflutning skyldu at skipa fyri nøktandi sjóvegis fólkaflutningi, farmaflutningi og/ella flutningi av akførum og nøktandi landvegis fólkaflutningi á teimum farleiðum, har tað hevur stóran samfelagsligan týdning, at skipað verður fyri slíkum flutningi.

[8] Løgtingsmál nr: 183/2011

Landsverk planleggur og heldur landsvegakervið sambært løgtingslóg um landsvegir. Landsverk er eftirlitsmyndugleiki og vegamyndugleiki fyri landsvegir, tunlar og fyri undirsjóvartunlarnar, Vágatunnilin, Norðoyartunnilin, Eysturoyartunnilin og Sandoyar-tunnilin.

Undirsjóvartunlarnir verða riknir av almennum partafeløgum, ið hava ábyrgdina av at hava eina tilbúgving, sbrt. ásetingunum um egintilbúgving í tilbúgvingarlógarinnar § 15. Tilbúgvingarátøk, sambært § 15, eru ætlað til at seta í verk eitt skjótt fyrstaátak til tess at avmarka skaðan, til onnur hjálp kemur fram til vanlukkustaðið. Onnur hjálp skal í hesum samanhangi í fyrstu atløgu skiljast sum tann kommunala tilbúgvingin.

Virksemistilbúgving og átøk í hesum sambandi skal gerast í samráð við staðsettu kommunalu tilbúgvingina, sum í fyrstu atløgu hevur ábyrgdina av, at váðin í kommununi verður eyðmerktur og at hava tilbúgvingarætlanir samsvarandi váðanum av øllum virksemi í kommununi. Arbeiðs- og brunaeftirlitið hevur heimild at gera av, at neyðug átøk verða sett í verk í sambandi við nýtslu og skipan av virkseminum í undirsjóvartunlunum til tess at byrgja fyri eldvanda, eldspjaðing ella spreinging, ella fyri at tryggja fullgóðar rýmingar-, bjargingar- og sløkkingarmøguleikar, um eldur kemur í, ella um óhapp stendst av vandamiklum evnum. Hetta skal eisini gerast í tøttum samstarvi við kommunalu tilbúgvingina, sum er myndugleikin, ið skal eyðmerkja váðan,
og sum í síðsta enda hevur ábyrgd av, at nøktandi tilbúgving er tøk, sambært tilbúgvingarlógarinnar § 8 stk. 1.

Um kommunala tilbúgvingin í sambandi við váðametingina metir, at virksemistilbúgvingin ikki er nøktandi, kann kommunan seta seg í samband við Arbeiðs- og brunaeftirlitið og vísa á, hvørji átøk, hon metir, eru neyðug við atliti at váðanum og á tann hátt tryggja, at egintilbúgvingin, sbrt. § 15, er nøktandi í mun til endamálið at avmarka skaðan, til onnur hjálp kemur fram.

Landsverk hevur veðurstøðir kring landið, sum altíð máta og boða frá støðuni í sambandi við koyrilíkindi. Landsverk saltar og viðlíkaheldur vegakervið.

Tá ein vanlukka hendir á landsvegi innan fyri kommunumark, hevur staðsetta kommunan, sambært tilbúgvingarlógarinnar § 1 og § 8, skyldu at fyribyrgja, avmarka og bøta um skaðan. So skjótt tørvurin á bráðhjálp og vandin er av, er tað vegamyndugleikin, ið hevur skyldu at rudda vegin, møguliga fyri ánarans rokning (um ein slík heimild er til staðar).

Í sambandi við ferðsluóhapp á kommunalum ella á privatum vegi er kommunan vegamyndugleiki, og er tað kommunan, ið hevur ábyrgd av at rudda vegin, møguliga fyri ánarans rokning (um ein slík heimild er til staðar).

2.9.2 Privatar fyritøkur

Privatar fyritøkur kunnu verða umbidnar sum ánarar av útgerð. Her kann t.d. takast fram flutningsfyritøkur í sambandi við bráðfeingis flutning av fólki, byggifeløg o.o. í sambandi við átøk, har tørvur er á útgerð, ið kann lyfta tungar lutir, lastbilafyritøkur, ið kunnu flyta umhvørvisvandamikið rusk og oyðilagt byggitilfar, og veitingarfeløg, ið kunnu bróta av streym- ella vatnveiting til oyðilagdar bygningar.

Í millum privatar vinnufyritøkur kunnu eisini vera persónar, ið kunnu vera hentir at heita á. Tað kann til dømis vera ánari ella ábyrgdari í eini fyritøku, ið hevur verið fyri skaða, har viðkomandi persónur liggur inni við vitan um, hvussu bygningurin er innrættaður, ella hevur um hendi serútgerð og serútbúgvin fólk, ið kann brúkast í sambandi við eitt átak. Tað er vinnufyritøkuni til fyrimunar at nýta tøkt tilfeingi, fólk og útgerð, ið kann basa vanlukkuni. Tá slíkt tilfeingi verður nýtt, skal ein greið avtala verða millum átaksleiðaran, ið heitir á, og fyritøkuna, sum veitur hjálpina. Tað er umráðandi, at átaksleiðarin kunnar í KST um slíkar umbønir, soleiðis at hesar verða skjalfestar.

Um so er, at starvsfólk frá einum privatum veitara verða sett inn á einum skaðastaði, hevur ÁTL-BRAND yvirskipaðu ábyrgdina fyri trygdini hjá hesum starvsfólkum, sambært løgtingslóg um arbeiðsumhvørvi.

Fyritøkur, ið liggja inni við stórum mongdum av eldhættisligum, umhvørvishættisligum ella heilsuhættisligum evnum, eru umfataðar av kapitli 5 í løgtingslóg um umhvørvisvernd og krevja umhvørvisgóðkenning. Fyritøkurnar skulu lýsa fyri myndugleikunum, hvørji vandamikil evni eru í fyritøkuni, hvar tey eru staðsett, hvørjar vanlukkur kunnu koma fyri, hvørji fyribyrgjandi átøk fyritøkan hevur gjørt, og hvussu avleiðingarnar av eini vanlukku kunnu avmarkast. Hetta er í tráð við tilbúgvingarlógarinnar § 15, ið áleggur øllum vandakendum virksemi at hava eina egintilbúgving og at senda inn tilbúgvingarætlanir til staðsettu kommununa og landsstýrismannin í tilbúgvingarmálum.

Fyritøkur, ið hava vandakent virksemi, hava vanliga eitt starvsfólk, sum í sambandi við eina vanlukku hevur ábyrgdina av at taka ímóti kommunalu tilbúgvingini, tá hon kemur á staðið og kunna átaksleiðaran um støðuna. Sumt vinnuligt virksemi hevur egna tilbúgving, sum verður sett í verk í sambandi við stórar vanlukkur, og sum kann veita kommunalu tilbúgvingini hjálp, tá kommunala tilbúgvingin kemur á staðið. Sum dømi kann nevnast P/F Vága Floghavn.

2.9.3 Einstaklingar og sjálvboðin

Einstaklingar kunnu eisini vera hentir at heita á, um teir vegna útbúgving, vitan ella førleikar kunnu geva átaksmanningini viðkomandi upplýsingar, sum á ein ella annan hátt kunnu vera við til at avgreiða tær uppgávur, ið skulu loysast í sambandi við eitt átak. Tað kann eisini vera ein einstaklingur, ið hevur sæð eitthvørt, ið kann vera viðkomandi fyri at loysa uppgávuna.
Einstaklingar, sum í sambandi við ein tilburð eru nærhendis ella beint við, kunnu eisini bjóða seg fram, til dømis í sambandi við fyrstuhjálp, leiting eftir fólki og sum stuðul til bráðflutt fólk. Slíkir einstaklingar verða róptir spontan sjálvboðin.
Sum dømi um spontan sjálvboðin kann nevnast sjálvboðin, sum frá heilsuverkinum hava fingið eina sonevnda "First responder" útbúgving, ið er ein víðkað fyrstuhjálpútbúgving. Í dag eru fleiri enn 300 skrásettir einstaklingar, sum hava fingið tílíka útbúgving í Føroyum, m.a. finnast tílíkir á øllum útoyggjum, har responstíðin kann vera long.

Eisini hevur heilsuverkið í samsvari við Tilbúgvingarætlan Føroya frá 2003 skipað partar av heilsustarvsfólkunum í nærumhvørvinum, ið ikki dagliga arbeiða á sjúkrahúsunum, t.d. heimasjúkrasystrar, heilsurøktarar o.o. í bólkar ella sonevnd sjúkralið. Hesi starvsfólk eru skúlað til at arbeiða á skaðastaði, tá ið talan er um størri vanlukkur og kunnu tí veita lívbjargandi hjálp og vera við til at raðfesta sjúklingarnar soleiðis, at tey, sum hava størst tørv, koma fyrst á sjúkrahúsið, samstundis sum sjúkraflutningsstarvsfólkið kann taka sær av at fáa flutt tey skjótt á sjúkrahús í staðin fyri at brúka dýrmæta tíð á skaðastaðnum.

Einstaklingar kunnu eisini vera partur av sjálvbodnum felagsskapum (t.d. bjargingarfelag ella Reyða Krossi), sum av átaksleiðsluni kunnu verða biðin um at hjálpa í sambandi við eitt átak.

Átaksleiðslan skal samskipa og so hvørt taka støðu til, um tað er neyðugt, gagnligt ella ráðiligt, at einstaklingar ella sjálvbodnir felagsskapir taka lut í átakinum. Myndugleikar, ið frammanundan vænta at gera nýtslu av sjálvbodnum í sambandi við ítøkilig átøk, skulu frammanundan gera avtalur um hetta og taka tey sjálvbodnu við í ráðleggingar-arbeiðið. Eisini skal økisábyrgdarmyndugleikin gera eina neyvari lýsing av mannagongdum fyri leiðslu og samskipan sum heild.

Einstaklingar verða knýttir at tí økismyndugleika, sum teir skulu luttaka fyri, og økismyndugleikin hevur sjálvur ábyrgdina av at tryggja, at starvsfólk eru tøk at taka leiðslu yvir teimum sjálvbodnu í tí ítøkiligu støðuni. Leiðslustarvfólkið kann vera umboð vegna økismyndugleikan ella sjálvboðið fólk. Tað er økismyndugleikin, ið tekur avgerð og hevur ábyrgdina av, hvussu hann skipar seg. Ábyrgdin hjá økismyndugleikanum er millum annað:

- at persónligir upplýsingar um hvønn einstakling verða skrásettir av økismyndugleikanum (ella av sjálvbodnum felagsskapi)
- at gera eina meting av førleikunum hjá hvørjum einstaklingi við atliti at átakinum
- at geva hvørjum einstaklingi boð um ítøkiligu støðuna við serligum atliti at váðanum, uppgávuni, útinnan, logistikki og samskifti. Umframt at einstaklingurin, í sambandi við átakið, vísir til ein útvaldan ábyrgdarpersón (leiðara)
- at geva boð til hvønn einstakling um ikki at gera arbeiði, ið krevur serligar fakligar førleikar, so sum innsavnan av slóðum í sambandi við møguligt brotsverk og bjargingaruppgávur
- at fylgja við í mun til kropsligu og sálarligu heilsuna hjá hvørjum einstaklingi
- at tryggingingarviðurskifti hjá hvørjum einstaklingi eru í lagi í sambandi við átakið

Um einstaklingar longu eru partur av einum átaki, tá ið átaksleiðslan fyri ábyrgdarøkið kemur á átaksstaðið, skal átaksleiðarin tryggja sær, at oman fyri standandi skjótast gjørligt verður avgreitt.

2.10 Altjóða hjálp

Í sambandi við stórar og meira torgreiddar tilburðir kann tað vera neyðugt at biðja um hjálp úr útlandinum. Hetta er tá ið talan er um heilt serligar støður, og tørvurin á tilfeingi, fólki og útgerð, er størri enn tað, ið er tøkt her á landi.

2.10.1 Altjóða avtalur

Føroya landsstýri hevur gjørt avtalu við danska tilbúgvingarstýrið, Styrelsen for samfundssikkerhed, sum kann veita hjálp við vitan, fólki og útgerð.

Norðurlendskt samstarv

Tann 9. august 1989 gjørdu Danmark, Finnland, Noreg og Svøríki (og seinni eisini Ísland) avtalu um samstarv tvørtur um landamørk fyri at fyribyrgja ella avmarka skaða á fólk, ognir ella umhvørvi, tá ið óhapp henda. Partarnir bundu seg til at veita hvør øðrum hjálp eftir førimuni. Avtalan er staðfest á Løgtingi tann 29. mars 1989. Økisábyrgdarhavarin kann biðja um hjálp og stuðul hjá avvarðandi myndugleika í hinum samstarvslondunum. Myndugleikin, sum veitir hjálp, ger síðan av, hvussu henda hjálp skal veitast. Hjálpin virkar sum ein stuðulseind undir leiðslu av økisábyrgdarhavaranum. Hjálpitól og tilfar kunnu frítt verða flutt millum landamørkini. Tað er Politiið í Føroyum, sum varðar av avtaluni.

Somu lond gjørdu í 2002 avtalu um heilsutilbúgving, har londini millum annað hava bundið seg til at veita hvørjum øðrum hjálp, um tað gerst neyðugt, at kunna hvønn annan um átøk, ið kunnu fáa ávirkan á onnur Norðurlond og at arbeiða fyri at landsins lóggáva er í samsvari við skyldur sambært avtaluni. Í hesum sambandi er settur ein norðurlendskur samstarvsbólkur, ið verður kallaður "Svalbardgruppen". Svalbardgruppen hevur javnan fundir og hevur sínar heimildir frá norðurlendska ráðharraráðnum fyri almanna- og heilsupolitikk. Endamálið við Svalbardbólkinum er at betra um samstarvið og at deila førleikar og vitan viðvíkjandi tilbúgving og kreppustýring ímillum tey norðurlendsku londini við tí fyri eyga at betri kunna handfara kreppur[9]. Tað er Heilsustýrið og Landsapotekarin, sum umboða Føroyar í bólkinum.

2.10.2 Umbøn og samskipan

Alment

Tað er hvørt øki sær, ið sum meginregla hevur ábyrgd av at tryggja sær, at altjóða hjálp er tøk innan fyri egið ábyrgdarøki. Hetta merkir í høvuðsheitum, at hvørt øki sær hevur ábyrgd av at senda umbøn, taka ímóti og seta útlendsku eindirnar inn í átakið. Samskipanin við aðrar økisábyrgdarhavarar skal vera samsvarandi hesum leiðreglum.

Hóast hvør myndugleiki sær kann avgera spurningin og biðja um millumlanda hjálp, skal samskipanin av hesum gerast í Átaksráðnum ella í Kreppuráðnum áðrenn sett verður í verk. Hetta er millum annað fyri at kunna hinar økisábyrgdarhavararnar og at virka fyri, at allir myndugleikar hava somu mynd av støðuni.

Politiið

Um politiið hevur tørv á altjóða hjálp, verður hetta biðið um umvegis NSIOC (Nationalt situations- og operationscenter). NSIOC hevur yvirlit yvir tal av fólki og tí útgerð, ið er partur av átakinum, og yvir tørvin á eyka fólki og útgerð. NSIOC hevur stýrandi, samskipandi og stuðlandi leiklut við atliti at politiøkjunum.

Útlendskir politistar, ið eru umbidnir at hjálpa til, arbeiða altíð undir leiðslu hjá staðsetta politinum og vilja til eina og hvørja tíð vera saman við einum bindiliði frá staðsetta politinum.

Kommunala tilbúgvingin

Í tí føri, har kommunala tilbúgvingin hevur brúk fyri fólki og útgerð, sum kommunan ikki sjálv hevur tøkt, biður kommunan um grannahjálp, sambært tilbúgvingarlógini § 9.

[9] Mandat for Nordisk sundhedsberedskabsgruppe (Svalbardgruppen) – www.norden.org

Um eingin onnur avtala er gjørd ímillum kommunurnar frammanundan, skal kommunan, ið hevur biðið um hjálpina, veita kommununi, ið hevur veitt hjálp, endurgjald fyri beinleiðis útreiðslur. Grannahjálp verður umbiðin umvegis fyriskipanarstaðið og fyriskipanarstøðina, KST/KSN, ið skjalfestir umbønina.

Kommunala tilbúgvingin kann eisini biðja um hjálp frá landsmyndugleikunum. Hetta verður gjørt umvegis fyriskipanarstaðið og fyriskipanarstøðina, KST/KSN, ið skjalfestir umbønina.

Um tað gerst neyðugt at biðja um altjóða hjálp, skal hetta leggjast fyri Kreppuráðið, har umboð fyri økini eru, og har umboðið fyri landsstýrismannin í tilbúgvingarmálum hevur heimild í løgtingslóg um hald av útreiðslum at taka avgerð um at veita trygd fyri hald av útreiðslum. At trygd verður latin, merkir ikki, at Føroya landsstýri góðtekur at halda endaligu útreiðslurnar av einum átaki. Hesin spurningur verður at taka upp við avvarðandi partar seinni (skaðaelvari, kommunur, landsmyndugleikar, ríkismyndugleikar o.o.).

Útlendskar eindir, sum arbeiða á einum skaðastaði, arbeiða altíð undir leiðslu av ÁTL-BRAND. Útlendskar eindir, ið verða umbidnar, fáa tillutað eitt bindilið, ið skal veita hjálpini stuðul at loysa ymiskar trupulleikar, ið kunnu stinga seg upp.

Heilsutilbúgvingin
Sjúkrahúsverkið hevur í samráð við Landslæknan, KST og KSN ein yvirskipaðan samskipandi leiklut og veitir hjálp í sambandi við umbøn av starvsfólkum og viðgerðarhættum frá útlondum, sum er avtalað millum Føroyar og Danmark og evt. onnur lond.

Heilsustarvsfólk frá útlondum skulu í sambandi við arbeiðið á einum skaðastaði altíð virka undir leiðsluni av ML-HEILSA. ML-HEILSA skal vísa ábyrgdarbýtinum og leiklutunum við atliti at útlendsku heilsustarvsfólkunum serligan ans á tann hátt, at føroysk lóggáva verður hildin. Útlendsk heilsustarvsfólk kunnu sambært føroyskari lóggávu ikki taka við sær heilivág, uttan so at hetta frammanundan er avtalað við apoteksverkið, ið hevur einkarættin at innflyta heilivág til Føroyar.

3 Fráboðan

3.1 Alment

Tá ið boð verða send eftir kommunalu tilbúgvingini, heilsutilbúgving, politinum o.ø., verður hetta gjørt umvegis alarmsentralin, ið tekur ímóti øllum 1-1-2 uppkallum. Tá ið viðkomandi uppkall koma, verða uppgávurnar uttan drál latnar viðkomandi tilbúgvingareindum.

Fráboðanir í sambandi við SAR-tilburðir verða latnar víðari til MRCC Tórshavn (Maritime Rescue Coordination Center Tórshavn), sum samskipar og setir neyðug átøk í verk.

3.2 Alarmsentralurin (1-1-2)

Alarmsentralurin er staðsettur á politistøðini í Tórshavn. Alarmsentralurin er neyðtænasta fyri allar Føroyar og er virkin alt samdøgrið. Alarmsentralurin tekur ímóti øllum 1-1-2 uppkallum og boðar viðkomandi tilbúgvingareindum frá, aftaná at hava gjørt eina meting av, í hvønn mun uppkall eru viðkomandi ella ikki fyri tilbúgvingareindirnar við útgangsstøði í galdandi lóg, leiðreglum ella avtalum partanna millum, um hvørjar uppgávur eru viðkomandi fyri einstøku tilbúgvingareindirnar.

Fyri at tryggja, at tað í neyðstøðu verður boðað frá til røttu tilbúgvingareindirnar og fyri at tryggja, at yvirlit er yvir tøkar eindir (fólk og útgerð), fara allar boðsendingar, har eingin onnur avtala er gjørd, umvegis alarmsentralin.
Hetta er eisini galdandi í teimum førum, har samskipandi leiðslan hjá politinum (KSN) og/ella har Átaksráðið er savnað. Hetta fyri at tryggja, at samband er millum tey, ið sita á alarmsentralinum, og samskipandi leiðsluna av átakinum.

1-1-2 er alarmsentralurin, har borgarar kunnu ringja og boða frá eini vanlukku, neyðstøðu, eldi, ella tá hóttandi vandi er fyri hesum, fyri at fáa skjóta og røttu hjálpina á staðið, t.d. sjúkrabil, kommunala tilbúgving og politi.

Er talan um sjóbjarging, fer fráboðanin um neyðstøðu vanliga umvegis VHF ella EPIRB til MRCC Tórshavn/Tórshavn Radio ella umvegis telefon.

Um so er, at fráboðan um vanlukku, neyðstøðu, eld og líknandi á sjónum verður fráboðað til 1-1-2, letur alarmsentralurin boðini víðari til MRCC Tórshavn, sum yvirtekur samskipandi uppgávuna sambært stafetthugsjónini.

3.3 Vaktsentralar

Nakrar tilbúgvingareindir hava stovnsett ein mannaðan vaktsentral fyri betur at kunna loysa tær operativu uppgávurnar. Mannaðir vaktsentralar eru hjá politinum, Tórshavnar Sløkkiliðið, á Landssjúkrahúsinum og á MRCC Tórshavn.

Vaktsentralurin hjá politinum í Tórshavn samskipar alt virksemið hjá politinum í Føroyum.

Vaktsentralurin hjá Tórshavnar Sløkkiliði samskipar kommunalu tilbúgvingina í Tórshavnar kommunu. Vaktsentralurin hjá Tórshavnar Sløkkiliði er somuleiðis einasti góðkendi vaktsentralur í landinum til m.a. íbinding av sjálvvirkandi ávaringarskipanum.

Vaktsentralurin á Landssjúkrahúsinum hevur síðani 1. desember 2024 samskipað sjúkrabilarnar í øllum økjum í landinum.

MRCC Tórshavn er ein deild í VØRN, ið eisini varðar av Tórshavnradio. Tórshavnradio er strandarradiostøð, sum áhaldandi hevur lurtivakt á altjóða neyðrásum. Tórshavnradio kann móttaka og fráboða við VHF, MF, DSC og NAVTEX. Tað er bert krav um at MRCC Tórshavn lurtar á VHF kanal 16.

4 Skipan av átøkum

4.1 Yvirskipað hugtøk

Í sambandi við eitt átak verður skilt ímillum skaðastaðið (ið er avmarkað við innaru avbyrging) og sjálvt átaksøkið (ið er avmarkað við ytru avbyrging). Skaðastaðið er ábyrgdarøkið hjá teknisku tilbúgvingini í mun til trygd o.a. Politiið hevur ábyrgd av at samskipa tað samlaða átakið á átaksøkinum og hevur ábyrgdina av at hava eftirlit við, hvør kemur inn á økið.
Í tí føri, tá vandi enn kann vera fyri fólki í parti av skaðastaðnum – hetta kann til dømis vera ein CBRNE tilburður (nógvur og vandamikil roykur ella vandi fyri at hús rapa), verður lýst eitt vandaøki. Vandaøkið, sum verður ásett av teknisku átaksleiðsluni, gerst sostatt partur av skaðastaðnum, og sum útgangsstøði kunnu bert starvsfólk við serligari trygdarútgerð fáa atgongd til økið.

Staðseting av teimum trimum økjunum kann lýsast við aðaltekningini niðanfyri:

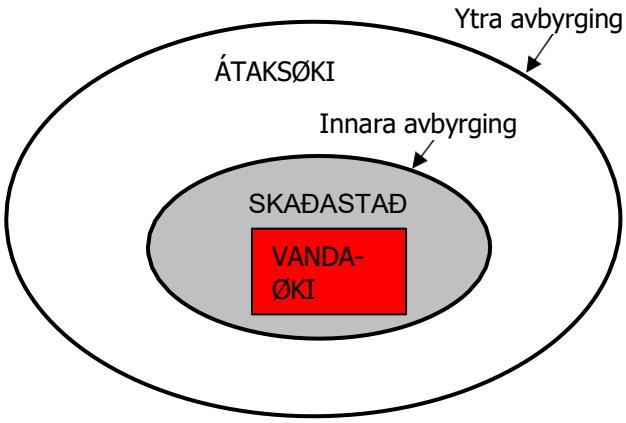

Aðaltekningin skapar útgangsstøði fyri skipan av einum átaksøki í sambandi við allar tilburðir. Í sambandi við meira torgreiddar tilburðir – til dømis eitrandi roykur ella gass – skipar átaksleiðslan átaksøkið eftir tørvi og tekur í tí sambandi støðu til vandan og tørvin á heilt serligum átøkum við atliti at vandanum. Hetta kann vera bráðfeingis boð yvir Kringvarp Føroya. Í fylgiskjølunum 5-7 finst ein meira nágreinilig lýsing av ymiskum skipanum av skaðastøðum.

Átakið er treytað av, hvat slag av tilburði talan er um, hvørjir aktørar ítøkiliga verða partar av átakinum, men serliga í sambandi við stórar tilburðir, har fleiri fólk eru løstað, eru tríggjar primerar leiðsluuppgávur í einum átaksøki:

- Samskipan av samlaða átakinum og øðrum uppgávum, ið politiið varðar av, sum verður røkt av ÁTL-POLITI. Hetta er skipað í tilbúgvingarlógini og politilógini
- Leiðsla av tekniska átakinum á skaðastaðnum, ið verður røkt av ÁTL-BRAND. Hetta er skipað í tilbúgvingarlógini og leiðreglum staðsettar við heimild í tilbúgvingarlógini
- Leiðsla av heilsufrøðiliga átakinum, undir hesum heilsufrøðiliga metingin, raðfestingin, viðgerð, visitering og sjúkraflutningur, verður røkt av Sjúkraflutningstænastuni í samstarvi við ML-HEILSA og ÁTL-HEILSA. Hetta er skipað í innanhýsis leiðreglum við støði í løgtingslóg um Sjúkrahúsverk Føroya og kunngerð um skipan av Sjúkraflutningstænastuni

Aðrir myndugleikar og serfrøði kunnu taka lut í og stuðla átakinum, sambært kapittul 2.

Fyri at eyðmerkja teir tríggjar átaksleiðararnar og serfrøðina er gjørd ein leiðbeining viðvíkjandi eyðmerkingarvestum til leiðarar fyri hesar átakseindir, sí fylgiskjal 3.

Støður kunn taka seg upp, har tilbúgvingareindirnar fáa illgruna um, at eitt brotsverk møguliga er framt. Kommunala tilbúgvingin skal tí í sambandi við átakið vera varug við, hvat kann vera orsøk til vanlukkuna. Um kommunala tilbúgvingin kemur fram á illgrunasom viðurskifti, skal politiið hava boð beinanvegin og møgulig prógv skulu, um gjørligt, tryggjast. Somu viðurskifti eru galdandi fyri starvsfólkið frá heilsutilbúgvingini og fyri hjálparfólkið.

Tað er uppgávan hjá politinum at seta í verk eina brotsgerðarstaðaravbyrging, men um politiið enn ikki er komið á staðið, verður uppgávan loyst av kommunalu tilbúgvingini í samráð við politiið.

Staðseting av brotsgerðarstaðaravbyrging kann lýsast við aðaltekningini niðanfyri (dømi vísir ein tilburð, har illgruni er um, at ein bumba er brostin, har lýsta fjarstøðan á 200 m kann broytast í samsvari við støðuna).

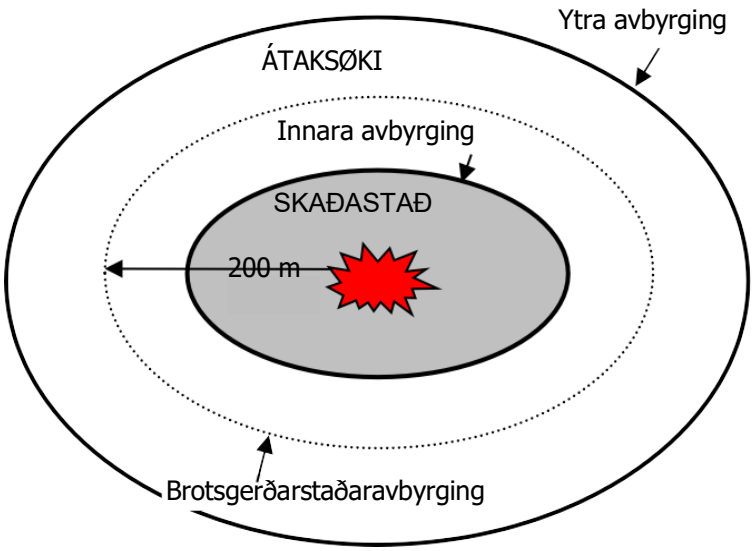

Í sambandi við trygdartilburðir, sí 5.4, er tørvur á einum serligum politiátaki, bæði við atliti at vandanum, men eisini við atliti at kanningararbeiðinum. Í hesum føri arbeiðir politiið við hugtøkunum brotsstaður og átaksøki.

Er talan um eina hending, har tørvur er á einum átaki frá politinum, einum átaki frá kommunalu tilbúgvingini og einum átaki frá heilsutilbúgvingini, verður staðsetingin av teimum ymisku geirunum sett í samstarvið ímillum myndugleikarnar.

4.2 Átaksleiðslan

4.2.1 Vanligar uppgávur

Í sambandi við stórar tilburðir verður ein átaksleiðsla skipað. Átaksleiðslan hevur støð í fyriskipanarstaðnum, KST, undir samskipandi leiðslu av politinum.

Í átaksleiðsluni eru leiðsluumboð frá teimum myndugleikum, sum hava ávísar átaksuppgávur í sambandi við ein ávísan tilburð. Bulurin í átaksleiðsluni fyri stórar tilburðir við løstaðum persónum telur hesar tríggjar átaksleiðararnar, t.v.s. ÁTL-POLITI, ÁTL- HEILSA og ÁTL-BRAND.

Fyri at tryggja eitt munagott átak er týdningarmikið, at átaksleiðslan hevur eina felags fatan av støðuni og út frá henni setur mál fyri, hvussu átakseindirnar kunnu røkka ásettu málunum í felag.

Tað er týdningarmikið, at átaksleiðslan vísir álit sínámillum, er opin fyri fleiri møguligum loysnum og ger eina meting av møguligum avleiðingum. Fyri hvønn átaksleiðara er yvirskipað galdandi, at hann – afturat at hava førleika og kunnleika til galdandi reglur og bygnað innan egið økið – skal hava kunnleika til hini økini og teirra leiklutir og ábyrgd, eins og hann, í støðuni, má duga at tillaga seg og vera førur fyri at taka neyðugar avgerðir.

ÁTL-POLITI samskipar, vegna Føroya landfúta, tað samlaða átakið í øllum átaksøkinum, soleiðis, at samlaða átakið verður so munagott sum møguligt. ÁTL-POLITI hevur yvirskipaðu ábyrgdina av at tað verður samstarvað, samskipað, og at átaksøkið verður skipað, men hevur eisini uppgávur í sambandi við tilbúgvingarboð, bráðflytan, avbyrgjan og atgongueftirlit. Stuðulseindir, sum verða partur av einum átaki, eru undir ræði av ÁTL-POLITI, tá ið tær eru á átaksøkinum, men uttan fyri skaðastaðið.

ÁTL-BRAND hevur ábyrgd av teknisku leiðsluni av átakinum á skaðastaðnum, harundir trygd og arbeiðsumstøðum hjá starvsfólkinum. Átøk frá øllum átakseindum á skaðastaðnum skulu tí vera í tøttum samstarvi við ÁTL-BRAND.

Viðmerkjast skal, at ábyrgdin av at fyriskipa arbeiðið (átakið) á skaðastaðnum trygt og heilsugott, sambært løgtingslóg um arbeiðsumhvørvi[10], liggur eins nógv hjá ÁTL-BRAND sum hjá øðrum arbeiðsgevara/-leiðara, sum hava leiðbeiningarheimildir mótvegis sínum starvsfólkum. Á skaðastaðnum er hetta galdandi fyri øll starvsfólk, ið eru sett inn at loysa eina uppgávu (liðleiðarin mótvegis manningini hjá sløkkiliðnum, ÁTL-HEILSA mótvegis heilsustarvsfólkunum o.fl.).

ÁTL-HEILSA hevur ábyrgd av operativa heilsufakliga arbeiðinum á skaðastaðnum. Umframt, at vera í tøttum tvørfakligum samstarvi við hinar átaksleiðararnar, hevur ÁTL-HEILSA tætt samstarv við ML-HEILSA, sum inni á skaðastaðnum raðfestir og viðger sjúklingar. ÁTL-HEILSA skal tryggja sær, at heilsufakliga arbeiðið á skaðastaðnum er rætt skipað og at sjúklingar koma á sjúkrahús.

Undir samskipandi leiðsluni hjá politinum hava teir tríggir átaksleiðararnir eina rød av felags (tvørfakligum) uppgávum á einum átaksøki, sí niðanfyri.

Í teimum førum, har eindir, ið hava ein serligan fakligan førleika, verða settar inn í einum átaksøki, liggur ábyrgdin fyri fakliga átakinum hjá leiðarunum fyri einstøku eindirnar. Hesir fakligu leiðarar eru, við hvør sínum fakliga serkunnleika, partur av átaksleiðsluni og viðvirka soleiðis til best hóskandi loysnina í samlaða átakinum. Bulurin í átaksleiðsluni kann soleiðis stuðlast alt eftir, hvør ólukkan er.

Í parti 4.4 – 4.6 verða uppgávurnar hjá teimum trimum átaksleiðarunum, umboðandi sítt ábyrgdarøki, meira nágreiniliga lýstar.

[10] Løgtingslóg nr. 70 frá 11. mai 2000 um arbeiðsumhvørvi, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 31 frá 17 mars 2022

4.2.2 Fyrsti fundur í átaksleiðsluni

Ávegis til átaksøkið fáa ÁTL-BRAND, ÁTL-POLITI og ÁTL-HEILSA, í tann mun tað ber til, sínámillum samband í lag fyri at avtala eitt møtistað og eina farleið inn á økið við atliti at avtalaða vandaøkinum (t.d. í sambandi við ein CBRNE-tilburð). Tá ið teir tríggir átaksleiðararnir eru komnir saman í átaksøkinum, verður ein stuttur "fyrsti fundur" hildin fyri at avtala tað heilt grundleggjandi og neyðuga, har tann, sum fyrstur er komin fram á staðið, kunnar hinar báðar um støðuna.

Evnir til fyrsta fundin kunnu t.d. vera:

- At tryggja, at allir kunnu samskifta (sí reglubrot 4.7)
- At fáa eina felags fatan av støðuni
- At áseta vavið av skaðastaðnum og átaksøkinum og eyðmerkja møguligu vandaøkini, har vandar verða neyvari lýstir
- Staðseting av samskipanarstaði (KST), møtistað, farleið og savningarøki (opmarsh)
- At áseta møguligt brotsgerðarstað og at seta upp eina brotsgerðarstaðaravbyrging
- At finna fram til nøkulunda tal av løstaðum og at staðseta viðgerðarstað og til- og frákoyringarveg til sjúkrabil
- At gera av, um bráðflutningur skal setast í verk, ella um fólk skulu halda seg innandura
- At gera av, um tilbúgvingarboð skal varpast út
- Avtala nær og hvar næsti fundur verður

4.2.3 Seinni fundir í átaksleiðsluni

Umframt "fyrsta fund" hjá átaksleiðsluni møtist átaksleiðslan eftir tørvi fyri at avgera staðseting av neyðugu hentleikunum í átaksøkinum, sum m.a. fevnir um heintanarstað, savningarstað til deyð, viðgerðarstað og møguliga at tillaga slík støð fyri áhaldandi at fáa eitt greiðari yvirlit yvir gongdina av átakinum, og um valdar loysnir kunnu tillagast. Hesir fundir eru vanliga á fyriskipanarstaðnum, KST.

Væntast kann, at trýst verður á átaksleiðsluni, og tí kann gerast trupult alla tíðina at varðveita eitt greitt yvirlit. Ein háttur at varðveita yvirlitið er, at tað á fundunum verður arbeitt eftir føstum leisti:

- Vel eitt stað í KST, har kort og talvur síggjast
- Avtala fundartíðir hjá átaksleiðsluni
- Skapa frið til samstarvið og slepp undan órógvi. Boða t.d. frá, at tað eina løtu bara skal órógvast við átrokandi boðum
- Greina tríggjar tær týdningarmestu uppgávurnar ella vandamálsstøðurnar
- Deil innanhýsis, hvussu fatanin av støðuni er í løtuni og breiðka um felags fatanina av støðuni
- Brúka fundirnar til at avtala felags metingar av støðuni fyri at skapa grundarlag fyri felags avgerðum

4.2.4 Fyriskipanarstaður (KST)

KST verður skipað av politinum og er savningarstað hjá átaksleiðsluni, men hetta merkir ikki, at átaksleiðslan altíð er í KST. Ein ella fleiri av átaksleiðarunum kunnu fara úr KST t.d. fyri at gera kanningar í átaksøkinum ella á skaðastaðnum ella at møta nýggjum átakseindum, sum eru komnar á staðið.

KST kann skipast í einum ella fleiri akførum, einum ella fleiri bygningum ella øðrum hóskandi hølum og innrættast við samskiftisútgerð, yvirlitstalvum, fundarútgerð o.ø. Politiið hevur ein bil, sum kann brúkast sum tøkniligur stuðul hjá átaksleiðsluni.

KST skal skipast so tætt at skaðastaðnum sum gjørligt og skal týðiliga merkjast, so allir leiðarar, sum koma á átaksøkið, finna tað og koma á KST fyri at fáa kunning og uppgávur. Í hendingum, har yvirgangur ikki kann útilokast, eigur staðið at verða trygdarkannað, áðrenn KST verður skipað, og síðani vera undir vaktarhaldi.

Tá KST er skipað, skulu allar umbønir frá átaksleiðsluni sum útgangsstøði stílast til KST, ið miðlar umbønirnar víðari til fyriskipanarstøðina, KSN, ella vaktsentralin hjá politinum og haðani møguliga víðari til Átaksráðið. Um so er, at ein umbøn ikki er stílað til KST, tað kann vera ein innanhýsis umbøn um hjálp, skal myndugleikin, ið hevur umbiðið hjálpina, kunna KST um, at umbønin er farin, so at hon kann skjalfestast. Øll kunning til KSN og til Átaksráðið skal ígjøgnum KST.

4.3 Kreppusamskifti (og fjølmiðlar)

4.3.1 Endamál

Í sambandi við stórar heilt serligar tilburðir er ein partur av myndugleikauppgávuni hjá myndugleikunum at samskifta til og við almenningin. Endamálið við samskiftinum er at minka um negativu avleiðingarnar við skjótt at miðla út týðandi, rætta og samskipandi kunning, soleiðis at borgarin hevur best møguligt grundarlag at taka hond um egna trygd og heilsu.

Myndugleikarnir skulu javnan samskifta um støðuna, um váðar, um avleiðingar orsakað av tilburðinum og um, hvussu fólk skulu fyrihalda seg til tilburðin. Samskiftið skal eisini tryggja, at álit er á, at myndugleikarnir arbeiða miðvíst við at standa ímóti teimum avleiðingum, ið kunnu hugsast at standa av tilburðinum og skjótast gjørligt fáa endurskapað ein vanligan gerandisdag. Vanliga skal samskiftið vera ein partur av øllum sjónligum tilbúgvingarátøkum.

Í sambandi við størri, heilt serligar tilburðir er tað umráðandi, at fjølmiðlar og borgarar verða upplýst, hóast tað ikki er nýggj týðandi kunning. Hetta er neyðugt fyri at skapa tryggleika við í verki at vísa, at myndugleikarnir eru varir við tørvin at fáa kunning og fyri at forða fyri leysatíðindum og søgum, sum standast av vantandi vitan um veruligu viðurskiftini. Kunning til almenningin skal, um neyðugt, eisini vera á fremmandamáli.

4.3.2 Uppgávur

Kunning til almenningin skal vera ígjøgnum tær skipanir, ið eru týðandi og mest munagóðar í mun til móttakarabólkin og sjálvan tilburðin. Hetta kann vera sosialir miðlar, samrøða við fjølmiðlar, tíðindaskriv, tíðindi á heimasíðu, tíðindafundir, sms-tænastur og bráðfeingisboð. Rátt verður til, at eitt eftirlit verður sett í verk, ið skal hava eftirlit við, hvat sosialir miðlar og fjølmiðlar varpa út. Hetta er fyri at laga kunningina eftir tørvinum, umheimurin hevur.

Tað er hvør myndugleiki sær, ið hevur ábyrgd av at hava eina kunningartilbúgving, ið kann lagast eftir, hvussu stórur tilburðurin er. Myndugleikin hevur eisini ábyrgd av at tryggja, at nóg mikið av fólki og útgerð er til at loysa uppgávuna.

Kunning til almenningin skal vera løtt at skilja og skal millum annað innihalda niðanfyri nevnda:

- Nær er vanlukkan hend?
- Hvat er hent?
- Hvar er vanlukkan hend?
- Hvørjar eru avleiðingarnar?
- Hvussu skal almenningurin bera seg at viðvíkjandi tilburðinum? - og hví?
- Hvussu væntast støðan at taka seg upp?
- Hvat gera myndugleikarnir?
- Hvar og nær skal væntast at fáa meira kunning?

4.3.3 Ábyrgd og samskipan

Hvør myndugleiki sær úttalar seg um egin átøk og um viðurskifti, sum eru serlig fyri økið, ið myndugleikin hevur ábyrgdina av, samsvarandi við meginregluna um økisábyrgd og letur frá sær tær upplýsingar, ið myndugleikin metir vera fakliga neyðugar fyri at minka um negativu avleiðingarnar, ið standast av tilburðinum. Tað liggur í tí sambandi á hvørjum myndugleika sær at tryggja, at fjølmiðla- og samskiftisparturin er samskipaður bæði innanhýsis í myndugleikanum og ímillum myndugleikar fyri at tryggja sær, at útsagnir frá myndugleikunum ikki standa í andsøgn við hvørja aðra. Hetta er galdandi fyri sjálvt átakið og fyri restina av kreppustýringarskipanini, har undir eisini upplendið hjá ábyrgdarmyndugleikunum. Kreppusamskifti er ein leiðsluábyrgd. Uppgávan kann avhendast, men ábyrgdin liggur framhaldandi hjá leiðarunum hjá teimum myndugleikum, ið eru partur av átakinum.

Politiið hevur samskipandi ábyrgd av kreppusamskiftinum og úttalar seg yvirskipað um støðuna og um samlaða átakið hjá myndugleikunum. Í hesum sambandi liggur tað á politinum at tryggja, at tann kunning, ið verður almannakunngjørd, er eftirkannað og góðkend av hinum myndugleikunum, ið hava við átakið at gera. Eftirkanning og góðkenning av kunningini, ið skal sendast út, kann við fyrimuni verða gjørd í Átaksráðnum. Áheitanir í sambandi við serlig viðurskifti verða vístar til økisábyrgdarmyndugleikan.

Tað er sum útgangsstøði altíð politiið, sum samskipandi myndugleiki, ið úttalar seg til fjølmiðlar og almenningin um talið av løstaðum og talið av deyðum. Í teimum førum, har heilsumyndugleikarnir ynskja at úttala seg, til dømis um talið av fólki, ið eru komin til viðgerð, og um hvørjari heilsustøðu tey eru í, skal hetta samskipast við politiið.

4.3.4 Tilbúgvingarboð

Í einari bráðfeingisstøðu har vandi er, (ella kann vera) fyri skaða á fólk, djór, umhvørvi, virðir ella ognir, kunnu eini tilbúgvingarboð varpast út.

Allir almennir og kommunalir myndugleikar í Føroyum kunnu senda út tilbúgvingarboð til Kringvarp Føroya. Sum ískoyti kunnu sosialir miðlar nýtast til at bera bráðfeingisboðini.

Tilbúgvingarboð skulu bert nýtast, tá ið talan er um eina bráðfeingisstøðu, ið er lívshóttandi fyri fleiri fólk. Tað kann tó vera orsøk til at senda út boð í sambandi við eld, har roykurin kann vera eitraður, og leiðbeina fólk um at halda seg innandura og lata vindeygu og hurðar aftur. Hetta skal tó helst gerast sum tíðindaskriv, á sosialu miðlunum ella á heimasíðum.

4.4 Átakið hjá politinum

4.4.1 Samskipan av øllum átakinum

ÁTL-POLITI hevur ábyrgdina av, at tað samlaða átakið verður samskipað eftir yvirskipaðum raðfestingum og avgerðum Fútans.

Í stórum tilburðum, ella út frá eini meting, fer ein politileiðarin við teimum røttu førleikunum til skaðastaðið sum ÁTL-POLITI. Inntil hesin leiðari kemur á skaðastaðið, virkar tann royndasti politisturin í tí fyrsta bilinum sum ÁTL-POLITI.
Hendingaferð og í minni tilburðum er tað tann royndasti politisturin í fyrsta bilinum á skaðastaðnum, sum er átaksleiðari hjá politinum.

Í sambandi við stórar tilburðir skipar ÁTL-POLITI eitt fyriskipanarstað (KST), haðani tað samlaða átakið á átaksøkinum verður samskipað.

Uppgávan hjá ÁTL-POLITI, sum ábyrgdarhavandi av samskipandi leiðsluni á átaksøkinum, er:

- at fyrireika og skipa fyri bráðflutningi av fólki í samstarvi við ÁTL-BRAND
- at umhugsa tørvin á at býta átaksøkið upp, um fleiri skaðastøð eru
- at áseta skaðastaðið og støddd á átaksøki í samstarvi við samlaðu átaksleiðsluna
- at meta um, í samstarvi við ÁTL-BRAND, um eitt øki er hótt ella í vanda (nýtt vandaøki, um ættin skiftir)
- at ávísa og tryggja koyrileið t.d. sjúkrabilaveg inni á átaksøkinum
- at gera eitt fyribils tyrlulendingarpláss um neyðugt
- at tilnevna KST-leiðara og radio-/loggførara
- at áseta møti- ella kontakttíðir fyri ÁTL-BRAND, ÁTL-HEILSA og aðrar viðkomandi leiðarar
- í stórum tilburðum at velja leiðslu til savningarøkið (opmarch), savningarstaðið o.a.
- at seta neyðugt vaktarhald og avbyrging (innaru og ytru), har undir at tryggja møgulig virðir
- at geva støðumetingar til fyriskipanarstøðina (KSN)
- at samskipa hjálp/stuðul vegna øll viðvirkandi
- at samskipa atgongdina fyri fjølmiðlarnar á sjálvum átaksøkinum

- at umhugsa tørvin á stovnan av einum móttøku- og avvarðandistaði í t.d. skúlum, bygdarhúsum ella hallum í samstarvi við kommununa (umvegis ÁTL-BRAND) ella KSN
- at tryggja neyðuga skjalprógvan, t.d. við mynda- ella videoupptøkum
- at samskipa kost og vesi viðurskifti til luttakandi fólkið

4.4.2 Aðrar uppgávur hjá politinum

Samstundis sum politiið hevur tann samskipandi leiklutin, hevur politiið aðrar politifakligar uppgávur í tí tvørfakliga átakinum.

Yvirskipað skal politiið tryggja lóg og landaskil (smb. politilógini), harundir at:

- Gera og uppihalda øll sløg av avbyrgingum og forðingum
- Gera og uppihalda neyðuga samskiftisnetið
- Gera neyðugar skrásetingar og eyðmerkingar
- Seta í verk og fremja kanningararbeiðið bæði aftur- og framlítandi
- Fáa í lag og uppihalda møguliga trygdarkropskanning og atkomueftirlit
- Standa fyri møguligari fylgdarkoyring

Fyri at gera ta neyðugu framløguna, skjalprógvanina og samskiftið hevur politiið ymsar innanhýsis førleikar, sum alt eftir støðuni verða nýttir taktiskt. Til dømis kunnu nevnast politivarðferðir, hundavarðferðir, reaktiónvarðferðir, aktiónstyrkin, taktiskt kanningararbeiði, National Kriminalteknisk Center (NKC), kriminaltekniskar kontaktpersónar, Katastrofuregistrering (KATREG) o. fl.

4.5 Átakið hjá kommunalu tilbúgvingini

ÁTL-BRAND hevur teknisku leiðsluna á innara skaðastaðnum. Hetta merkir, at hann hevur ábyrgdina av at fyribyrgja og bøta um skaðar (í breiðum týdningi) á skaðastaðnum, og at hetta verður gjørt á ein tryggan og nøktandi hátt, trygdini og heilsuni viðvíkjandi. Hetta er tó ikki galdandi fyri reint medisinsk átøk til løstaðar ella fastkleimdar persónar. Reint medisinsk átøk verða sett í verk av heilsutilbúgvingini.

Tekniski átaksleiðarin (ÁTL-BRAND) hevur sostatt yvirskipaðu leiðsluna av øllum innsettum tekniskum eindum innanfyri innaru avbyrging og ábyrgdina av, hvussu hesar eindir virka inni á skaðastaðnum í sambandi við tekniskar uppgávur, so sum bjarging, sløkking, avstíving, burturbeining av bygningslutum/akførum/vraklutum og uppgávur í sambandi við at tryggja umhvørvið. ÁTL-BRAND hevur harumframt ábyrgdina av at meta um, um fólk á skaðastaðnum møguliga kunnu vera dálkað (CBRNE-tilburðum) í ein mun, ið krevur, at hesi skulu reinsast, og um so er at seta reinsing í verk sum skjótast.

Tað kunnu vera støður, har ÁTL-BRAND ikki verður boðsendur til eitt skaðastað í sambandi við smærri tilburðir, ella at hann í fyrsta lagi kemur á skaðastaðið eftir at fyrsta átakseind frá kommunalu tilbúgvingini er komin á skaðastaðið. Í hesum førum er tann tekniska leiðslan av átakinum á skaðastaðnum, áðrenn ÁTL-BRAND er komin, undir leiðslu av LL-BRAND frá fyrstu átakseind. ÁTL-BRAND skal altíð boðsendast, tá ið tørvur er á at seta inn fleiri átakslið ella fleiri átakseindir á skaðastaðið.

Grundað á eina støðumeting av váðanum avgerð ÁTL-BRAND, um tað er ráðiligt at senda eindir inn á skaðastaðið, og hvussu teknisku uppgávurnar á skaðastaðnum skulu loysast.

ÁTL-BRAND gevur síni boð gjøgnum LL-BRAND ella annan ábyrgdarpersón (t.d. sløkkiliðsfólk við longst tænastutíð), ið er møttur.

ÁTL-BRAND hevur í hesum sambandi ábyrgdina av at kunna allar innsettar átakseindir um at varðveita slóðir og annað prógvtilfar í sambandi við kanningararbeiðið hjá politinum.

ÁTL-BRAND hevur ábyrgdina av fleiri uppgávum á skaðastaðnum, og avgerðir hansara kunnu hava ávirkan á viðurskifti uttanfyri innaru avbyrging. Sostatt skulu partar av avgerðunum takast í samráð við hinar átaksleiðslurnar (politi, sjúkraflutningstænastuna) og aðrar myndugleikar o.o., sum eru ella verða partar av átakinum.

ÁTL-BRAND hevur, sum ábyrgdarhavandi fyri leiðsluna av tí tekniska átakinum á skaðastaðnum, hesar uppgávur:

- at gera eina støðumeting, undir hesum eina váðameting, ið skal tryggja, at lívbjargandi- og tekniski parturin av átakinum verður útintur á einum tryggum og heilsufakliga forsvarligum grundarlag
- at stuðla politinum í metingini, um tað er neyðugt at bráðflyta fólk
- at áseta víddina av einum møguligum vandaøki (í sambandi við CBRNE-tilburðir kann hetta verða gjørt í samráð við avvarðandi serfrøðingatilbúgving hjá Styrelsen for samfundssikkerhed)
- at greina og lýsa endamálið við tekniska átakinum og seta ætlanir í verk í sambandi við átakið
- at geva LL-BRAND hjá møttu kommunalu eindunum átaksboð um fyrsta átakið
- at tryggja gott og viðkomandi samskifti við egnan vaktsentral og/ella alarmsentralin um m.a. komutíðir og støðufráboðan, umframt aðra neyðuga kunning
- at gera (for)kanningar fyri at fáa neyðuga grundarlagið til at fremja átakið
- at gera eina ætlan um og seta í verk tað endaliga átakið
- at lýsa tørvin á útgerð og fólki fyri at tryggja, at átakið kann fremjast á fullgóðan hátt og meta um tørvin á aðrari manning og útgerð
- umframt egna manning at biðja um neyðugu hjálpina (grannahjálp, bjargingarfelag, privatar veitarar, o.s.fr.), sum vanliga verður umbiðið umvegis KST
- at skipa neyðugan tekniskan leiðslubygnað við tí endamáli at fáa tíð og rúmd til skaðastaðsleiðslu
- alsamt samskipa og samskifta við allar LL-BRAND frá kommunalu tilbúgvingini
- at hava eftirlit við átakinum og meta um, um átakið virkar eftir ætlan fyri at tryggja, at tað ikki bindur óneyðuga útgerð og fólk
- at seta í verk møguligt átak móti fylgiskaðum

4.6 Átakið hjá Heilsutilbúgvingini

4.6.1 ML-HEILSA & ÁTL-HEILSA

Medisinski Leiðarin fyri Sjúkraflutningstænastuna (ML-HEILSA), hevur hægstu heilsufakligu ábyrgdina í sambandi við prehospital átøk. ML-HEILSA samstarvar við hinar átakseindirnar á staðnum. Átaksleiðarin fyri Sjúkraflutningstænastuna (ÁTL-HEILSA) hevur yvirskipaðu operativu ábyrgdina av átaksøkinum.

Allar prehospitalar eindir undir Sjúkraflutningstænastuni vísa til ML-HEILSA á sjálvum skaðastaðnum. ÁTL-HEILSA hevur taktisku og operativu ábyrgdina. Starvsfólkini í Sjúkraflutningstænastuni við bestu fakligu førleikum í fyrsta sjúkrabilinum á skaðastaðnum hava leiðsluábyrgd - inntil ML-HEILSA og ÁTL-HEILSA koma á staðið.

Tað mest umráðandi í sambandi við prehospital átøk er at bjarga mannalívum. Starvsfólk í Sjúkraflutningstænastuni skulu skjótt kunna meta um, raðfesta, veita neyðuga viðgerð og flyta sjúklingarnar til endaliga viðgerð. Fyri at kunna loysa uppgávurnar á skynsaman hátt er neyðugt, at átakseindirnar samstarva væl.

Uppgávurnar hjá ML-HEILSA eru:

- At meta um og leiða tað primera heilsufakliga átakið á skaðastaðnum, undir hesum at meta um talið av løstaðum og møguligum skaðamynstri við tí fyri eyga at skipa fyri prehospitalari triagé og viðgerð
- At leiða heilsutilbúgvingarliga átakið á skaðastaðnum
- At tryggja eitt áhaldandi yvirlit yvir heilsufakligu átøkini á skaðastaðnum
- At veita heilsufakliga ráðgeving til ÁTL-POLITI og ÁTL-BRAND
- At samstarva við Landslæknan, tá ið hann verður tilkallaðu
- At meta um og gera av, um tørvur er á sálarligari kreppuhjálp átaksøkinum, (krepputoymi), og á einum samskipandi sálarligum kontaktpersóni
- í samráð við ÁTL-HEILSA at gera av, nær heilsufakliga átakið á staðnum skal steðga

Uppgávurnar hjá ÁTL-HEILSA eru:

- at leiða tað samlaða átakið á skaðastaðnum, undir hesum arbeiðið hjá sjúkraflutningstænastuni, akuttbilar, tyrluflutning, umframt onnur heilsustarvsfólk, ið eru boðsend
- at tryggja yvirlit yvir heilsufakligu átøkini á staðnum
- at tryggja eina samskipaða fráboðan til móttakandi sjúkrahús
- at hava ábyrgdina av samskipanini og manningini á samliplássum og peika út leiðarar fyri útberaratænastuna á samliplássum og á bráðflutningsstaðnum
- at hava ábyrgdina av samskipanini av flutningi til móttakandi sjúkrahús
- at samstarva við Landslæknan, tá ið hesin er boðsendur
- at boðsenda neyðug eyka starvsfólk og akfør/útgerð í sambandi við prehospital átøk hjá Sjúkraflutningstænastuni

4.6.2 Landslæknin

Landslæknin veitir vanliga átaksleiðsluni ráðgeving í sambandi við CBRNE-tilburðir ella aðrar tilburðir, har persónar hava verið útsettir (eksponeraðir) fyri heilsuskaðiligum árinum, eitt nú frá eitrandi royki.

Uppgávurnar hjá Landslæknanum eru at:

- avmarka teir persónar, ið hava verið úti fyri ella kunnu hava verið úti fyri eksponering, grundað á upplýsingar, hann hevur fingið (evt. í samráð við týðandi serfrøðingar)
- gera av, hvørji heilsulig átøk eiga at setast í verk hjá teimum, ið hava verið
- eksponerað, evt. í samráð við aðrar serfrøðingar
- upplýsa skrásettar persónar og, um neyðugt, onnur nærhendis skaðastaðnum um fyrivarni og sjúkrafyribyrging
- gera av, hvørja viðgerð viðkomandi skal hava við fyribyrgjandi heilivági,
- tryggja sær samband við móttakandi sjúkrahús, ið skulu taka móti sjúkum ella persónum við eyðkennum
- veita upplýsingar til átaksleiðsluna, Sundhedsstyrelsen og Styrelsen for Patientsikkerhed og móttakandi sjúkrahús
- vera við til at gera tilbúgvingarfráboðanir

4.7 Samskifti

Í Føroyum finst ikki, eins og vit kenna tað frá londunum kring okkum, ein felags samskiftisskipan til kreppusamskifti. Hvør tilbúgvingareind sær hevur egna samskiftisskipan. Mest vanligt eru skipanirnar analogar. At hvør tilbúgvingareind hevur egna samskiftisskipan er ein avbjóðing fyri tað tvørfakliga samstarvið á skaðastaðnum. Loysnin er, at átaksleiðslan á skaðastaðnum samskiftir innanhýsis á skaðastaðsradio – sí fylgiskjal 4.
Avbjóðingin hevur sambært eftirmetingum víst seg at vera, at samskiftið á skaðastaðnum ikki verður "eygleitt" av fyriskipanarstøðini, KSN, og sostatt mugu boð gevast fyri seg yvir aðra radioskipan ella yvir telefon.

Hetta setir stór krøv til átaksleiðsluna á skaðastaðnum, bæði viðvíkjandi innanhýsis samskifti, men eisini at tryggja, at boð, ið verða givin á fyriskipanarstaðnum, KST, verða rætt endurgivin. Hetta krevur, at samskiftið frá skaðastaðnum til upplendið hjá hvørjari einstakari tilbúgvingareind fer fram so hvørt.

Tað er neyðugt, at átaksleiðararnir hava í minsta lagi tvey samskiftistól (um ikki trý – alt eftir, hvussu langt samskiftistólini røkka), eitt til innanhýsis samskifti í átaksleiðsluni og eitt til samskifti við egnar eindir og egið upplendi.

Hetta merkir, at samskiftisparturin kann verða torførur hjá átaksleiðaranum at taka sær av einsamallur, um talan er um ein stóran ella torgreiddan tilburð og krevur tí, at toymisarbeiðið á skaðastaðnum verður styrkt við atliti at samskifti – sí kapittul 5.

4.8 Dronur

Í sambandi við summi átøk kann tað verða neyðugt fyri kommunalu tilbúgvingina at nýta dronur fyri at fáa eitt betri yvirlit yvir skaðastaðið.

Politiið kann eisini nýta dronur í sambandi við politiuppgávur, so sum brotsgerðarstaðskanningar og fyri at fáa eitt betri yvirlit í sambandi við stóran ófrið ella í sambandi við mótmælisgongur.

Í sambandi við nýtslu av dronum skal ÁTL-POLITI samskipa og í samráð við samlaðu átaksleiðsluna meta um tørvin á at nýta dronu og meta um, um tær dátur, ið verða samlaðar saman, eru viðkvæmar. Átaksleiðslan skal meta um so hvørt, um nýtslan av dronuni er neyðug, hóskandi og trygg, og skal haraftrat neyvt samskipa flúgvingina við

bjargingartyrluna, soleiðis at vandi ikki stendst av nýtsluni av dronuni. Tann, ið flýgur dronuna, hevur til eina og hvørja tíð ábyrgd av, at flogið verður eftir galdandi reglum og mannagongdum. Tað er sera umráðandi fyri flogtrygdina, at Vága AFIS, tyrlur og flogfør vita um dronur, sum politiið ella aðrir myndugleikar senda upp innanfyri 5 km frá flogvøllinum. MRCC skal sum samskipandi myndugleiki á sjónum altíð kunnast.

4.9 Tyrlulendingarpláss

Tá ið bjargingartyrla ella tyrla hjá sjóverjuni verður nýtt í sambandi við eitt átak, er neyðugt at skipa eitt ella fleiri tyrlulendingarpláss í ella nærhendis átaksøkinum. Verður tyrlulendingarpláss staðsett uttan fyri átaksøkið, skal lendingarplássið tryggjast við nøktandi avbyrging. Átaksleiðslan tekur avgerð um staðsetingina av tyrlulendingarplássinum, meðan politiið hevur ábyrgdina av at skipa sjálvt plássið.

Í avgerðini at velja staðseting av tyrlulendingarplássi verður støðið tikið út frá niðanfyrinevndu umstøðum:

- Lendið skal vera rættiliga flatt og frítt fyri forðingum
- Lendingarplássið verður valt eftir tyrluslagi, og undirlagið skal vera nóg fast til at klára at bera tyrluslagið
- Eldkvæmt og leyst tilfar skal vera beint burtur av plássinum
- Atgerðir á lendingarplássið skal ikki vera til óneyðugan ampa fyri triðjapersón
- Til lendingarplássið skal vera ein til- og fráflúgvingarleið uttan forðingar, hvørs vísningur skal vera tongdur at verandi vindætt og háttaður soleiðis, at flúgving lágt yvir fólki, bygningum og tilfari í mestan mun slepst undan

Flogskiparin tekur avgerð, um ein lending kann fara fram á tí ávísta plássinum við atliti at ásetingum um flogtrygd fyri tyrluna. Við komu til lendingarplássið flýgur tyrlan vanliga uppiyvir fyri at kanna plássið. Um plássið ikki verður mett egnað, finnur flogskiparin sjálvur eitt pláss so tætt við upprunaplássið sum gjørligt.

5 Stórir, torgreiddir og serligir tilburðir

5.1 Alment

Aðalreglurnar fyri átaksleiðslu eru tær somu í vanligum, stórum og meira torgreiddum tilburðum, eisini um tilburðurin stendur við í dagar, ella um fleiri tilburðir koma fyri í senn.
Havandi í huga, at ein vanligur tilburður skjótt kann broytast frá ikki at hava tað stóra uppá seg til eitt stórt og meira torgreitt átak, er neyðugt, at átaksleiðslan frá byrjan av støðugt hugsar um, hvønn veg tilburðurin kann broytast, og um neyðugt, at styrkja samlaða leiðslubygnaðin.
Samlaðu uppgávurnar hjá hvørjum átaksleiðara kunnu skjótt gerast so umfatandi, at tað kann gerast neyðugt at víðka um leiðslubygnaðin á sjálvum átaksøkinum. Aftrat hesum kann gerast neyðugt at víðka um leiðslubygnaðin á kommunalum ella á landsumfevnandi støði, tað vil siga, at neyðugt verður at styrkja um leiðslubygnaðin fyri hvørt øki sær við tí fyri eyga at leiða samlaða átakið og at stuðla átaksleiðaranum í átaksøkinum.

Í átaksøkinum kann talan verða um at skipa fylgjandi toymir, umframt fyriskipanarstaðið (KST):

- Stuðulstoymi til kommunalu tilbúgvingina (økisábyrgdartoymi), sí punkt 5.2.1
- Stuðulstoymi til heilsutilbúgvingina (økisábyrgdartoymi), sí punkt 5.2.2

Á lokalum ella landsumfevnandi støði kunnu niðanfyri nevndu toymir skipast:

- Átaksráðið (tvørfakligt toymi undir leiðslu av politinum), sí punkt 5.3.4
- Fyriskipanarstøðin (KSN) (økisábyrgdartoymið hjá politinum), sí punkt 5.3.1
- Kommunala tilbúgvingin og/ella kommunala krepputoymið (økisábyrgdartoymið), sí punkt 5.3.2
- Samskipandi eind á sjúkrahúsunum og Leiðslubólkurin (Landssjúkrahúsið), sí punkt 5.3.3

5.2 Toymisarbeiði á átaksøkinum

5.2.1 Leiðsla hjá kommunalu tilbúgvingini í sambandi við stórar tilburðir

Víðkan av leiðslubygnaði
Í teimum støðum, har skaðastaðið er fjøltáttað ella fevnir yvir eitt vítt landafrøðiligt øki, kann ÁTL-BRAND velja at deila skaðastaðið sundur í fleiri skaðastøð.

Um meiri enn eitt skaðastað er, kann ÁTL-BRAND, um neyðugt, seta leiðslu fyri átakið á hvørjum einstøkum skaðastaði. Leiðarin á einstaka skaðastaðnum verður nevndur skaðastaðsleiðari og skal helst hava eina átaksleiðaraútbúgving.

Settu skaðastaðsleiðararnir virka undir ÁTL-BRAND, sum við hesum víðkaða leiðslubygnaði framhaldandi hevur leiðsluna av samlaða tekniska átakinum. Skaðastaðsleiðarin røkir leiðsluna av tekniska átakinum á tí einstaka skaðastaðnum.

Ein LL-BRAND, sum ikki er útbúgvin átaksleiðari, kann einans setast sum skaðastaðsleiðari (tekniskur leiðari) á einum skaðastaði, har eitt lið (t.e. liðleiðarans egna lið) er innsett. Umframt hetta skal helst einki tvørfakligt samstarv við aðrar myndugleikar á leiðslustigi vera á skaðastaðnum.

Tað kunnu verða støður, har ÁTL-BRAND kann meta tað vera skilagott at seta meiri enn ein skaðastaðsleiðara, tó uttan at býta skaðastaðið sundur. Hetta kann t.d. vera í sambandi við stórar tilburðir, har neyðugt er at gera átøk frá meiri enn einari síðu.

Í sambandi við eitt stórt skaðastað kann tørvur vera á at seta ein skaðastaðsleiðara, soleiðis at ÁTL-BRAND burturav kann savna seg um tað tvørfakliga samstarvið við átaksleiðslurnar.

Setan av stuðulstoymi

Í sambandi við leiðslu av einum stórum átaki hevur ÁTL-BRAND vanliga eisini tørv á at seta eitt stuðulstoymi, sum hjálpir til við tekniska átakinum. Uppgávur hjá toyminum eru til dømis:

- at skráseta/skjalfesta
- at leggja til rættis framhald av tekniska átakinum
- at samskipa útgerð og fólk
- at samskifta við innsettar eindir

At skráseta og skjalfesta tilburðir, útgerð og fólk kann við fyrimuni gerast av starvsfólki, ið hevur tilbúgvingarliga leiðsluútbúgving ella líknandi royndir.

Toymið eigur eisini at hava samskiftisfólk, sum gevur ÁTL-BRAND betri møguleikar at taka sær av teimum neyðugu leiðarauppgávunum. Av somu orsøkum eigur ein samskiftispersónur at taka sær av samskiftinum hjá ÁTL-BRAND, sum soleiðis hevur størri frælsi til at samstarva við hinar átaksleiðararnar.

Toymið kann annaðhvørt skipast í KST ella í einum sjálvstøðugum høli í nánd av KST. Einstakar tilbúgvingar hava akfør, ið kunnu nýtast til hetta og møguliga, í samráð við politiið, sum KST.
Leiðslubygnaðurin á átaksøkinum kann við sundurbýti av skaðastaði og leiðslubygnaði og skipan av toymi í høvuðsheitum síggja soleiðis út:

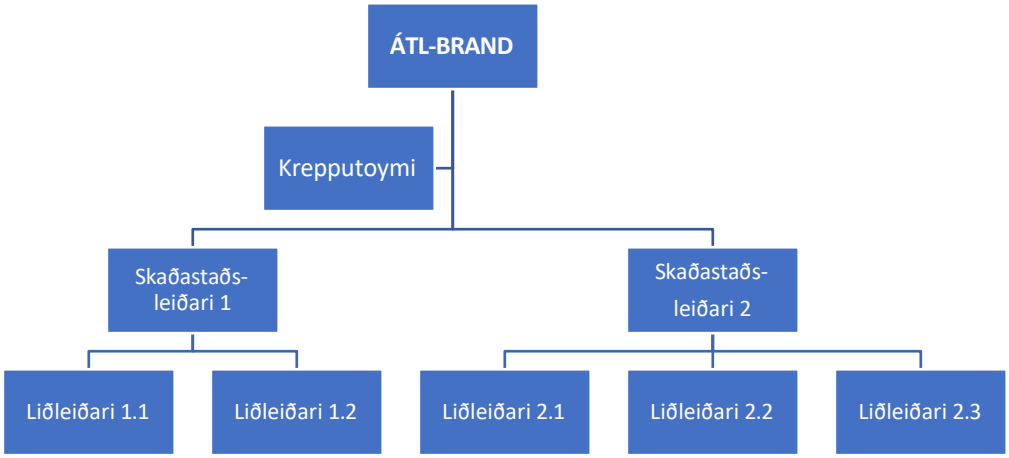

Viðmerkjast skal, at henda mynd er treytað av, at skaðastaðsleiðararnir hava átaksleiðaraútbúgving, tá ið teir hava leiðsluna av fleiri liðum.

5.2.2 Leiðsla hjá heilsutilbúgvingini í sambandi við stórar tilburðir

Í sambandi við stórar tilburðir við nógvum løstaðum, kann tað koma fyri, at nógvar eindir verða sendar út frá heilsutilbúgvingini. Í slíkari støðu kann tørvur vera á at seta í verk fleiri savningarstøð, um støddin av skaðastaðnum, nøgdin av skaðastøðum ella mongdin av løstaðum krevur tað.
Eisini kann tørvur vera á at seta í verk eitt toymi til at røkja uppgávur sum:

- Skjalfesting
- Ráðlegging av tí heilsufakliga átakinum
- Logistik
- Samskifti við vaktsentral/sjúkrahús, ÁTL-HEILSA, ML-HEILSA, leiðara á framskundaða savningarstaðnum, leiðara á útberaratænastuni, leiðara á savningarstaðnum til løstað og leiðara á bráðflutningsstaðnum

Toymið kann antin setast í verk á KST ella í einum sjálvstøðugum øki, helst nærhendis KST.
Eitt samskiftisfólk skal helst taka sær av radiosamskiftinum vegna ML-HEILSA, so at viðkomandi hevur størri frælsi til at samstarva við samlaðu átaksleiðsluna.

Tann prehospitali leiðslubygnaðurin í átaksøkinum kann lýsast sum ein meginregla í niðanfyristandandi bygnaði:

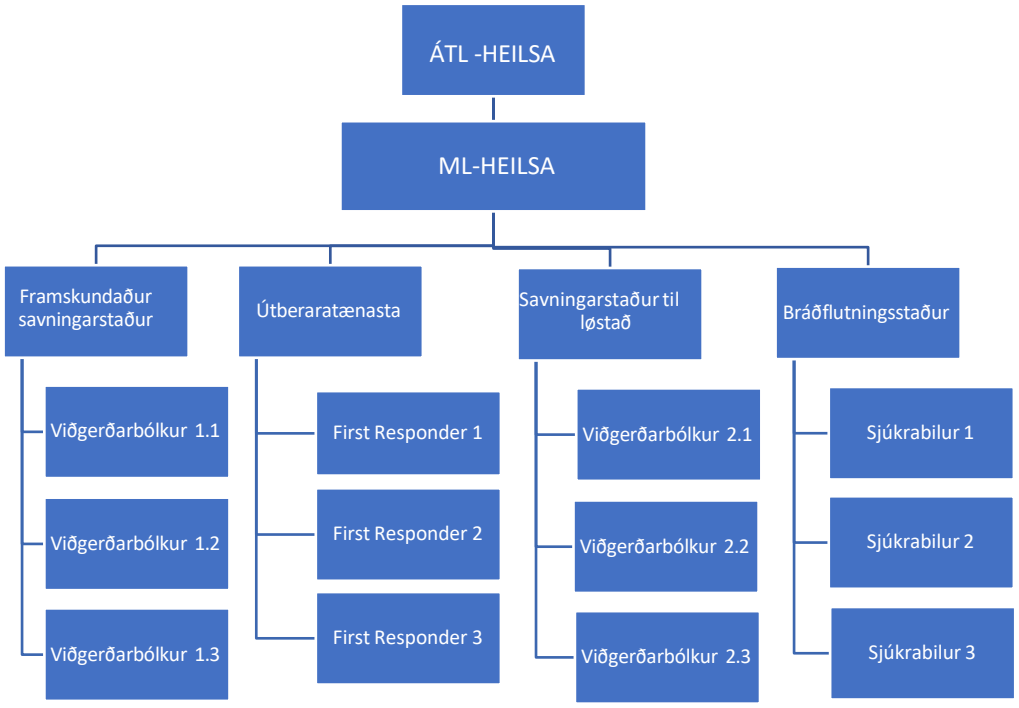

Framskundað savningarstað og savningarstaður til løstað:

Til hvørt savningarstað velur ML-HEILSA ein leiðara, ið undir vanligum umstøðum er starvsfólkið í sjúkraflutningstænastuni við besta førleika. Hetta kann eisini vera ein lækni. Hjálparfólkið hjá leiðarum á savningarstøðum kann røkja uppgávuna sum radiosamskiftari.

Leiðarar á savningarstøðunum hava ábyrgd fyri hvør sínum savningarstaði og starvsfólkunum, ið eru til hjálpar. Hetta kunnu vera:

- Kommunulæknar, anæstesilæknar, akuttlæknar o.o.
- Starvsfólk hjá sjúkraflutningstænastuni (sjúkraflutningsviðgerar)

Eisini kann hjálp koma frá eitt nú bjargingarfeløgum, First Respondarum ella Reyða Krossi. Hesi eru eisini undir leiðslu hjá leiðaranum á savningarstøðunum.

Uppgávan hjá leiðaranum á framskundaða savningarstaðnum er at:

- skipa savningarstaðið eftir avtalu við ML-HEILSA ella ÁTL-HEILSA,
- tryggja, at savningarstaðið er hóskandi innrættað, tó við tí fyri eyga at tey løstaðu skjótast gjørligt skulu víðari til savningarstað til løstað. Vanligt er at hava:
  - triagéøki
  - neyðviðgerðarøki
  - pláss til sjúklingar, ið eru bólkaðir sum 1 (reytt), 2 (gult) og 3 (grønt)
- tryggja, at øll eru kunnað um, at ML-HEILSA hevur ábyrgd av at triagéra løstað víðari til savningarstað til løstað
- veita kunning so hvørt til ML-HEILSA um støðuna og hvørt neyðugt er við eyka manning og útgerð á framskundaða savningarplássinum
- tryggja sær, at lættari løstað, ið sjálvi kunnu ganga, fara víðari til savningarstað/bíðistað til óløstað (grøna økið)
- tryggja sær, at starvsfólk eru javnt býtt út á økini út samsvarandi tørvinum

Uppgávan hjá leiðaranum á Útberaratænastuni er at:

- tryggja sær at nokk av fólki er til at bera løstað frá framskundaða savningarstaðnum til savningarstaðið til løstað. Hetta kunnu vera fólk frá bjargingarfeløgum, First Respondarir, Reyði Krossur ella onnur
- gera avtalu um, hvussu tey løstaðu skulu berast út av økinum
- fáa til vega nokk av børum
- hava tætt samstarv við leiðaran á framskundaða savningarstaðnum og/ella ML-HEILSA um, hvør skal út av økinum fyrst
- tryggja sær, at tað er gott "flow" í útberingini, og at steðgur ikki kemur í

Uppgávan hjá leiðaranum á savningarstaðnum til løstað er at:

- skipa savningarstaðið eftir avtalu við ML-HEILSA og ÁTL-HEILSA
- tryggja, at savningarstaðið til løstað er nærhendis bráðflutningsstaðnum
- tryggja, at savningarstaðið er hóskandi skipað, tó við tí fyri eyga, at tey løstaðu skjótast gjørligt skulu víðari til bráðflutningsstaðið og við sjúkrabili til sjúkrahús
- veita øki til løstað samsvarandi við tey trý stigini 1 (reytt), 2 (gult) og 3 (grønt)
- tryggja, at triagéringin virkar
- tryggja sær, at starvsfólk eru javnt býtt út á økini samsvarandi tørvinum

Uppgávan hjá leiðaranum á bráðflutningsstaðnum er at:

- tryggja sær, at bráðflutningsstaðið er nærhendis savningarstaðnum til løstað
- avtala við politiið, hvørjir vegir skulu nýtast til sjúkrabilar til og frá sjúkrahúsinum

- tryggja, at sjúkrabilar standa í raðfylgju og eru klárir at taka móti løstaðum til flutning á sjúkrahús.

Tað er sera umráðandi, at man í omanfyrinevndu støðum er førur fyri at veita neyðuga viðgerð, samstundis sum man hevur fyri eygað at fáa løstað skjótast gjørligt inn á sjúkrahús.

5.3 Staðbundið og landsumfevnandi toymisarbeiði

Í sambandi við stórar og torskildari tilburðir kann verða neyðugt, at upplendið fyri hvørt øki stuðlar upp undir átakið, ið fer fram, og í samstarvi við átaksleiðsluna loysir ymiskar uppgávur. Hetta kann vera ráðlegging við framtíðini í huga, stýring av samlaða átakinum vegna økisábyrgdarmyndugleikan, samstarv við aðrar myndugleikar, samskifti við almenningin, logistikk, skjalfesting og annað.

Stuðulin til átaksleiðsluna verður veittur av kreppuskipanini hjá hvørjum øki sær, til dømis av fyriskipanarstøðini hjá politinum (KSN), staðsetta kommunala krepputoyminum ella frá samskipanarstaðnum á einum av teimum trimum sjúkrahúsunum. Tað er hvørt øki sær, ið ger av, hvørt tað er neyðugt at seta í verk eina samskipandi eind í upplendinum.

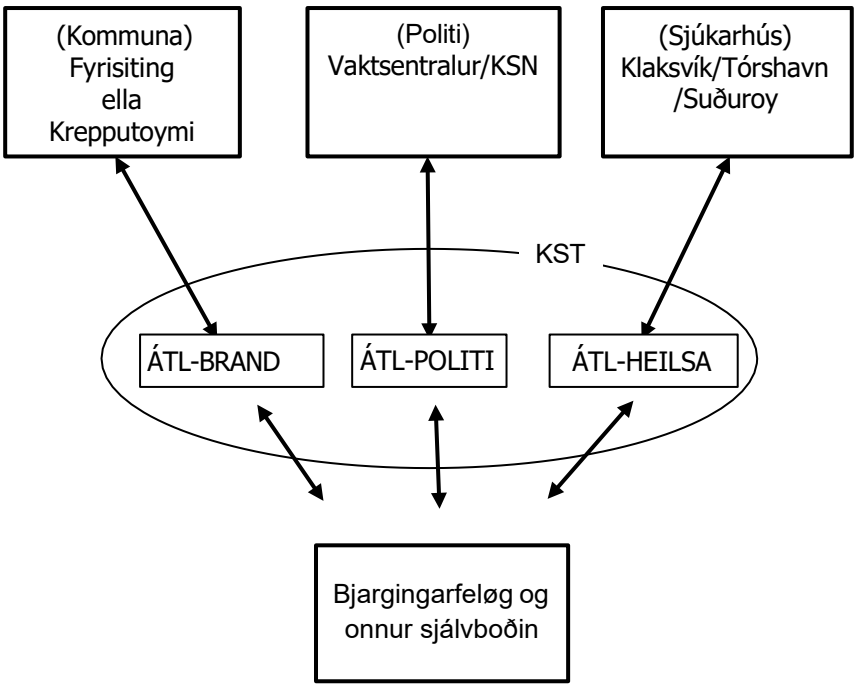

Aðaltekning við einum dømi um, hvussu leiðsla og samstarv virkar, tá ið Átaksráðið ikki er virkið. Støðan kundi verið eitt minni skaðastað. Pílarnir vísa á, hvørja leið boðini fara ímillum átaksøkið og upplendið. Aftrat er tvørfakligt samskifti og samskipan í upplendinum á operationellum (rakstrarligum) stigi.

Ein tvørfaklig samskipan á operationellum (rakstrarligum) stigi í Átaksráðnum kann eisini verða sett í verk, har umboð fyri kommunurnar, umboð fyri politiið, umboð fyri MRCC Tórshavn og umboð fyri heilsuverkið hava fast sæti.
Út yvir føstu umboðini kunnu bindilið (liason) frá øðrum myndugleikum verða partur av kreppuskipanini hjá hvørjum øki sær. Uppgávan hjá bindiliðnum er at tryggja, at kunning er millum myndugleikarnar, og at henda kunning kemur rættstundis.

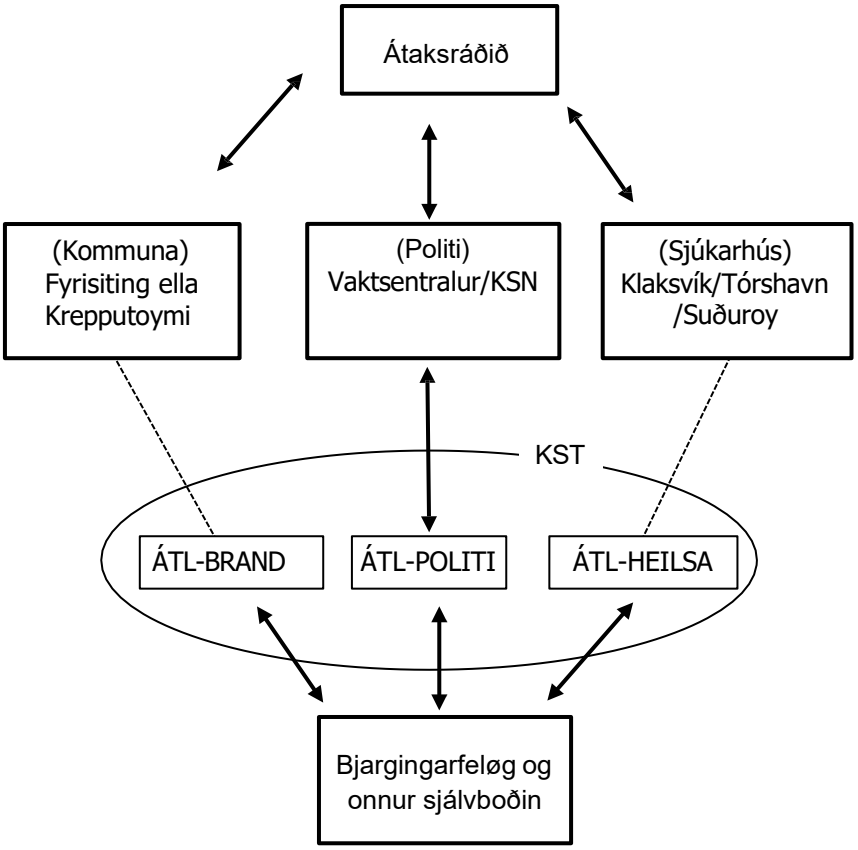

Aðaltekning við einum dømi um, hvussu leiðsla og samstarv virkar, tá ið Átaksráðið er virkið. Støðan kundi verið eitt størri skaðastað við fleiri løstaðum. Pílarnir vísa, hvørja leið boðini fara ímillum átaksøkið og upplendið. Tá ið Átaksráðið er virkið, er umráðandi, at samskiftið frá skaðastaðnum fer umvegis Vaktsentralin hjá politinum beinleiðis til Átaksráðið, har tvørfakliga samstarvið verður skipað.

5.3.1 Fyriskipanarstøðin (KSN)

Tá ið tørvur er á yvirskipaðari samskipan av einum samlaðum politiátaki, verður KSN skipað. Tá ið tað er mett neyðugt, kunnu persónar uttaneftir harafturat gerast partur av KSN sum bindilið til aðrar myndugleikar, tá ið Átaksráðið ikki er komið saman.

Yvirskipaðu uppgávurnar hjá KSN eru at:

- seta í verk og raðfesta átakið hjá politinum
- at fyrireika og senda ein ella fleiri ÁTL- POLITI á staðið, alt eftir støddd og vavi av átaksøkinum
- seta í verk revsirættarligar kanningar
- samskipa tað samlaða átakið, millum annað at
  - stuðla ÁTL-POLITI
  - seta í verk logistisk átøk, skjalprógvan o.a.
  - biðja um hjálp frá og fáa samband við aðrar myndugleikar og eindir, sum ikki eru við í átakinum
  - vísa á og tryggja atkomuvegir til sjúkraflutning uttanfyri átaksøkið
  - eyðmerkja og skráseta saknað, løstað og deyð
  - boða avvarðandi frá

- vera við í skipanini av bráðflutnings- og avvarðandistaði (BAS)
- kunna fjølmiðlar og borgarar
- seta í verk tilbúgvingarboð í samráð við átaksleiðsluna

5.3.2 Kommunala tilbúgvingin og/ella kommunala krepputoymið

Kommunala krepputoymið verður kallað inn í sambandi við stórar og drúgvar tilburðir, sum hava við sær, at fleiri ábyrgdarøki hjá kommununi kunnu væntast at verða ávirkað. Heitið, *kommunala krepputoymið*, er ikki eitt alment heiti, sum vit kenna og nýta fyri t.d. KST og KSN. Kommunur kunnu hava valt onnur heiti fyri teirra kommunala kreppubygnað og kreppustýringareind.

Uppgávan hjá krepputoyminum er at stuðla undir tekniska átakið í átaksøkinum og at samskipa tær kommunalu uppgávurnar í sambandi við átakið. Nevnast kunnu t.d. kunning til almenningin, raðfesting og umraðfesting av teimum samlaðu kommunalu uppgávunum, umskipan av kommunala tilfeinginum (umsiting, starvsfólk, stovnar, ítróttaranlegg o.a.) og hýsing og kostarhald av bráðfluttum o.a.

Kommunala krepputoymið er vanliga skipað við umboðum fyri viðkomandi kommunalar umsitingar. Arbeiðið í toyminum er vanliga undir leiðslu av kommunustjóra / kommunuskrivara ella tilbúgvingarleiðaranum.

Um tørvur er á tí, kunnu aðrir økisábyrgdarmyndugleikar, t.d. politiið ella heilsutilbúgvingin, verða partur av kommunala krepputoyminum.

Borgarstjóri og/ella krepputoymið verður kallað saman eftir áheitan frá ÁTL-BRAND. Hetta er grundað á eina meting um vavið og um útlitini av tilburðinum. Krepputoymið kann eisini kallast saman eftir ynski frá øðrum, sum eru ávirkað av átakinum, t.d. sosialu umsitingin hjá kommununi, um trýstið verður óvanliga stórt viðvíkjandi dagligu uppgávunum.

5.3.3 Samskipan av heilsutilbúgvingini

Í sambandi við stórar tilburðir er tað samdøgursmannaði vaktsentralurin á Landssjúkrahúsinum, ið tekur ímóti fráboðanini. Vaktsentralurin setur í verk prehospitalu tilbúgvingina og hevur ábyrgd av samlaða átakinum í tann mun, at vaktsentralurin setir í verk prehospitalu heilsufakligu tilbúgvingina, samskipar átakið ímillum sjúkrahúsini, letur víðari upplýsingar um tilburðin innanhýsis í Sjúkrahúsverkinum og setir í verk tilbúgvingarætlanir í Sjúkrahúsverkinum.

Høvuðsuppgávan hjá vaktsentralinum er at stuðla undir heilsufakliga átakinum bæði uttan fyri sjúkrahúsið og ímillum sjúkrahúsini. Hetta verður gjørt umvegis egna samskiftisútgerð radio/telefon. Vaktsentralurin hevur tætt samstarv við ÁTL-HEILSA.

Um ein tilburður er serliga stórur og mett verður, at tørvur er á einari meiri yvirskipaðari samskipan av átakinum, verða ymisk toymi kallað inn at samskipa møguligan sjúkraflutning av landinum. Á Landssjúkrahúsinum verður leiðslan kallað saman at taka sær av yvirskipaðum spurningum so sum:

- At skipa fyri sjúkraflutningi av landinum
- At hava samskifti við politiið
- At savna skrásetingina av sjúklingum úti á skaðastaðnum
- At savna skrásetingina av sjúklingum á Landssjúkrahúsinum
- At boðsenda eyka fólki í samráð við visitator
- Evt. at aktivera psykiatriska/psykologiska tilbúgving
- At varskógva Suðuroyar Sjúkrahús og Klaksvíkar Sjúkrahús

5.3.4 Átaksráðið

Átaksráðið tekur sær av samskipan og samstarvi tvørtur um økir í sambandi við heilt serligar tilburðir og stórar tilburðir, ið eru kendir frammanundan. Átaksráðið virkar á operationellum stigi, sbrt. parti 2.1.2. Átaksráðið er undir leiðslu av politinum, tá ið tilburður er á landi og undir leiðslu av MRCC Tórshavn, tá ið tilburður er á sjónum.

Samskipandi leikluturin er galdandi bæði frammanundan, ímeðan og aftan á tilburð, t.e. frá fyrireiking, ráðlegging, í sambandi við sjálvt átakið, til átakið er minkandi í vavi, og fram til, tá ið viðurskiftini eru komin í rættlag aftur. Leiðslan hevur, saman við hinum umboðunum í Átaksráðnum, ábyrgdina av at eftirmeta og taka samanum í sambandi við arbeiðið hjá Átaksráðnum, fyri á tann hátt at gerast dugnaligari til at loysa tær uppgávur, ið liggja hjá Átaksráðnum.

Fasta umboðanin í Átaksráðnum er politiið, MRCC Tórshavn/Vørn, umboð fyri kommunalu tilbúgvingina, umboð fyri heilsutilbúgvingina og fyri stuðulseindina Arktisk Kommando. Hvørt økið sær hevur ábyrgd av at hava eina ætlan fyri, hvør umboðar ábyrgdarøkið í Átaksráðnum og eina ætlan fyri, hvussu umboðið verður kallað inn í sambandi við eitt átak.

Sjálvboðin, privatar fyritøkur og aðrir ad hoc myndugleikar kunnu eisini vera umboðað í Átaksráðnum. Tað er tilburðurin, ið er avgerandi í sambandi við at gera av, hvør umboðar Átaksráðið.

Hvør myndugleiki, ið er umboðaður í Átaksráðnum, er við í arbeiðnum í mun til egnu ábyrgd í samsvari við meginregluna um økisábyrgd.

Átaksráðið vísir til Kreppuráðið.

5.4 Trygdartilburðir

Ein tilburður kann t.d. metast sum ein trygdartilburður, um ein fráboðan er komin ella ábendingar eru um ein menniskjaskaptan tilburð, har fólk kunnu vera í vanda, og har politiið setur átøk í verk fyri at tryggja rættarsøk av møguligum brotsmonnum.

Trygdartilburðir eru vanliga ófráboðaðir og torskildir. Tørvur kann tí vera á serligum førleikum. Politiið hevur ábyrgdina av at meta um váðan fyri samanbresti við møguleikar illgerðarmenn.

Vaktsentralurin hjá politinum ger av, um ein tilburður er ein trygdartilburður. Politiið kunnar síðani hinar tilbúgvingarpartarnar um avgerðina, eisini átaksleiðsluna.

5.4.1 Fyrsti fundur í átaksleiðsluni og støðumetingin um fyrivarni

Áðrenn eindir verða settar inn í sambandi við ein trygdartilburð, skal átaksleiðslan syrgja fyri at halda ein fyrsta fund í einum tryggum øki, har tær grundleggjandi og neyðugu avgerðirnar og fyrivarni verða avtalað, sambært parti 4.2.2

Harafturat skulu hesi serligu viðurskifti verða avtalað:

- Skipan av koyrileið og fylgdarkoyring
- Ásetan av alarmeringsstøðum, har átaksmanningin skal leita til, um farast skal úr átaksøkinum
- Greina og meta um verju av møguligum eindum í átaksøkinum

5.4.2 Átaksøki

Politiið kann skipa eitt átaksøki, sum er eitt landafrøðiliga avmarkað øki, har vandi er fyri samanbresti við illgerðamenn ella líknandi. Politiið skal kunna hinar eindirnar um avgerðina, at eitt átaksøki er skipað.

Átaksleiðararnir fyri eindirnar skulu gera eina meting, áðrenn manning verður sett inn, og skulu tryggja samskipanina við politiið í samsvari við felags støðufatanina. ÁTL-POLITI tekur avgerð um at seta í verk tiltøk fyri at tryggja innsettu eindirnar í átaksøkinum, undir hesum neyðuga fylging (eskortering), at seta í verk eitt eygleiðingarstað (kagstøð) og um varðhald skal skipast.

5.4.3 Átak í øki við vanda fyri at møta illgerðamanni

Í tilburðum, har politiið leitar eftir einum ella fleiri vandamiklum (vápnaðum) illgerðamonnum í einum øki, er tað týðandi, at løstað fáa neyðuga heilsuliga- og lívbjargandi hjálp, eins og átøk mótvegis eldi, rapan og líknandi skulu gerast í innleiðandi kreppuløtuni.

Átakið í slíkum øki byggir á váðametingina hjá ÁTL-POLITI í økinum, har ÁTL-POLITI í síni meting brúkar niðanfyrinevndu sundurbýting av økinum:

Reytt øki

Reytt øki er tann parturin av økinum, har váðin fyri at møta einum vandamiklum illgerðamanni verður mettur at vera stórur, tí at ÁTL-POLITI hevur ítøkiliga vitan um, at illgerðamaðurin er staddur har og er ein beinleiðis hóttan/vandi fyri tilbúgvingareindirnar. Í reyðum øki kann Átaksleiðslan bert í heilt serligum førum seta eitt tvørfakligt átak í verk við denti á lívbjarging og bráðflyting. Í mun til trygdina hjá tilbúgvingareindunum skal tað ítøkiliga tvørfakliga átakið gjølla umhugsast.

Gult øki

Gult øki er tann parturin av økinum, har váðin fyri at møta einum vandamiklum illgerðamanni er mettur at vera miðal, tí at illgerðamaðurin hevur verið har ella kann leita sær til økið.
Í gulum øki kann ÁTL-POLITI seta í verk eitt tvørfakligt skundátak við denti á lívbjarging og bráðflyting. Hetta skal samskipast út frá einari ítøkiligari trygdarmeting í samstarvi við átaksleiðsluna.

Grønt øki

Grønt øki er tann parturin av økinum, har váðin fyri at møta einum vandamiklum illgerðamanni, er mettur at vera lítil, tí illgerðamaðurin ikki hevur verið í ella væntast at koma inn á økið.
Í grønum øki kann eitt tvørfakligt átak setast í verk. Tó skulu tey atlit havast í huga, ið vanliga skulu takast í sambandi við trygdartilburðir.

Skipanin av einum átaksøki byggir á støðumyndina, støðumetingina og samstarvið í áttaksleiðsluni. Íverksetanin av einum vanligum átaksøki kann verða sera avbjóðandi í einum trygdartilburði. Tað kann til dømis vera ov vandamikið at skipa eitt viðgerðarstað í økjum, har politiið leitar eftir einum ella fleiri vandamiklum illgerðamonnum og ikki hevur orkuna til at verja hinar tilbúgvingareindirnar. Tað kann í slíkum førum verða neyðugt at flyta løstað til eitt trygt øki, har tey kunnu fáa neyðugu fyrstuhjálpina.

ÁTL-BRAND hevur í trygdartilburðum ikki, sum vanligt, yvirskipaðu ábyrgdina av tí tekniska átakinum, tí ÁTL-POLITI hevur ábyrgdina av tí yvirskipaðu taktisku stýringini av átakinum, herundir ábyrgdina av, at tað tekniska átakið verður sett í verk og gjøgnumført. Hetta fer fram eftir avtalu við ÁTL-BRAND, sum eisini skal stuðla og vegleiða ÁTL-POLITI um, hvussu átakið verður útint. Hvør tað er, ið skal fremja átakið, má í einstøku støðuni byggja á eina ítøkiliga meting frá tí samlaðu átaksleiðsluni.

Frammanundan avgerðini um, hvørt tilburðurin er ein trygdartilburður, kann eitt átak í einum ella fleiri økjum longu vera byrjað. Seinni kann verða mett, at ein stórur ella miðal váði er fyri at møta einum vandamiklum illgerðarmanni í økinum. Í tí førinum skal átaksleiðslan gera av, um átakið kann halda fram við politiverju, ella um átaksmanningin skal takast út úr økinum.

5.4.4 Ráðlegging

Land, kommunur og ríkismyndugleikar skulu í felag gera átaksætlanir fyri trygdartilburðir, ið hava fyrilit fyri kreppuskipan landsins.

5.5 Stórur ófriður og mótmælisgongur

Eins og við trygdartilburðum kann politiið í sambandi við stóran ófrið o.a. skipa eitt ella fleiri átaksøki. Politiið vísir á eitt møtistað uttan fyri átaksøkið til hinar tilbúgvingareindirnar, haðan átakið verður samskipað.

Í sambandi við avgerðina um at skipa átaksøkið kann átaksleiðslan hjá politinum gera av, at ongar politivarðferðir (patruljur) mugu sendast inn ella sjálvar koyra inn í økið, uttan at klárt og týðiligt loyvi er fingið frá átaksleiðsluni. Loyvið skal samskipast við ÁTL-POLITI og kann verða tongt at eykatiltøkum fyri at tryggja
politivarðferðina í átaksøkinum neyðuga fylging (eskortering), at seta í verk eitt eygleiðingarstað (kagstøð), og um varðhald skal verða skipað.

Av trygdarávum skal líknandi framferðarháttur nýtast í støðum, har aðrar tilbúgvingareindir hava tørv á at fara inn í átaksøkið, og tá ið uppgávur at bjarga lívi eyðsæð hava hægstu raðfesting.

Fylgiskjøl

Fylgiskjal 1 – Yrkisorð

Alarmeringsstað

Alarmeringsstaðið er eitt stað, ið átaksleiðslan frammanundan lýsir sum eitt stað, hagar átakseindirnar leita sær, tá ið neyðugt er at rýma frá átaksøkinum í sambandi við ein trygdartilburð til dømis.

Alarmsentralur

Alarmsentralurin er staðið, har 1-1-2 alarmuppringing verður móttikin. Við støði í boðunum verður mett um vavið av tilburðinum, og fráboðan send víðari.

Avbyrging av brotsgerðarstaði

Avbyrging av einum brotsgerðarstaði er t.d. avbyrging eftir eini bumbuspreinging. Avbyrgingin verður gjørd fyri at tryggja slóðir og verður vanliga gjørd umleið 200 metrar frá spreingistaðnum. Koyrileið verður tryggjað til innaru avbyrging við atliti at bjargingarátakinum, tí at bjarga lívi altíð kemur fram um at tryggja slóð. Avbyrging av brotsgerðarstaði fellur ikki saman við innaru avbyrging. Avbyrgingin er undir eftirliti av politinum.

Átaksleiðari Brand (ÁTL-BRAND)

Átaksleiðari Brand er persónurin frá kommunalu tilbúgvingini (sløkkiliðnum), sum røkir teknisku og taktisku leiðsluna av átakinum á einum skaðastaði, og sum hevur yvirskipaðu ábyrgdina av trygdini hjá øllum eindunum innan fyri innaru avbyrgingina. ÁTL-BRAND útinnir síni boð gjøgnum liðleiðarar (LL-BRAND).

Átaksleiðari Heilsa (ÁTL-HEILSA)

Átaksleiðari Heilsa hevur til at leiða operativa átakið fyri heilsufakliga partin á taktiskum stigi. ÁTL-HEILSA samstarvar tætt við hinar átaksleiðararnar á fyriskipanarstaðnum, KST. Harumframt samskiftir hann við ML-HEILSA á skaðastaðnum.

Átaksleiðari Politi (ÁTL-POLITI)

Átaksleiðari Politi er tann persónurin frá politinum, sum røkir samskipaðu leiðsluna av tí samlaða átakinum og tann polititaktiska partin á einum átaksøki. ÁTL-POLITI hevur leiðsluna av øllum luttakandi politieindunum.

Átaksleiðslan

Átaksleiðslan er eitt samstarvstoymi millum átaksleiðarar, ið hava týdning fyri átakið. Átaksleiðslan á skaðastaðnum er undir samskipandi leiðslu av politinum og hevur ábyrgdina av, at átakið verður framt í verki. Bulurin í átaksleiðsluni eru átaksleiðararnir frá politinum, kommunalu tilbúgvingini og heilsutilbúgvingini.

Átaksráðið

Átaksráðið er krepputoymið, ið í sambandi við stórar vanlukkur ella kreppur, verður gjørt virkið fyri at samskipa tilfeingið, ið er tøkt í landinum (manning, førleikar og útgerð). Átaksráðið tryggjar samstarv og samskipan millum myndugleikar og verður sett í verk á operativum stigi.

Um tilburðurin er á landi, er tað politiið, ið hevur formansskapin og leiðir toymið. Um tilburðurin er á sjónum, er tað MRCC Tórshavn, ið hevur formansskapin og leiðir toymið. Átaksráðið er sum útgangsstøði fast mannað við umboðum fyri politiið, MRCC Tórshavn, kommunalu tilbúgvingina, heilsutilbúgvingina og stuðulseindina Arktisk Kommando. Sjálvboðin, privatar fyritøkur og aðrir ad hoc myndugleikar kunnu eisini vera umboðað í Átaksráðnum. Tilburðurin er avgerandi fyri, hvør umboðar Átaksráðið.

Átaksøkið

Átaksøkið er, har eitt tilbúgvingarátak verður framt. Átaksøkið er arbeiðs- og ábyrgdarøkið hjá samlaðu átaksleiðsluni. Átaksøkið er avmarkað við ytri avbyrging. Sí eisini skaðastað.

Bráðflutnings- og avvarðandi miðdepil

Bráðflutnings- og avvarðandi miðdepil er ein bygningur ella eitt annað stað við lívd, har óløstað verða bráðflutt, tá ið tey eru skrásett og kunnu fáa samband við myndugleikar, hjálparfelagsskapir og avvarðandi. Aftrat hesum er bráðflutnings- og avvarðandi miðdepil staðið, har avvarðandi til fólk, ið eru komin til skaða ella hava latið lív, kunnu koma í samband við myndugleikar og hjálparfelagsskapir.
Í sambandi við stórar, sálarliga tyngjandi tilburðir kunnu bráðflutt og avvarðandi í Bráðflutings- og avvarðandi miðdeplinum fáa samband við fólk, ið kunnu veita psykososialan stuðul og viðgerð. Bráðflutnings- og avvarðandi miðdepilin er partur av samskipandi leiðsluni hjá politinum.

Bráðflutningsstað

Bráðflutningsstaðið verður skipað av politinum og leiðaranum á Bráðflutningsstaðnum. Bráðflutningsstaðurin skal helst verða staðsettur nærhendis savningarstaðnum til løstað. Bráðflutningsstaðið er staðið, haðan tey løstaðu verða flutt í sjúkrabilar.

CBRNE-serfrøði

CBRNE-serfrøði er ein serlig tilbúgving, ið kann stuðla átakseindunum í sambandi við serligar tilburðir, har evnafrøðilig evni (C), lívfrøðilig evni (B) geislavirkin evni (R), kjarnorkuevni (N) og/ella spreingievni (E) eru partur av tilburðinum.
CBRNE serfrøði finst ikki í løtuni í Føroyum. Fiskimálaráðið hevur tó eina samstarvsavtalu við danska tilbúgvingarsstýrið, Styrelsen for samfundssikkerhed, um at veita tænastur viðvíkjandi serfrøðitilbúgving.

Endaliga átakið

Endaliga átakið er tann síðsti parturin í einum átaki, ið verður sett í verk aftan á fyrsta átakið. Í sambandi við endaliga átakið hevur átaksleiðslan fingið betri yvirlit yvir støðuna og hevur eina betri fatan av, hvat tað er, ið skal setast í verk sambært kommunalu skylduni at fyribyrgja, avmarka og bøta skaða ella skaðatilburð.

Eyðmerkingarvestur

Eyðmerkingarvestur er ein vestur, sum við liti og áskrift vísir, hvønn leiklut ein ávísur persónur hevur á skaðastaðnum.

Framskundað savningarstað

Eitt framskundað savningarstað er eitt stað staðsett nærhendis sjálvum skaðastaðnum, har løstað verða ”triagérað” (raðfest) og neyðviðgjørd, áðrenn tey verða flutt víðari skjótast til ber. Hetta er ikki eitt stað, ætlað at liggja og bíða.

Fyrsta átakið

Fyrsta átakið miðar eftir at veita fyrstu hjálpina til fólk, ið eru komin til skaða, og til persónar, sum beinleiðis eru í vanda, og at tryggja, at skaðatilburðurin ikki gerst meira umfatandi enn neyðugt. Tá ið fyrsta átakið er sett í verk, hevur samlaða átaksleiðslan møguleika at gera eina neyvari meting av skaðastaðnum, við tí í hyggju at seta í verk endaliga átakið.

Hýsingarmóttøka

Ein hýsingarmóttøka er eitt øki ella stað, har tikið verður ímóti bráðfluttum og øðrum neyðstøddum, við tí fyri eyga at veita hýsing og kostarhald.

Innara avbyrging

Innara avmarking er avmarking av skaðastaði. Innanfyri innaru avbyrgingina arbeiðir kommunala tilbúgvingin. Tí eru akfør og útgerð hjá kommunalu tilbúgvingini sum oftast eisini innanfyri innaru avbyrgingina.

Kommunala krepputoymið

Kommunala krepputoymið er tað toymið, sum ein ella fleiri kommunur, ella felags kommunalt samstarv, kann/kunnu seta í verk, við tí fyri eyga at stuðla tekniska partinum av átakinum og at samskipa aðrar kommunalar uppgávur í sambandi við eitt átak. Kommunala krepputoymið er ikki eitt felagsheiti fyri slíkt virksemi. Summar kommunur hava onnur heiti fyri kommunalu kreppustýringareindina.

Koyrileið

Koyrileið er leiðin, sum átakseindirnar skulu koyra til og frá sambindingarstaðnum (kontaktstaðnum) til savningarøkið ella til skaðastaðið/átaksøkið.

KSN (Fyriskipanarstøð/Kommandostation)

KSN (Fyriskipanarstøð) er staðið, vanliga á politistøðini, haðan politiið stjórnar samskipaðu leiðsluna á operationellum stigi. Í stórum tilburðum er hetta í samstarvi við viðkomandi partar.

KST (Fyriskipanarstaður/Kommandostade)

KST (Fyriskipanarstaður) er felags leiðslu- og samskiftisstaðið á átaksøkinum, haðan samlaða átakið verður leitt, og haðan samskift verður við yvirskipaðar og javnsettar tilbúgvingarmyndugleikar ella stovnar. Fyriskipanarstaðurin verður skipaður av politinum og er vanliga savningarstaðið hjá átaksleiðsluni.

Medisinskur Leiðari Heilsa (ML-HEILSA)

Medisinskur Leiðari Heilsa (ML-HEILSA) er lækni ella starvsfólk frá sjúkraflutningstænastuni við førleikum, ið stýrir heilsufakliga partinum av átakinum. ML HEILSA samskipar átakið á skaðastaðnum viðvíkjandi triagéring (raðfesting av sjúklingum) og neyðviðgerð. Somuleiðis hevur ML HEILSA tætt samskifti við ÁTL-HEILSA.

Møtistað

Møtistað er staðið, har leiðararnir fyri politiið, kommunalu tilbúgvingina og heilsutilbúgvingina hava avtalað at hittast, um tað ikki hendir á fyriskipanarstaðnum, KST.

Prehospitala átakið

Prehospitala átakið er heilsutilbúgvingarlig viðgerð av løstaðum, áðrenn tey koma á sjúkrahús.

Sambindingarstað (Kontaktstað)

Sambindingarstað er eitt stað beint við átaksøkið, har átakseindirnar kunnu møtast og fáa leiðbeining um átakið og um, hvussu koyrt verður fram til savningarøkið (Opmarch).

Samskipandi leiðsla

Í sambandi við vanlukkur hevur Føroya Landfúti ábyrgdina av, at átakið er samskipað so væl sum til ber. Samskipandi leiðslan verður sett í verk, tá ið eitt átak krevur, at fleiri myndugleikar loysa uppgávuna í felag.

Savningarstað

Savningarstað er stað, har óløstað og fólk við smávegis skaða (gangandi) verða savnað fyri at verða skrásett og fyri at fáa 1. hjálp, um neyðugt.
Savningarstaðið verður staðsett av átaksleiðsluni og er partur av samskipandi leiðsluni hjá politinum.

Savningarstað til deyð

Eitt stað, har deyð verða løgd fyribils. Staðið skal vera ráðiliga skipað til bæði persónar, sum eftir øllum at døma eru deyðir, og persónar, sum eftir skaða og løstum at døma eru deyð. Staðsetingin av savningarstaðnum til deyð verður ásett av átaksleiðsluni og er partur av samskipandi leiðsluni hjá politinum. Politiið hevur eisini ábyrgdina av at ansa eftir staðnum.

Savningarstað til løstað

Savningarstaðið til løstað er stað, har løstað verða savnað og býtt í bólkarnar 1 (REYÐ), 2 (GUL) og 3 (GRØN). Um nógvir løstaðir sjúklingar eru, verður tjald sett upp fyri at fyribyrgja, at tey løstaðu verða niðurkøld.
Raðfestingin, ið ML-HEILSA hevur gjørt, skal haldast, tó verður eyga hildið við sjúklingum, ið kunnu versna, og sum tí kunnu enda í bólki 1 (REYÐ). Allir sjúklingar í bólki 1 (REYÐIR) verða raðfestir at verða fluttir á sjúkrahús skjótast til ber.

Savningarøkið (Opmarch)

Savningarøkið er økið, har bilar, útgerð og fólk, ið ikki eru sett inn í sambandi við átakið, savnast. Savningarøkið er mannað við einum umboði fyri politiið, sum savningarøkisleiðara og einum umboði frá kommunalu tilbúgvingini, ið hevur serstaka vitan um bilar og útgerð hjá kommunalu tilbúgvingini. Leikluturin hjá hesum er at stuðla politinum.

Sjúkrabilavegur

Sjúkrabilavegur er ein fastløgd leið, sum politiið, í samráð við leiðaran á bráðflutningsstaðnum, tryggjar, at sjúkrabilar ótarnaðir kunnu koyra til og frá skaðastaðnum, t.e., at politiið tryggjar, at koyrandi er og skipar ferðsluna.

Skaðastað

Skaðastað er tað øki, har skaðin er hendur, og økið, ið verður brúkt av kommunalu tilbúgvingini sum arbeiðsøki. Skaðastaðið er sostatt ábyrgdarøki hjá ÁTL-BRAND. Skaðastaðið er skilmarkað við innaru avbyrgingini. Sí eisini átaksøki.

Skaðastaðsleiðari

Skaðastaðsleiðarin hevur ábyrgdina av tí tekniska/taktiska átakinum á skaðastaðnum, men vísir til ÁTL-BRAND, har hjálp eisini skal verða umbiðin. Í sambandi við stórar tilburðir kann ÁTL-BRAND býta skaðastaðið í fleiri minni skaðastøð, tá eru fleiri skaðastaðsleiðarar.

Støðulýsing

Ein støðulýsing er ein afturboðan um støðuna í átaksøkinum. Afturboðan er grundarlag fyri avgerð um at tillaga talið av luttakandi átakseindum, og um fleiri eindir skulu boðsendast.

Tekniska leiðslan

Tekniska leiðslan er leiðslan fyri kommunalu tilbúgvingina, ið leiðir tekniska og taktiska átakið á skaðastaðnum.

Triage

Triage er ein heilsufaklig raðfesting av viðgerðartørvi og flutningi við atliti at tøkum flutnings- og viðgerðarmøguleikum.

Trygdartilburður

Ein trygdartilburður er ein tilburður, ið er íkomin av spreinging, skjóting ella líknandi, og har fólk kunnu vera løstað ella í stórum vanda.

Uppmøtingartíð (heilsutilbúgvingin)

Uppmøtingartíð í heilsutilbúgvingini er tíðin frá tí, at vaktsentralurin fær boðini, til sjúkrabilurin er á skaðastaðnum/hjá sjúklinginum.

Uppmøtingartíð (kommunala tilbúgvingin)

Uppmøtingartíð í kommunalu tilbúgvingini er tíðin frá tí, at alarmsentralurin kallar kommunalu tilbúgvingina út, til hon er á skaðastaðnum (sambært tilbúgvingarætlan).

Útberaratænstan

Útberaratænastan eru tey, ið hjálpa at bera tey løstaðu til savningarstaðið til løstað. Hetta kunnu t.d. vera bjargingarfeløgini, First Respondarar og Reyði Krossur.

Vaktsentralur

Vaktsentralurin er stað hjá myndugleika, sum fær boð frá alarmsentralinum t.d., ið síðan raðfestir uppgávuna og gevur boðini víðari innan fyri egið ábyrgdarøki.

Vaktsentralurin á Landssjúkrahúsinum

Vaktsentralurin á Landssjúkrahúsinum fær øll heilsufaklig uppkall frá alarmsentralinum (1- 1-2), kommunulæknum o.ø., røkir visitatión, samskipar og veitir somuleiðis heilsufakliga vegleiðing og ráðgeving.

Vakttelefon

Vakttelefon er telefon hjá myndugleika ella persóni, sum alt samdøgrið kann fáa boð um bráðstøðu frá alarmsentralinum, einum vaktsentrali ella frá privatfólki.

Vandaøkið

Vandaøkið er økið innan fyri innaru girðingina, har fólk eru vanda. Vandaøki, eru vanliga í sambandi við CBRNE-tilburðir, tilburðir við nógvum (og vandamiklum) royki, ella, tá ið vandi er fyri at bygningar rapa. Vandaøkið verður ásett av Tekniska Átaksleiðaranum, sum eisini hevur ábyrgd av bjarging og at bráðflyta fólk úr vandaøkinum. Í sambandi við CBRNE-tilburðir verður vandaøkið ásett í samstarvi við viðkomandi serfrøði, og lýst verður við eini trygdarfrástøðu. Bara starvsfólk í serligari verndarútgerð skulu, sum útgangsstøði, hava atgongd til økið.

Ytra avbyrging

Ytra avbyrging er skilamarkið til átaksøkið.

Fylgiskjal 2 – Lóggáva o.a.

1. (FO) Løgtingslóg nr. 61 frá 15. mai 2012 um tilbúgving, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 59 frá 29. mai 2024. Lógin er í Lógarsavninum (www.logir.fo).

2. (FO) Kunngerð nr. 9 frá 19. februar 2010 frá Heilsumálaráðnum um skipan av Sjúkraflutningstænastuni, sum broytt við kunngerð nr. 138 frá 24. septembur 2020. Kunngerðin er í Lógarsavninum (www.logir.fo).

3. (DK) Leiðreglur fyri átøk í samband við CBRNE-tilburðir (Beredskabsstyrelsen december 2022). Bóklingurin er á heimasíðuni hjá Beredskabsstyrelsen (www.brs.dk).

4. (NO) Handbók til tilbúgvingareindirnar viðv. vandamiklum evnum – CBRNE (Direktoratet for samfunnssikkerhed og beredskab 2016). Handbókin er á heimasíðuni hjá Direktoratet for samfunnssikkerhed og beredskab (www.dsb.no).

5. (FO) Mannagongdir í sambandi við at basa dálking á sjónum. Mannagongdirnar eru á heimasíðuni hjá Vørn (www.vorn.fo).

6. (FO) SAR FAROE ISLANDS. Handbókin er á heimasíðuni hjá MRCC Tórshavn (www.mrcc.fo).

Fylgiskjal 3 – Eyðmerkingarvestar

Endamálið við eyðmerkingarvestum er, at tað skal vera lætt hjá átaksleiðsluni at eyðmerkja, hvør er hvør. Fyrst av øllum, so at bulurin í átaksleiðsluni (politiið, kommunala tilbúgvingin og heilsutilbúgvingin) kann eyðmerkja hvør annan, men eisini soleiðis, at umboð fyri sertilbúgving og tann sjálvbodna partin av einum átaki skjótt kunnu eyðmerkjast.

Politiið arbeiðir eftir donsku reglunum um persónliga verndarútgerð, sum sett er í verk sambært EU-fyriskipan um persónliga verndarútgerð, sum ásetur, at starvsfólk, sum arbeiðir á vegnum, skal vera í verndarklæðum, ið lúka treytirnar í DS/EN ISO 20471.

Øðrum átakseindum er álagt at arbeiða eftir ásetingunum í løgtingslóg nr. 70 frá 11. mai 2000 um arbeiðsumhvørvi og kunngerð nr. 746 frá 28. august 1992 um nýtslu av persónligari verndarútgerð.

Í arbeiðsbólkinum, ið hevur gjørt "Leiðreglur um átaksleiðslu", vóru luttakararnir samdir um, at umráðandi er, at myndugleikarnir brúka ymsar litir, og at tað á eyðmerkingarvestunum skal vera skrivað við teksti, hvønn leiklut í átakinum viðkomandi persónur hevur. Av tí, at sertilbúgvingin frá donskum stovnum, ið Fiskimálaráðið hevur avtalu við frammanundan, brúka svart, hevur arbeiðsbólkurin hildið fast við, at tað sama er galdandi í Føroyum.

Litirnir, arbeiðsbólkurin samdist um, eru lýstir niðanfyri.

Myndugleiki	Litur	Skrift (dømir)
Politiið	Blátt	ÁTL-POLITI, KST Leiðari
Kommunala tilbúgvingin	Reytt	ÁTL-BRAND, Átaksleiðari
Heilsutilbúgving	Hvítt	ÁTL-HEILSA, ML-HEILSA
Sertilbúgving (Danmark)	Svart	KEMI, CBB, SIS, NUC, EOD, STPS*

*Landslæknin (STPS).

Mælt verður til, at allar átakseindirnar nýta tilfar, ið er lætt at síggja, eisini í myrkri. Niðanfyri verða víst uppskot til útsjónd.

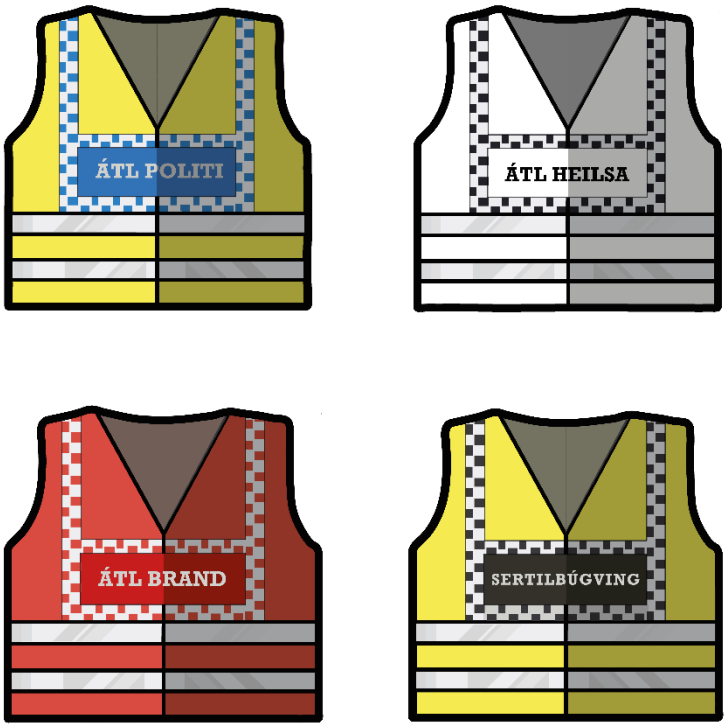

Eyðmerking av sjálvbodnum felagsskapum

Felagsskapur	Eyðmerking	Skrift (dømi)
Bjargingarfeløgini í Føroyum		Liðleiðari, dronuførari
Reyði Krossur		Liðleiðari, samarittur

Fylgiskjal 4 - Tvørfakligt samskifti

Høvuðs – átakseindirnar í tilbúgvingini samskifta tvørfakliga soleiðis:

Kommunala tilbúgvingin (ÁTL-BRAND) - Teknisk átaksleiðsla

Frá fráboðan og ávegis til skaðastaðið verður tvørfakligt samskift umvegis 1-1-2, við Kima (har tað er tøkt) ella telefon, inntil skaðastaðsleiðsla/KST er stovnað.

Politi (ÁTL-POLITI) - Samskipandi myndugleiki á landi

Frá fráboðan og ávegis til skaðastaðið verður tvørfakligt samskift umvegis 1-1-2, við Kima ella telefon, inntil skaðastaðsleiðsla/KST er stovnað. Møguligt samskifti við MRCC er umvegis telefon.

Heilsuverkið (ÁTL-HEILSA) - Heilsufaklig átaksleiðsla

Frá fráboðan og ávegis til skaðastaðið verður tvørfakligt samskift umvegis 1-1-2, við Kima ella telefon, inntil skaðastaðsleiðsla/KST er stovnað.

MRCC - Samskipandi myndugleiki á sjónum

Tvørfakliga verður samskift umvegis telefon ella VHF. Møguligt samskifti við 1-1-2 er umvegis telefon.

Aðrar tilbúgvingareindir (Bjargingarfeløg og aðrar eindir ið kunnu luttaka í einum átaki)

Eru stuðulseindir, og samskifta í mun til hendingina soleiðis sum avtala er við samskipandi myndugleikan.

Skaðastaðarradio sum kommunala tilbúygvingin (sløkkiliðini) nýta í sambandi við arbeiði, skipan og leiðslu á einum skaðastaði, eru UHF-radio við kanalum og frekvensum, sum eru góðkend av Radioeftirlitinum (Fjarskiftiseftirlitinum) og Arbeiðs- og brunaeftirlitinum. Aðrar tilbúgvingareindir kunnu fáa tillutaða skaðastaðsradio til einstakar hendingar eftir tørvi.

Samskiftisætlan

Samskipandi myndugleikarnir á landi (Politi) og á sjógvi (MRCC) skulu hava tøkar samskiftisætlanir fyri hvussu samskiftast skal í mun til hendingingar, og dagligan rakstur.

Tann samskiftisætlanin ið verður brúkt til einstøku hendingarnar, skulu meldast greitt út til allar viðkomandi partar, eins og í samskiftinum tá ið broytingar verða gjørdar, og tá átakið endar.

Fylgiskjal 5 – Átaksøki – dagligir tilburðir

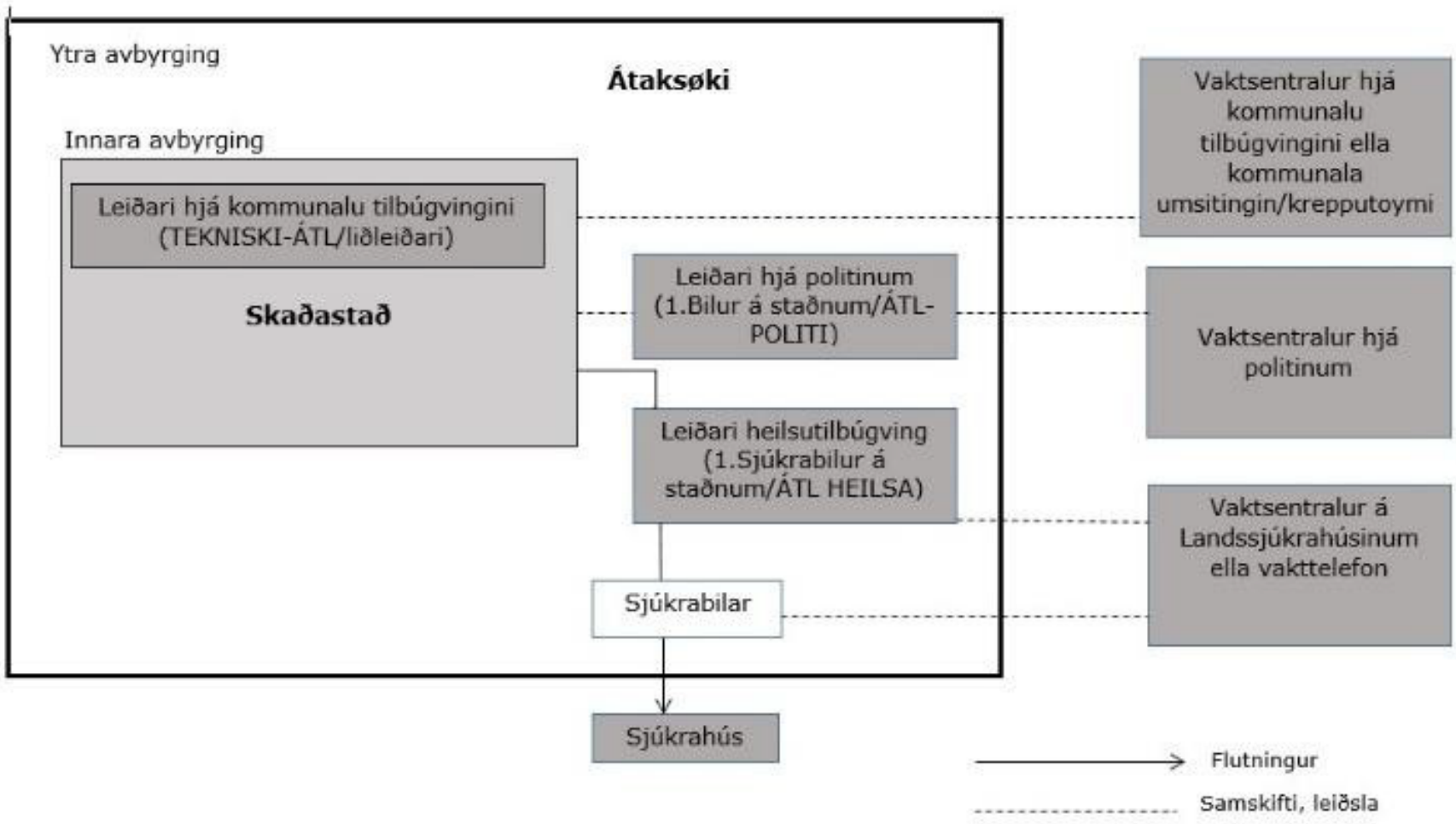

Partur av skaðastaðnum kann vera lýst at vera vandaøki, men tað er sjáldan tá talan er um dagligar tilburðir.

Fylgiskjal 6 — Átaksøki: stórir tilburðir

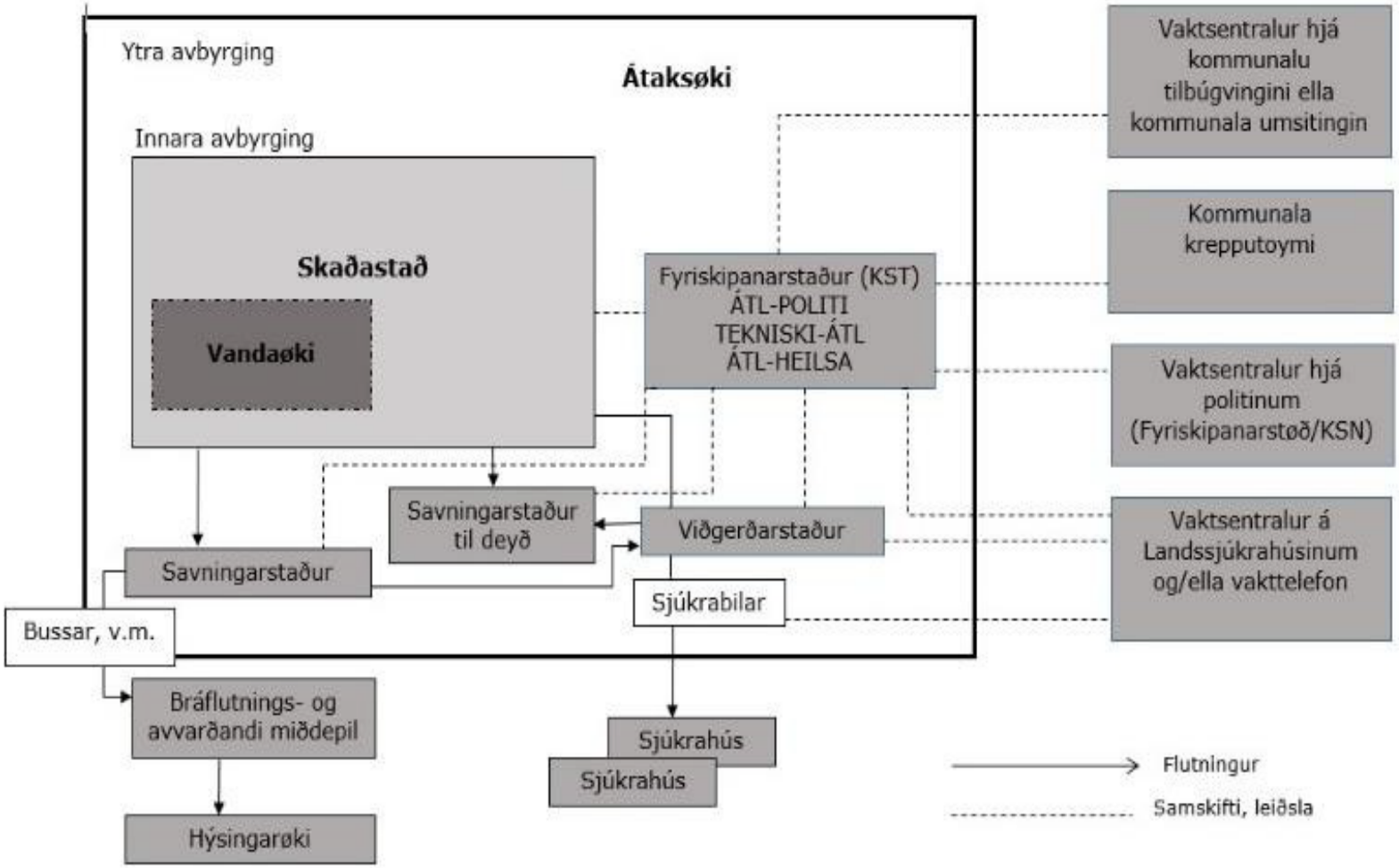

Avgerð um staðseting av teimum ymisku hentleikunum í átaksøkinum verður avgjørt av átaksleiðsluni og kann broytast í mun til omanfyristandandi. Hentleikarnir kunnu eftir avtalu í átaksleiðsluni staðsetast innanfyri innaru avbyrgingina, men uttanfyri vandaøki.

Fylgiskjal 7 – Átaksøki við tveimum skaðastøðum

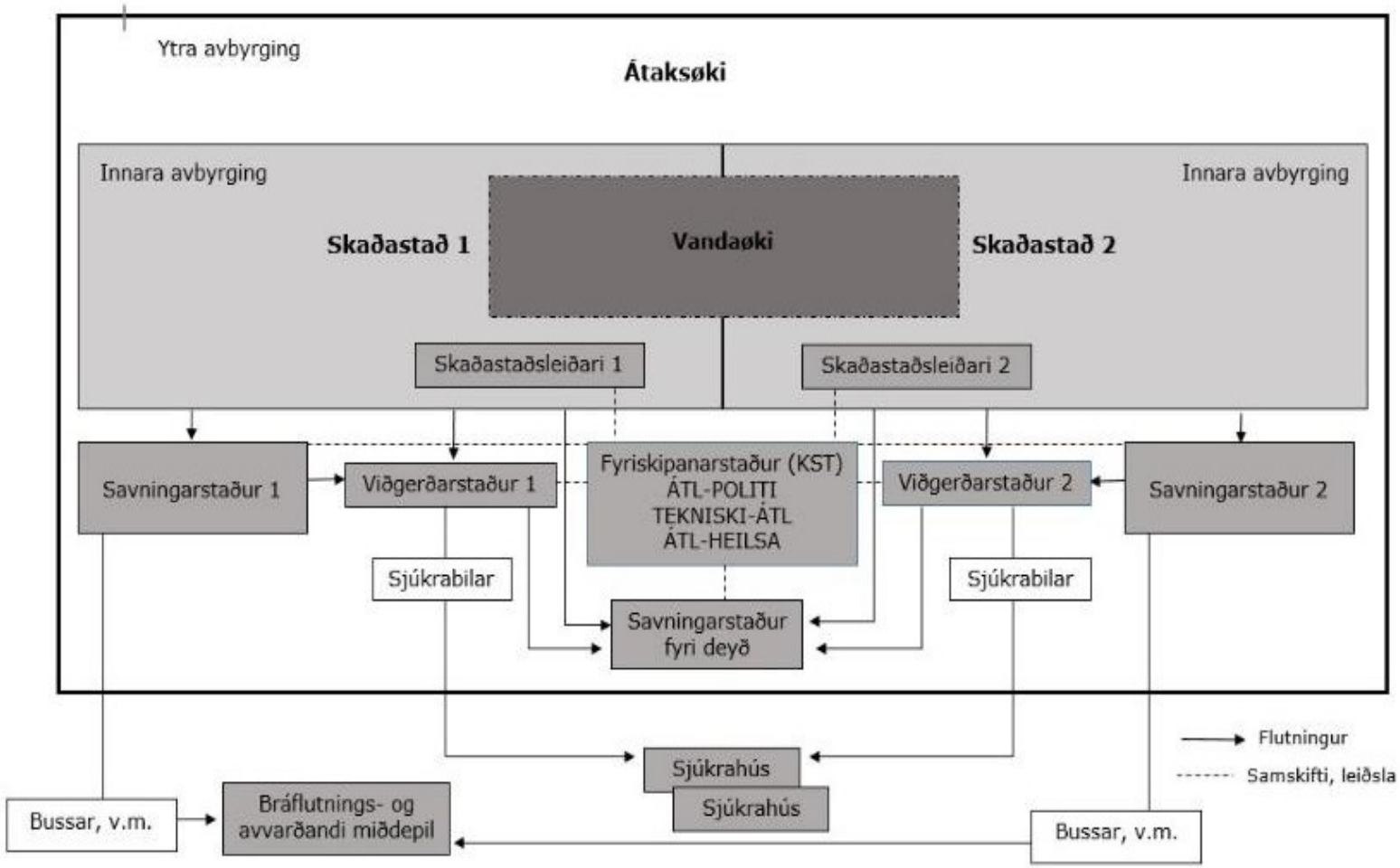

Avgerð um staðseting av teimum ymisku hentleikunum í átaksøkinum verður avgjørt av átaksleiðsluni og kann broytast í mun til omanfyristandandi. Hentleikarnir kunnu eftir avtalu í átaksleiðsluni staðsetast innanfyri innaru avbyrgingina, men uttanfyri vandaøki. Átaksleiðslan kann eisini taka avgerð um at staðseta ein viðgerðarstað, heldur enn tveir. Tilvísing til "upplendi" er sum vist í fylgiskjali 6.

Fylgiskjal 8 - Yvirlit yvir virksemi, umfatað av kapitli 5

Listi yvir fyritøkur, virki og útbúnað, ið koma undir kapittul 5 í umhvørvisverndarlógini.

A. Framleiðsla og tilevning úr jarni, stáli ella metali.
1. Metalstoypivirki.
2. Fyritøkur og virki til yvirflatuviðgerð av evnum úr jarni, stáli ella metali.
3. Stálskipasmiðjur og flótidokkir.
4. Maskinverksmiðjur og maskinverkstaðir.*
5. Ilatsverksmiðjur og rørverksmiðjur.
6. Ravmagnstøknligar fyritøkur.*
7. Ravløðuverksmiðjur.

B. Nám og tilevning av steini, koli og tílíkum.
1. Glarullsverksmiðjur og steinullsverksmiðjur.
2. Grótbrot.
3. Sementstoypivirkir og betongblandivirkir.
4. Fyritøkur til framleiðslu av postalíni, glaraðari leirvøru ella leirvørum.*
5. Kolanám.

C. Nám og viðgerð av steinolju, steinoljuúrdráttum, asfalti, náttúrugassi og koli.
1. Virkir til tilgerð av asfalti og virkir til framleiðslu av vegtilfari.
2. Virkir til reinskan ella oyðing av spillolju ella øðrum burturkasti av reinsivirkisúrdráttum.
3. Goymslurúm við flótandi gassi (kolbrintu).*
4. Goymslur við steinolju ella flótandi steinoljuúrdráttum.*

D. Evnafrøðilig framleiðsla o.a.
1. Goymsla við lívrunnum ella ólívrunnum frumevnafrøðiligum evnum.
2. Sápuverksmiðjur, vaskievnisverksmiðjur og verksmiðjur til reingerðarevni.
3. Litverksmiðjur og lakkverksmiðjur.
4. Ljósmyndaídnaður og ljósmyndastarvsstovur.*
5. Fyritøkur til at lata burtur úr ella pakka evnafrøðilig evni ella úrdráttir, sbr. D. 1- 3
6. Fyritøkur til kroysting og tæðrabrynjing av plastvørum og plastálegging.
7. Verksmiðjur til framleiðslu av skúmplasti og øðrum polymerum tilfari.

E. Tilvirking av planturávørum.
1. Træverjuvirkir.
2. Rotatións-, offset-, silki- og bókaprentsmiðjur.*
3. Pappírsvøruverksmiðjur, pappdósaverksmiðjur.*
4. Sagverk, virkir til framleiðslu av finérplátum ella fipurplátum, møblaverksmiðjur og maskinsnikkaravirkir.*
5. Gummivøruverksmiðjur.*
6. Klædnableikingarvirkir og klædnalitingarvirkir.
7. Vevstovur, spunavirkir, klædnaverksmiðjur og snørisvirkir.*
8. Reinsarí og vinnuliga rikin vaskarí.
9. Fyritøkur til viðgerð ella tilgerð av fóðurevnum.
10. Heilsølubakarí (her uppií breyðverksmiðjur).
11. Bryggjarí og sodavatnsverksmiðjur.

F. Tilvirking av rávørum úr djórum.
1. Sláturvirki og kjøtvirki.*
2. Kjøtfóðurverksmiðjur (fyribeiningarstøðir) og beinmjølaverksmiðjur.
3. Garvarí og onnur skinnvirki.*
1. Virkir til reinsingar av djórafitievnum.
2. Mjólkavirkir, fyritøkur til framleiðslu av osti ella ostapulvuri umframt kosumísverksmiðjur og turrmjólkarverksmiðjur.
3. Margarinverksmiðjur.
4. Fyritøkur til framleiðslu av fiskaúrdráttum.*
5. Virkir til turking ella knúsing av skeljum.
6. Fóðurevnisverksmiðjur.
7. Leðurvøruverksmiðjur.

G. Goymsla, varðveitsla ella viðgerð av burturkasti annars.
1. Virkir til goymslu ella varðveitslu av burturkasti, her uppií tyrvingarstøð, ruskdungar og serligar goymslur til evju ella ilsku, móttøkumiðstøð ella móttøkupláss til oljuburturkast ella evnafrøðiligt burturkast umframt ruskbrennistøðir.
2. Virkir til viðgerð ella tilvirking av burturkasti, her uppi í spillvatnsreinsiverk, uppskipingarmiðstøðir, knúsivirki, plantuleivdarvirki og bilupphøggingarpláss.

H. Orku- og hitaframleiðsla.
1. Orkuverk og hitaframleiðandi virkir.*
2. Vindmyllur.*

I. Virkir fyri motorakfør og onnur flutningstól.
1. Motorbreytir og prutlbreytir umframt koyritøknilig virkir, afturlatnir venjingarvøllir undantiknir, ið einans verða nýttir til koyrifrálæru.
2. Floghavnir og flogvøllir.
3. Bilhús og pláss til koyriamboð í sambandi við arbeiðstakara- ella bileigarafyritøkur, her uppií støð (støðlar) hjá bussum. Bjargingarstøðir.*
4. Fyritøkur og virkir til veitingar ella umvælingar av motorakførum – prutl undantikin – tá ið hesar fyritøkur ella virki fremja yvirflatuviðgerð við liti ella lakki.*

J. Djórahald og goymsla ella viðgerð av húsdjóratøðum.
1. Flogfenaðargarðar.*
2. Felddjóragarðar.*
3. Svínahald.
4. Fiskaaling.

K. Aðrar fyritøkur.
1. Skotvøllir.

Fyritøkur, virkir ella útbúnaðir, sum í fylgiskjalinum eru merkt við eini stjørnu, kunnu av landsstýrismanninum verða undantikin skylduni til góðkenning, tá ið mett er, at tann dálking, ið virkið, fyritøkan ella útbúnaðurin kann elva, hevur minni týdning fyri umhvørvið.

Fylgiskjal 9 - Yvirlit yvir tilbúgvingarøkini

Oyggj(ar)	Tilbúgvingarøki	Kommunur	Bygdir/Staðseting
Suðuroy & Lítla Dímun	Suðuroyar syðra sløkkilið	• Sumbiar kommuna • Vágs kommuna • Porkeris kommuna • Hovs kommuna	• Sumba • Víkarbyrgi • Lopra • Akrar • Vágur • Nes • Porkeri • Hov
	Suðuroyar norðara sløkkilið	• Fámjins kommuna • Tvøroyrar kommuna • Hvalbiar kommuna	• Fámjin • Øravík • Øravíkslíð • Trongisvágur • Tvøroyri • Froðba • Hvalba • Nes • Sandvík • Lítla Dímun
Skúvoy & Stóra Dímun	Skúvoyar sløkkilið	• Skúvoyar kommuna	• Skúvoy • Stóra Dímun
Sandoy	Húsavíkar sløkkilið	• Húsavíkar kommuna	• Húsavík • Dalur • Djúpidalur • Skarvanes
	Skálavíkar sløkkilið	• Skálavíkar kommuna	• Skálavík
	Sands sløkkilið	• Sands kommuna	• Sandur
	Skopunar sløkkilið	• Skopunar kommuna	• Skopun
Vágoy & Mykines	Vága sløkkilið	• Vága kommuna	• Slættanes • Oyrargjógv • Fútaklettur • Sandavágur • Giljanes • Miðvágur • Vatnsoyrar
	Sørvágs sløkkilið	• Sørvágs kommuna	• Sørvágur • Bøur • Gásadal • Mykines

Streymoy	Tórshavnar sløkkilið	• Tórshavnar kommuna	• Hestur • Koltur • Kirkjubøur • Velbastaður • Syðradalur • Nólsoy • Argir • Tórshavn • Hoyvík • Hvítanes • Sund • Kaldbak • Kaldbaksbotnur • Norðradalur • Mjørkadalur • Hundsarabotnur • Oyrareingir • Kollafjørður
	Kvívíkar sløkkilið	• Kvívíkar kommuna	• Kvívík • Stykkið • Leynar • Skælingur • Válur
	Vestmannar sløkki-og bjargingarlið	• Vestmanna kommuna	• Vestmanna
Streymoy Eysturoy	Sunda sløkkilið	• Sunda kommuna	• Hósvík • Hvalvík • Streymnes • Saksun • Nesvík • Langasandur • Haldórsvík • Tjørnuvík • Oyrarbakki • Oyri • Norðskáli • Gjógv
Eysturoy	Eiðis sløkkilið	• Eiðis kommuna	• Eiði • Svínáir • Ljósá

	Skálafjarðar sløkkilið	• Nes kommuna • Sjóvar kommuna • Runavíkar kommuna	• Funningur • Funningsfjørður • Elduvík • Oyndarfjørður • Skálafjørður • Skála • Innan Glyvur • Strendur • Kolbeinagjógv • Morskranes • Selatrað • Skipanes • Lambareiði • Lamba • Glyvrar • Saltangará • Runavík • Saltnes • Toftir • Nes • Æðuvík • Rituvík
	Sløkkiliðið í Eysturkommunu	• Eysturkommuna	• Leirvík • Norðargøta • Syðrugøta • Gøtugjógv • Undir Gøtueiði
	Fuglafjarðar sløkkilið	• Fuglafjarðar kommuna	• Fuglafjørður • Kambsdalur • Hellurnar
Borðoy **Kunoy** **Viðoy** **Kalsoy** **Svínoy** **Fugloy**	Klaksvíkar sløkkilið	• Klaksvíkar kommuna • Kunoyar kommuna • Hvannasunds kommuna • Viðareiðis kommuna • Fugloyar kommuna	• Klaksvík • Norðoyri • Ánirnar • Haraldssund • Kunoy • Syðradalur • Húsar • Mikladalur • Trøllanes • Norðtoftir • Depil • Norðdepil • Múli • Hvannasund • Fossánes • Viðareiði • Svínoy • Kirkja • Hattarvík

Fylgiskjal 10: Strikumynd – Oljubasing á sjónum

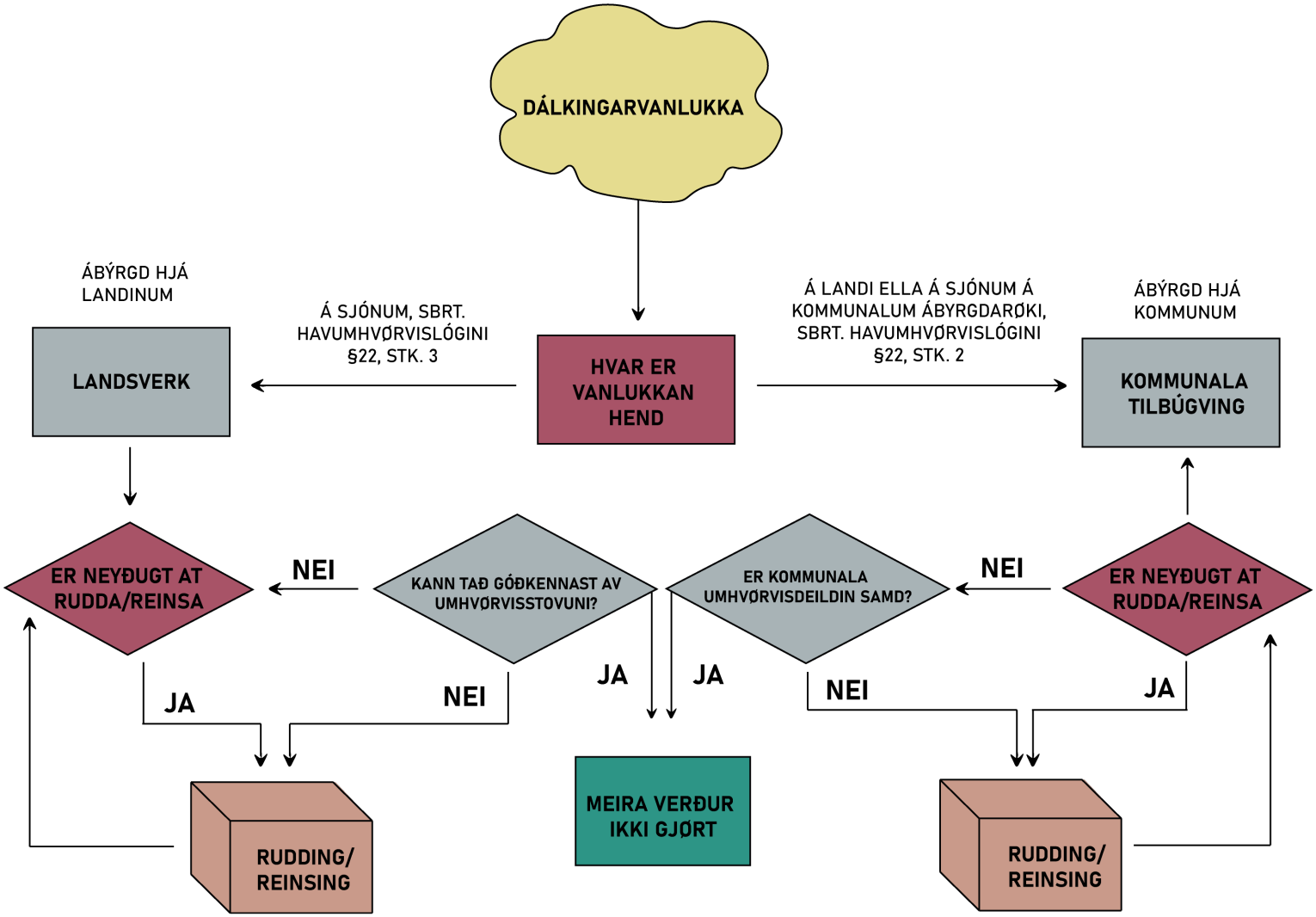

Fylgiskjal 11: Kreppustýring í Føroyum

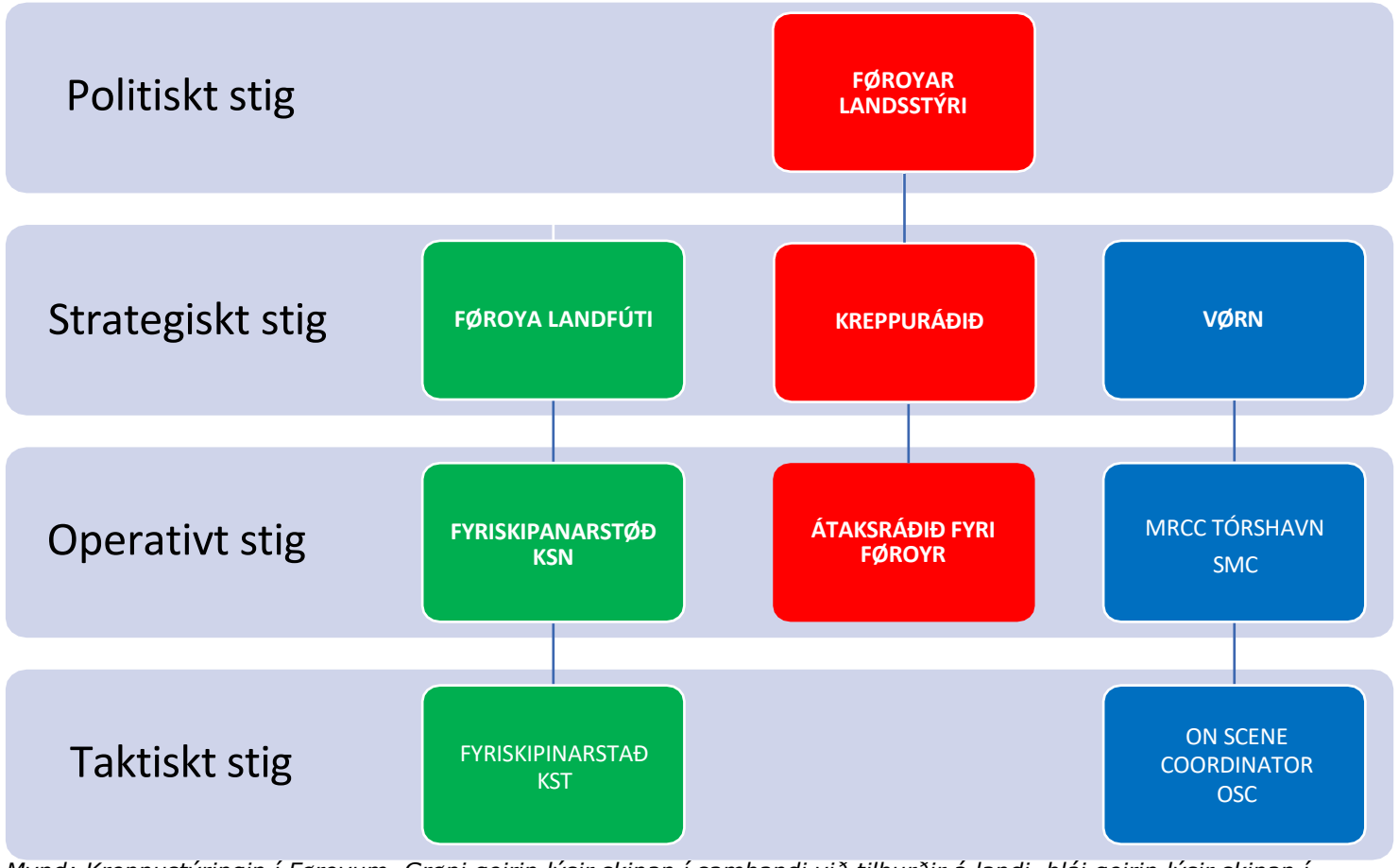

Mynd: Kreppustýringin í Føroyum. Grøni geirin lýsir skipan í sambandi við tilburðir á landi, blái geirin lýsir skipan í sambandi við tilburðir á sjónum, og reyði geirin lýsir tvørfakliga samstarvið á operativum (stýrandi) og strategiskum (ráðandi) stigi.

Henda síða er tóm við vilja

novembur 2025